پاشکۆی

کاروان

تایبەتی یە بۆ
هەفتەی قادسیەی صدام
و
جەژنەکانی ئازارو نەوروز

پاشکوی ژمارە 18 ئازاری / 1984

منتدى إقراء الثقافي
www.iqra.ahlamontada.com
للكتب (كوردى , عربي , فارسي)

کاروان

تایبەتی‌یە بۆ
هەفتەی قادسیەی صدام
و
چەژنەکانی ئازارو نەورۆز

گۆڤاریکی رۆشنبیری مانگانەیە
ئەمیندارێتی گشتی ی رۆشنبیری ولاوان
بەزمانی کوردی وعەرەبی دەری دەکا

پاشکۆی ژمارە **18** ئازاری / 1984

لەم پاشکۆیەدا

بەشی کوردی

وتەی ژمارە	دەستەی نووسەران	2
نەورۆز	پیرەمێرد	6
نەورۆزی نوێ و پیرەمێرد	کەمال رەئووف محەممەد	7
نەورۆزو بەهار لە فۆلکلۆری کوردیدا	دوکتۆرە شوکریە رەسول	15
گۆران و بەکارهێنانێکی نوێی رەمزکانی نەورۆز	کەریم شارەزا	20
نەورۆز هەمیشە تازەو کاری گەرە	حسین رەشوانی	27
شیعرو نەورۆز	محسن ئاوارە ، جلال مدحت خۆشناو ، محمد امین پێنجوێنی ، رۆستەم باجەلان ، مدحت بێخەو ، پیربال محمود ، ئەقدەسی مەریوانی عبدالله بابا علي ، بهجت محمد هروری ، فیصل مصطفی حاجی ، گوشاد حمە سعید ، پەخشان شوانی ..	30
سەردانی سەرنووسەری «کاروان» لە دەزگای رۆژنامەگەری «بۆربا» لە یوگسلافیا .	کاروان	43
سرایێڤۆ .. شاری کەلەپوورو ئۆلۆمپیاد ..	نووسینی : جمیل روفائیل و . کاروان ..	45

القسم العربي

كلمة العدد	هيئة التحرير	49
حصاد الاربعين شهراً هنا وهناك	ح . ر	52
ذكريات عن نوروز	علي النقشبندي	59
جهود متميزة .. وانجازات ثقافية وشبابية مثمرة .	هوزان الحريري	60
تنويه	هيئة التحرير	64

ئەدرەس : هەولێر ـ ئەمیندارێتی گشتی ی رۆشنبیری ولاوان ـ گۆڤاری «کاروان» ـ ت 20882

سەربەرزی بۆگەلمان لەجەژنەکانیدا

بە دەرچوون و بڵاوکردنەوەی ژمارە 17 ی گۆڤاری کاروانی خۆشەویست ، ئێمەو خوێنەرانی بەڕێزو جەماوەری گەلە نەبەزەکەمان ، خۆمان ئامادە دەکەین بۆ پێشوازی کردن لە بەهار ، پێشوازی کردنی مانگی یەکەمی وەرزی بەهار ، مانگی ئاداری قەشەنگ ، پێشوازی کردنی چەند جەژنێکی مەزن و پیرۆز کە جەماوەری عیراقی نەبەز لە سەرانسەری وولاتدا ئاهەنگ و زەماوەندی بۆ ساز دەکەن ، هەموو عیراقی یە خێرخوازەکان ئاهەنگی بۆ دەگێڕن بە تایبەتی رۆڵەکانی گەلی کورد . وە لە کاتی ئاداری خێرو بەرەکەت و بەهارو کورد لە هەموو ساڵێکدا دێت ، دەبێ لە بیرمان نەچێ کە زنجیرەیێك لە جەژن و ئاهەنگ ساز دەکرێن و ئاهەنگیان بە درێژایی رۆژانی ئەو مانگە بۆ دەگێڕرێت .. مانگی ئادارو ئاهەنگ گێران بە بۆنەی ئەو جەژنانە بووەتە نەریتێکی شۆڕشگێرانەو پێشکەوتنخوازانە ، مانگی ئادار لە لای هەموومان بە ئاهەنگ و فیستیڤال و ئۆتۆنۆمی و خۆشی و شادیی کوردان بە پلەیێکی سەرەکی بەستراوە بۆیە جێگای سەر سوڕمان نیەو بەڵکو شتێکی زۆر ئاسایی یە ئەگەر لەم مانگەدا کەیف و زەردەخەنەو شادی لە دەم و چاوی هەمو عیراقییەك بەدی بکرێ . ئەو مانگەی لە سایەی شۆڕشی 17 — 30 ی تەمووزی پیرۆز بووەتە جەژن و زەماوەندی هەمیشەیی و گشت رۆژەکانی خەڵکی عیراقی کردۆتە بە گۆرانی و هەڵپەرکێ و شایی . لە کاتێکدا کە جەژن و ئاهەنگەکانی بەر لە شۆڕش بریتی بوون لە چەند یادو جەژنێك ، کە چی ئەو شۆڕشەی لە 17 ی تەمووزی ساڵی 1968 دا بەرپا بوو تەقییەوەو لە ئەنجامی ئەو دەستکەوتووە گەورانەی بۆ گەلی عیراقی هێنایە دی . لەو کاتەوە جەژنە نیشتمانی و نەتەوایەتیەکانمان زۆرو جوراو جۆرن و هەمیشە هەر لە زۆر بوون دانەو رۆژ لە دووای رۆژدا دانیشتوانی بەشەرەفی عیراق هەست بە دڵنیایی و هێمنی دەکەن . لێرەدا جەژنەکانی ئادارو نەورۆزو هەفتەی قادسیەی صەدامی پیرۆز کە گشتیان لە مانگی ئاداردا ساز دەکرێت . جگە لەمەش جەژنەکانی تەمووز 14 و 17 و 30 ی تەمموز کە لە مانگی تەمووزدا ساز دەکرێن ، لە پاڵ ئەم جەژن و بۆنە گرنگانەش بۆ نموونە ، ئەنگوست ، بۆ چەند جەژن و بۆنەی تریش رادەکێشین ، کە لە رووی گرنگیانەوە دێنە ریز ئەو جەژنانەی باسمان کردن ، وەك جەژنەکانی : هەشتی شوبات و هەفتی نیسان و شەشی کانوون ، یا خۆد ئەو بۆنانەی وەك : خۆماڵی کردنی نەوت و .. هتد .. تا رادەیێك هاوولاتی عیراقی بۆی ناکرێ بە سانایی ئەو جەژن و یادو بیرەوەرییانە بژمێررێت . زۆری جەژن و بۆنەش و جۆراو جۆریان لە لایەن هەر گەلێك لە گەلاندا ، نیشانەی چالاکی ئەو گەلەیەو نیشانەی پێشکەوتن و پەرەسەندنی رادەی رۆشنبیری و شارستانیەتیەتی و بڵاوبوونی خۆشی و بەختیاری و ژیانێکی پڕ لە کامەرانیی ئەو خەڵکەیە . ئەوەی لێرەدا شایانی باسکردن بێت ئەوەیە کە ئاهەنگ گێران بە بۆنەی جەژن لە وولاتەکەماندا شێوەیێکی جەماوەریی گەورەو فراوان دەگرێتە بەر تارادەیێك شەقام و گۆرەپان و شوێنەوارە گەشت و گوزارەکان ناتوانن بیگرنەوە .

ئەوەی سەرنج بداتە جەژن و ئاهەنگەکانی نیشتمانی لە عیراقماندا ئەوەی بۆ دەر دەکەوێ کە ئاهەنگ گێران شێوەیێکی ئاسایی و تەسك و ووشك وەرناگرێ ، بەڵکو توانای گیانیی گەل و پەیدا بوونی سەدان لە بەهرەی هونەریی نوێ بەدی دەکات چ لە پیشانگە تایبەتیەکان بە جۆرەها هونەرو دەیەها ووتارو هۆنراوەو چیرۆك و شانۆگەری کە لە دەزگای رۆشنبیریو

سەرکەوتن بۆگەلمان لە جەنگی ڕەوایدا

ڕاگەیاندنی جۆراو جۆر پێشکەش دەکرێن و بڵاو دەکرێنەوە . جەژنیش لە وولاتماندا زۆرە ، جەژنی نیشتمانیمان هەیە کە گشت عیراقیەکان ئاهەنگی پێ دەگێڕن . جەژنی ئەوتۆیشمان هەیە کە بەشێك یا خود چینێك ئاهەنگی بۆ دەگێڕی وەك : جەژنی مامۆستاو جەژنی ئافرەت و جەژنی هاتووچوو .. هتد . ئێمە لەم بڕوایە داین کە رۆژو مانگ و وەرزەکانی داهاتوومان گشتیان دەبنە جەژن و خۆشی و هەڵپەڕکێ ، لە سایەی سیاسەتە راستەکەی پارتی سەرکردەو هەڤاڵی تێکۆشەر صدام حسین .. هەزار .. هەزار .. سڵاو بۆ :

جەژنی 11 ی ئاداری مێژوویی .

بەڵێ هەزار هەزار سڵاو بۆ رۆژی 11 ی ئاداری مێژوویی ، جەژنی هێنانە دیی مافە نەتەوایەتی یەکانی گەلی کورد ، ئەو جەژنەی لە رۆژی 11 ی ئاداری ساڵی 1970 دا واتە بەر لە 14 ساڵدا دووای دەرخستن بەیاننامەیێکی مێژووی گرنگ لە لایەن میریی شۆڕشی 17 — 30 ی تەممووزدا لە دایك بوو . ئەو بەیاننامەی کە بریتی بوو لە ئیعتراف کردن بە مافە ڕەواکانی گەلی کورد لە سەرووپانەوە ماف ئۆتۆنۆمی و سووڕاندنی کاروبار بە شێوەیێکی سەربەخۆو لە چوار چێوەی کۆماری عیراقدا . ئا بەم جۆرە بەیاننامەی 11 ی ئاداری ساڵی 1970 کە ئاواتێکی مەزنی کوردی هێنا دی ، لە هەمان کاتدا بە یەکێك لە هەرە رووداوە گرنگەکانی مێژووی عیراق بە گشتی و مێژووی گەلی کورد لە هەر شوێنێك بێت لەم جیهانەدا بە تایبەتی ، دەژمێررێت . چونکە لەم رۆژەدا واتە لە 11 ی ئاداری ساڵی 1970 دا ، بۆ یەکەم جار لە مێژوودا دان بە ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد لە کوردستانی عیراق نراو لاپەڕەیێکی نوێ لە مێژووی عیراق کرایەوەو برایەتی عەرەب و کوردو کێشەی خەباتی هاوبەشیان دژی ئیمپریالیزمی جیهانی لە سەر بناغەیێکی پتەو قاییم چەسپاو بارێکی شۆڕشگێڕانەی نوێ و مەزن هاتە ڕوو بارێکی شۆڕشگێڕانە لە ئەنجامدا مەترسی بە ئیمپریالیزم و زایۆنیزم و رژێمە دیکتاتۆریە کۆنە پەرستەکان لە ناوچەدا گەیاندو لە دووای رۆژانی یەکەمی دەرچوونی بەیاننامەی 11 ی ئاداری مێژوویی شۆرش دەستی کرد بە دروست کردنی ئۆتۆنۆمی لە سەر بناغەیێکی پتەو سەرەڕای هەموو ئەو هەوڵ و تەقەللاو پیلانەی ئیمپریالیزم و بنکە کۆنەپەرستە گومان لێکراوەکانی لە ناوچەدا ، گیروگرفت بە هیچ جۆرێك نەیتوانی کارێکی سەلبی بخاتە هەنگاو سیاسەتەکانی سەرەکی فەرماندەو میریی نیشتمان پەروەر ، کە وەفای دڵسوزی خۆیان بەرامبەر جەماوەری گەلی عیراقمان و جەماوەری گەلی کورد نواندو لە رۆژی بڕیار لە سەر دراودا واتە رۆژی 11 ی ئاداری ساڵی 1974 ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد لە عیراقدا دەرچوو هەموو هێزە خێرخوازەکانی بە شەرەف جیهان پیرۆزباییان لەو هەنگاوە کردوو خۆش حاڵی خۆیان دەربڕی و دووای بڕیاردان لە سەر جێ بەجێ کردنی ئۆتۆنۆمی دەزگای دەستووری و ڕاپەڕاندن بۆ ئەم مەبەستە دامەزراو هاتە کایەوە ، وەك ئەنجوومەنی یاسادانان و ، ئەنجوومەنی ڕاپەڕاندن کە ئەمینداریتی گشتی یەکانی پێ بەستراوەو لە رۆژی دامەزراندنیانەوەو تا ئەمڕۆ بێ ووچان کار دەکەن و چالاکی جۆراو جۆر لە پێناو چەسپاندنی مافە ڕەواکانی کورد دەنوێنن و ئەوەی شایانی باسە گەلەکەمان نوێنەرانی خۆی بۆ ئەنجوومەنی یاسادانان لە ڕێگای هەڵبژاردن و بە شێوەیێکی نهێنی هەڵدەبژێری ، ئەو مافەش بە شێوەیێکی یاسای و دەستووری بەکاری دەهێنی . ئەمە جگە لە ماف هەڵبژاردنی نوێنەرانی بۆ ئەنجوومەنی

نیشتمانی ، راسته ئەو وتەی دەڵێ : کورد لە عیراقدا دوو مافی هەیە .

سڵاوی خۆشەویستی بۆ نەورۆز

جەژنی نەورۆزی پیرۆز بە گەورە ترین جەژنی نەتەوایەتی گەلی کورد دەژمێردرێت چونکە ئەو جەژنە لە لای کورد سەرەتای بەهارەو یەکەمین رۆژی ساڵی نوێی کوردیەو یەکەم شۆڕشی کوردە دژ بە ئەژدەهاکی خوێن خۆر . لە سەردەمەکانی ڕژێمی پێشوودا جەماوەری گەلی کوردمان بە شێوەیێکی زۆر نهێنیی و پڕ لە مەترسی ئاهەنگی دەگێڕا بە بۆنەی ئەم جەژنە پیرۆزە ، لە ئەنجامدا رۆڵە نەبەزەکانی ڕوو بەڕووی جۆرەها ئازارو ئەشکەنجەو تۆقاندن دەبوون ، ئەو دەستەلات داریە گۆڕ بە گۆڕانەی پێشوو پەیتا پەیتا بە شێوەیێکی دڕندانە ئاگری نەورۆزیان دەکوژاندەوەو سزای تێکۆشەرانیان دەدا .

میری نیشتمان پەروەر لە عیراقدا هەر بەوە ڕانەوەستا کە دان بە نەورۆز بنێ وەك جەژنێك بۆ کورد بەڵکو بڕیاریدا نەورۆز ببێتە جەژنێکی رەسمی بۆ گشت هاووڵاتیانی عیراق نەك بە تەنها بۆ گەلی کورد .

بەم بۆنەیەوە گەلەکەمان شانازی بە برا هاونیشتمانیەکانی دەکات لە عەرەب و تورکمان و ئاسووری بە بەشدار بوونیان لە ئاهەنگەکانی ئەو جەژنە نەتەوەیی یە گەورەیەدا .

هەر وەها شانازیش بەوە دەکات کە میرییێکی نیشتمان پەروەرو بە هێز دان بە جەژنەکەی دا دەنێ و بە ڕێك و پێکی ڕێگا بۆ جەماوەرەکەی خۆش دەکات بۆ ئاهەنگ گێڕان بە بۆنەی ئەو جەژنە . ئەو جەژنەی کە ئاهەنگ گێڕانی تیا قەدەغە بوو لە سایەی ڕەشی ڕژێمە گۆڕ بە گۆڕەکانی پێشوودا .

بەڵێ بۆ یەکەم جار لە عیراقدا دان بە مافە نەتەوایەتیەکانی کورد نرا لە سەرووی ئەم مافانەش مافی ئۆتۆنۆمی یە لە چوار چیوەی کۆماری عیراقدا ، ئەو مافە کە تا ئێستا لەو وولاتانەی کە کوردی لێ دەژین قەدەغە کراوە ، لە عیراق نەبێت لە سایەی میری شۆڕشگێڕدا بۆ یەکەم جار دان بە جەژنی نەورۆز نرا . وەك جەژنێك بۆ کوردو براکانی لە نیشتمانی عیراقدا .

لە نەورۆزی ئەم ساڵ ساڵی 1984 دا هەر وەکو باسمان کرد 14 ساڵ بەسەر دەرچوونی بەیاننامەی 11 ی ئاداری مێژوویی و هەر وەها دە سالیش بە سەر دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی و جێبەجێ کردنی لە کوردستانی عیراقدا تێ دەپەری .

جەماوەری کورد لە گەرمەی ئاهەنگ گێڕانی نەورۆزی ئەم ساڵ و لە دووای چەند تاقی کردنەوەیێکی بە نرخ باش دەزانێ و چاکی بۆ ڕوون بۆتەوە کە میری شۆڕشی 17 — 30 تەمموزی پیرۆز بە سەرکردایەتی سەرۆکی تێکوشەر « صدام حسین » تاکە دلسۆزە بۆ هەموو بەرژەوەندی و مافە نەتەوایەتیەکانی و بەردەوامە لە تێکۆشان و هەوڵدان بۆ هێنانە دی دواڕۆژێکی خۆشتر بۆ کورد ، ئەمە نیشانەی دلسۆزییتی بۆ گەلی کورد وڕێزگرتنە لە هەستی نەتەوایەتی و خواستی سەربەستی و لایەنگرتنی کێشەکەی .

لە دان پیانانی تەواو بە مافە نەتەوەییە ڕەواکان و لە ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد دەردەکەوێ کە هەموو وتەو درۆیەکانی کاربەدەستانی تاران و گشت کاربەدەستە دیکتاتۆریەکانی ناوچە ، پوچەل و بایەخ پێ نەدراوون و هەموو هەڵبەستان و پڕوپاگەندەکانیان بە بازرگانی کردن بە کێشەی کورد لە قەڵەم دەدرێن و لە لایەن رۆڵەکانی گەلەکەمان ڕسوا کراوون .

هەر وەها پێویستە لەسەر ڕژێمەکانی ئەو وولاتانی کە کوردی تیا دەژین وەك گەل و نەتەوە ئەو ڕاستیە چاك بزانن کە پێوەری پلەی دلسۆزی بۆ گەلی کورد تەنها بریتی یە لە دان پێنان بە مافە نەتەوایەتیە ڕەواکانی ، بە تایبەتی مافی ئۆتۆنۆمی و ڕێگادان بۆ بەڕێوەبردنی کارو باری خۆی بە شێوەیێکی سەربەخۆ لە چوار چیوەی ئەو کۆمارانەی تیایاندان .

بەڵێ دان پێنانی ئەو کاربەدەستانە بە مافی ڕەوای کوردو پێش برکێیان بە پەرەپێدان و پێشخستنی تەنها ڕێگایە بۆ ئەوەی کورد ببێتە دۆستیان و سوود لە لایەنگیری وەر بگرن . هەروەها .... ئەنجوومەنی بەرگری ئێرانیش کارێکی چاکی کرد هەرکە ئەوەی ئاشکرا کرد کە ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد لە ئێراندا مسۆگەر دەکات لەکاتێکدا گەر ڕژێمە کۆنەپەرستیەکەی خومەینی ڕوخاندو فەرمانڕەوایی حوکمی ئێرانی گرتە دەست .

ئەو ڕاستیەی کە رۆڵەکانی نەتەوەی کورد دەیزانن دەربارەی هەڵوێستەکانی ئەو کاربەدەستانەی بارزگانی

بەکێشەی کورد دەکەن تەنها ئازاردانیان بۆ کوردە .

.. سەرکەوتن بۆ قادسیەی « صدام » ی پیرۆزە .

قادسیەی « صدام » ی پیرۆز ، قادسیەی دووەمی عەرەب و عیراقی یەکان ، بەرپابوو وەك جەنگێکی بەرگری دژی دەست درێژیەکەی ئێران بۆ سەر وولاتمان لە رۆژی 4 ی ئەیلولی سالی 1980 دا ، قادسیەی دووەم رووداوێکی مێژوویی گرنگ و گەورەیە ، لە ئەنجامی چەند پێویستێکی بەرگری هاتە دی . قادسیەی « صدام » بە تێکڕای وبە هەموو جەنگەکانی لە سەر درێژای سنوور ، بە قەلاییکی پۆلایی دادەنرێت بۆ پاراستنی ئەو دەستکەوتووە گەورانەی کە بۆ گەلی عیراقمان لە دووای سالی 1968 دا هاتە دی و ئەو هەنگاوەی کە سەرکردایەتی شۆڕش دووای شۆڕشی 17 — 30 تەمموزی پیرۆز هاویشتی چ لە بواری پتەو کردنی بەرەی ناوەوەو چ لە جێبەجێ کردنی ئۆتۆنۆمی بۆ کوردو پیشەسازی کردنی وولات و چارەسەرکردنی کشتوکال بە شێوەییکی شۆڕشگێرانەو خۆمالی کردنی نەوت و بەرز کردنەوەی رادەی معاشی هاوولاتیان و ، جگە لەو هەموو کارو کردەوانەی بە نرخ کە ژماردنیان سانا نی یە لەم لاپەرانەدا ، ئەم هەنگاوانەش زیانی بە بەرژەوەندیەکانی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستانی ناوچەو جیهان گەیاند ، لە ئەنجامدا هێزە ئیمپریالیزمەکان دەستیان کرد بە جموجولی دژی شۆڕش و میری نیشتمان پەروەرو بە درێژایی 16 سال لە تەمەنی شۆڕشی 17 — 30 ی تەمموزی نەمردا ، ئیمپریالیزمەکان پیلان و نەخشە دەکێشن دژی میری ی نیشتمان پەروەرمان و کاروانی گەلی عیراقمان ، وەك پیلان دانان دژی شۆڕش و نەخشەکێشان بۆ کوشتنی و لە ناوبردنی سەرەك کۆمار .. هتد لەو کردەوە تاوانبارانەو نارەوایەو لەو کاتەی کە بە تەواوی نەیانتوانی کار لە سەربەخۆییمان و سیاسەتی میری ی نیشتمان پەروەر بکەن ، دەستیان کرد بە هاندانی کاربەدەستانی ئێران بە تایبەتی تاقمی خومەینی کۆنەپەرست و بەکرێگیراو بۆ پەلاماردانی وولاتمان و لێدانی ئەو دەستکەوتوانەی بۆ میللەت هاتە دی و لە سەرروویانەوە ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کورد ، ئەو ئۆتۆنۆمی یەی وەك درکێکە لە چاوی ئەو کۆنەپەرستانەی حوکمرانی کورد دەکەن لە ناوچەدا بە تایبەتی کۆنەپەرستانی ئێران ئەوانەی خۆیان لە بارێکی ئالۆز دەبینن بەرامبەر پەیدا بوونی رژێمی ئۆتۆنۆمی لە کوردستانی عیراقدا ، هێزە ئیمپریالیزمیەکان نەك هەر رژێمی ئێرانیان پال پێوەنا دژی گەل و وولاتەکەمان بەلکو هانی زایۆنیزمەکانیشیاندا بۆ هاوکاری کردن لە گەل ئێران دژی عیراق ، ئەوە بوو لە موفاعیل نەوەوی ی عیراقیاندا بەر لە چەند سالێکدا . ئەوەی گومانی تیانی یە رێکخستنی جەنگێکی بەرگری و ئازایانە دژی دەست درێژیەکەی ئێران ، تەنها چەك و رێگا بوو بۆ راگرتنی هێرشی دوژمن و شکاندنی . لێرەدا « قادسیەی صدام » ی پیرۆز ، قادسیەی بەرگری کردن لە دەستکەوتەکانی گەلەکەمان و لە ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستان ، شتێکی پێویست بوو .

کورد رۆلێکی گرنگ و کاریگەری هەیە لە « قادسیەی صدام » ی پیرۆزدا بە تایبەتی لە دووای ئەوەی کە بۆی روون بۆوە کە ئەو قادسیە پیرۆزە سزادانە بۆ دوژمنانی کورد : کاربەدەستە نەفامەکانی ئێران کە دەیانەوێ لە پەنای پەردەی ئایین خۆیان بشارنەوەو بەربەرەکانی هەموو جموجولێکی نەتەوەیی و دیموکراتی و پێشکەتنخواز بکەن نەك هەر ئەمە بەلکو دوژمنایەتی هەموو مرۆڤایەتی دەکەن .

گەلی کوردمان شانازی بە قادسیەی صدام دەکات و خۆشحالێ خۆی بەرامبەر ئاهەنگەکانی ئەم جەژنە لە مانگی ئادار دەنوێنێ ، مانگی ئۆتۆنۆمی و نەورۆز بەهاری کورد . جگە لەمەش گەلەکەمان هەمیشە ئامادەیە بۆ بەرگری کردن و پاراستنی نیشتمان و شەهید بوون لە ژێر ئالای قادسیەی دووەمدا . پالەوانیەتی کوردیش لەم جەنگەدا ئاشکراو روونە تا رادەییك سەرەکی فەرماندە پەنجەی بۆ ئەم پالەوانیەتەو ئازایەتیەی درێژ کردووە کە لە لایەن جەنگاوەرانی کورد بەدی دەکرێت ، هەروەها خەلاتی دەیەها کوردی ئازای کرد ئەوانەی دلێرانە بەرگریان لە نیشتمانی عیراق کردو خۆیان بەرامبەر هێرشە دڕندانەکانی دوژمنی ئێرانی راگرت .

پیرۆزبێت ئاهەنگەکانی کورد لە ئادارو نەورۆزو قادسیەی دووەمدا .. بژی هەتا هەتا برایەتی کوردو عەرەب ..

تەمەنی درێژ بۆ سەرەك و سەرکەوتنی تەواو بۆ سوپای دلێرمان لە سەرانسەری سنووری رۆژ هەلاتماندا .

« دەستەی نووسەران »

ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە
جەژنێکی کۆنی کوردە بە خۆشی و بەهاتەوە

چەند ساڵ گوڵی هیوای ئێمە پێ پەست بوو تاکو پار
هەر خوێنی لاوەکان بوو گوڵی ئاڵی نەوبەهار

ئەو ڕەنگە سوورە بوو کە لە ئاسۆی بڵندی کورد
مژدەی بەیانی بۆ گەلی دوور و نزیک ئەبرد

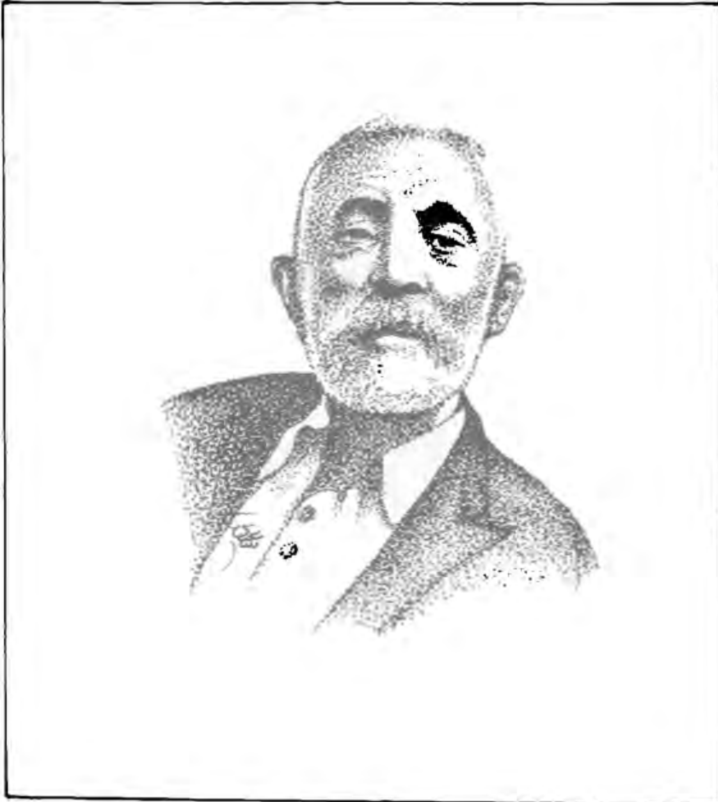
نەورۆز بوو ئاگرێکی وەهای خستە جەرگەوە
لاوان بە عەشق ئەچوون بە بەرە و پیری مەرگەوە

ئەوا ڕۆژ هەڵات لە بەندەنی بەرزی وڵاتەوە
خوێنی شەهیدە ڕەنگی شەفەق شەوق ئەداتەوە

تا ئێستا ڕووی نەداوە لە تاریخی میللەتا
قەڵغانی گوللە سینگی کچان بێ لە هەڵمەتا

پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن شیوەن و گرین
نامرن ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین

— 1 —

ئەگەر دەم‌و دووی هەندێك مندالە ووردکێی نەفامی سلێمانی‌ی ڕۆژگاری پیرەمێردی شاعیر " ـ کە هێشتا لە بیرنەچووەتەوە ـ یاد بکەینەوە کە دەیگوت : « ئاگری نەورۆز کرایەوە ... حاجی تۆفیق بوورایەوە » ئەوها ڕاستی‌یە مێژوویی‌یەکەمان دێتەوە بەرچاو کە ئەوەیە : لە یەکەم چارەکی ئەم سەدەیەوە ، پیرەمێرد ، بووژێنەرەوەی ئەم جەژنەو خۆش‌کەری ئەو ئاگرەیە کە بۆ بەرەو دووا ناکوژێتەوە .

... بەلام بووژاندنەوەی‌و هەلگیرساندنەوەی ئەو ئاگرە گەش‌و ڕووناکە کە لەم ڕۆژگارەدا ـ هەموو ـ کوردستانی گرتووەتەوە ، گەلێك چیرۆکی هەیە .. چیرۆکی هەرە کۆنی سەرهەلدان‌و داگیرساندنیشی نا .. هەروەها چیرۆکی جۆری ئاهەنگ گێڕانیشی نا بەتەنها .. بەلکو چیرۆکی ڕووداوی ڕاستەقینە کە ـ چۆن ویستراوە ـ ئەو جەژنە کوێر ببێتەوەو ئاگرەکەیشی بکووژێتەوەو پیرەمێردیش ، هەناسەساردو ناهومێد ببێت !.

محەممەد رەسوول هاوار ـ ی نووسەری « پیرەمێردی نەمر[2] » دەگێڕێتەوەو دەڵێت : « پیرەمێرد بەهۆی گێڕانی ئاهەنگی نەورۆزەوە تووشی گەلێك كێشەو بەرەو كۆنەپەرستی ناوخۆ بووە .. لە هەندێ شوێندا بەتایبەتی لە هەندێ دیوەخاناندا لێی ئەكەوتنە تەقەو توانج تێگرتن . هەندێك ئەیان‌ووت : پیرەمێرد ئاگر پەرستە بۆیە دووای ئاگری نەورۆز ئەكەوێت ، هەندێكی تر ئەیان‌ووت : ئەم بەزمە بەپارەی ئینگلیز پێك‌دێ ، تاقمێكی تر ئەیان‌ووت : نەخێر ئەم بەزم‌و ڕەزمە بەپارەی قونسولی ئێران لە سلێمانی پێك‌دێ .. جگە لەمانەش پیرەمێرد گەلێك جار لەلایەن فرمان‌بەرانی میری‌یەوە تووشی گێرەو كێشە هاتووەو ماوەی گێڕانی ئاهەنگی نەورۆزی لێ گیراوە .. » .

مامۆستا عەلائەددین سجادیش[3] لە ڕایەڵەی باسی ژیانی ڕۆژنامەنووسی‌ی ساڵی 1938 ی پیرەمێرددا ، ئەویش شایەتی‌ی لەسەر ئەو ڕووداوانە دەدات‌و دەڵێت : « بەهۆی ئەوەوە كە جار جار بەلاتینی ئەینووسی ، خێرخوا لێنەگەڕان ، وتیان : بەنووسینی لاتینی‌و بەكردنەوەی ئاگری نەورۆز ئەیەوێ كورد بكا بەگاوورو مەجووس .. ڕۆژنامەكەیان پێداخست ! » . بەلام .. ئایا یەك گرتنی ئەو خێرخواهـ و كاربەدەستانەی ئەو كاتە «!» كە ـ ڕێكەوت‌نی‌یە ـ بەڕاست لەسەر ئەو باسانەیە ؟ هەروەها ئایا ڕقەكە لە پیرەمێرد لەسەر لاتینی‌یە یان لەسەر ئاگری خودایی‌یە یان لەسەر وەبەرنەكەوتنی نانێك‌و شەش پاپراخە ؟؟ ڕاستیی كە ـ لەمەو دووا پتر ئاشكرا دەبێت ـ دەیسەلمێنێت كە دوژمنایەتی‌یەكە ، هەرگیز ، لەسەر ئەوانە نەبووە .. بەلكو لەسەر بیرێكی نوێ‌و ڕۆژێكی نوێ بووە كە جەژنی نەورۆزو ئاگرە خۆشە بەرزەكەی هەر لەگەل یەكەم بەیادكردنەوەدا .. دوو دەستەی لە یەك جودا كردەوە كە یەكەمیان دوژمنی بوو ، دووەمیش دۆستی بوو .

یەكەمیان بیری خۆی هەبوو ، بڕوایشی بەو نەبوو ، چونكە خێری لێ‌نەدەدی كە هەر بۆیەكە بە هی خۆیشی نەدەزانی .. دووەمیان هەلگری بیری پێشكەوتن‌و خاوەنی بڕوا بوو ، چونكە چاكەی خۆی تێدا بوو ، بۆیەكە بە هی خۆیشی دەزانی .. یەكەمیان هەر ئەوانە بوون كە میراتی دەسەلاتداریی‌و زۆرداریی‌و پارەداری‌یان پێ‌بڕا بوو ، ئەویش بەوە كە كوردو نیشتمانەكەی ، دەست‌و پێوەندو مەزرای چلێسی : خان‌و[4] ئەفەندمزو[5] ساحێب‌و[6] گۆچانە پیسەكانیان بێت‌و ئینسانی كورد .. هەر بڕووتێتەوەو بێ‌هۆش ، نەخۆش ، هەژار بێت‌و هەست بەهەبوونی زاتی خۆی نەكات‌و نەزانێت .. جەژن .. هیواو خەوون چی‌یەو لە ڕیزی كاروانی پێشكەوتنی ئینسانەتیدا نەبێت !

دووەمیشیان .. كە ـ پیرەمێرد ـ یەكێكی نێوەندیان‌بوو ، خاوەنی بیرێكی نوێی پێشكەوتن‌خووازی بڕوا بەهێزبوو كە خولیای هات‌بووە سەر هەلهاتنی ڕۆژی ژینێكی نوێ‌و ـ وەك‌پیرەمێرد دەڵێت ـ ئاگری نەورۆزیش ڕێ‌گوزەری ئایندەكان ڕوون دەكاتەوە . بێ‌گومان ، ئەمەیش نەك هەر جەماوەری ڕۆشنبیرو دۆستانی ، بەلكو داماوو چەوساوەكانیشی گەرم دەكردەوە ، بۆیەكە بوون بەدۆستیشی ، لەو بەریشەوە بۆیەكە بەربەرەكانی‌كرا .

بەڵام .. ڕقی ئەستووری ئەو ـ دژانە ـ لە پیرەمێردێکی وەك ـ پیرەمێرد ـ هەر لەبەر ئەوەش نەبوو بەتەنها ، بەڵکو لەبەر بیرو هێزی پیرەمێرد بوو کە : ڕۆژنامەو[7] چاپخانەو[8] قوتابخانەی زانستیو[9] لاوانی خوێن گەرمو شمشێری شیعرو پەخشانی پشتیوان بوو کە تەنانەت ـ بۆوێنە ـ لەسەر ڕێگرتن بە یادکردنەوەی نەورۆز ، بە شیعر ، پەلاماری بردووەو گوتوویەتی :

یاخوا ئەو کەسەی ئەم دوو ساڵە
لێم کەوتە گیزە وەك زەردەواڵە
نەی هێشت ئاگری (یارە) بگرێ
چەقۆی ئاهی من جەرگی هەڵدڕێ[10] .

چەقۆی پیرەمێردیش ، قەڵەمبڕەکەی گیرفانی نەبوو .. بەڵکو بیروکردارو قەڵەمبوو کە ڕۆژگارو ڕووداو ، کاریان تێدەکرد .. بە مانایەکی‌تر ، پەیامی نەورۆز پێش‌دەکەوت .. بەڵگەش ئەم 2 « نەورۆزانە » یە :

یەکەم : نەورۆزانەی بڵاوکراوەی[11] 1943 .

نەورۆزانە « گۆرانی »

مژدەبێ ، ساڵ گەڕایەوە   ئاگری نەورۆز کرایەوە
بەفری زستان تووایەوە   گیا ، وگوڵ ، ودڵ ! ژیایەوە

نوخشەیش بێ لە کوردی هەژار .

گوڵ ، لەباخا ، خۆی دەنوێنێ   بلبل بەڕوویا ئەخوێنێ
هەور ، مرواری دەپرژێنێ   شەماڵ ، ژین‌و ژیان دێنێ
نێرگس مەستەو چاو بە خومار

. . .

وا فەرشی چیمەن ڕاخرا   گوڵاڵە ، بوو ، بە شەوچرا
گوڵ دەستەیان بەست وەك برا   نەسرین‌و لاولاو تێك‌خرا
هاتنە لەنجە سەروو چنار

بلبل شەو بە ئاواتەوە   بادەی شەونم دەخواتەوە
دەگری بە ناڵەو واتەوە   بەڵکو گوڵ دەم بکاتەوە
ئەم پێ‌بکەنێ ، ئەو بگری بە زار

ـ ا .
وەنەوشە ؛ وەك من شین پۆشە   گەردنی کەچ کردووەو خامۆشە
ماتەم دەگرێ‌و بە پەرۆشە   بەهاری لەلا ناخۆشە
بۆ کوردی بێ‌کەسی هەژار

خوازەوی زیندو کردەوە   تەمی لەسەر لابردەوە
کورد بە درشت‌و ووردەوە   دەستیان لای خوا بەرزکردەوە
ڕەنگە خوا ، بیان‌خاتە کار

ئاگری لەسەر گردی یارە   لە تەختگای خواوە دیارە
ئاگری نەورۆزو بەهارە   چرای ڕێی پەروەردگارە
لەگەڵ (نووری طور) بووبەیار

ئاوی ئەو کارێزە جوانە   بێ‌قەوزە ، وڕوون ، وڕەوانە
ئاوێنەی دڵی کوردانە   دەرمان ئەکا لە تەنگانە
کەوتە کار ناڵەی ئیختیار

دووەم : نەورۆزانەی دانراوی[13] 1948

نەورۆز

ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە
جەژنێکی کۆنی کوردە بەخۆشی و بە هاتەوە

چەند ساڵ گوڵی هیوای ئێمە پێپەست بوو تاکو پار
هەر خوێنی لاوەکان بوو گوڵی ئاڵی نەوبەهار

ئەو ڕەنگە سوورە بوو کە لە ئاسۆی بڵندی کورد
مژدەی بەیانی بۆ گەلی دوورو نزیک ئەبرد

نەورۆز بوو ئاگرێکی وەهای خستە جەرگەوە
لاوان بە عشق ئەچوون بە بەرەوپیری مەرگەوە

ئەوا ڕۆژهەلات ، لە بەندەنی بەرزی وولاتەوە
خوێنی شەهیدە ، ڕەنگی شەفەق شەوق ئەداتەوە

تا ئێستە رووی نەداوە لە تەئریخی میللەتا
قەڵغانی گوللە ، سنگی کچان بێ لە هەڵەتا

پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن شیوەن و گرین
نامرن ، ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین

بەلام هەر ئەم سرووده ئەمرە ، روودا وێکی ترمان دەخاتەوە ، یاد کە چۆن کاری لە نەورۆزو پیرەمێرد کردووە ... ئەوەتە پیرەمێرد ، لەپاش شەهید بوونی 4 ئەفسەرە مێژوویی یەکەی 19 ی حوزەیرانی 1947 بەرایی نایەت ئاهەنگ بگێرێت و لە جیاتی ئەوە ، لەسەر کارتێکی چوارچێوە ڕەش فەتوایەکی ماتەمینی چاپ و بلاو دەکاتەوەو دەڵێت[13] :

« ئاگری نەورۆز ، من هەڵم گیرساندو ساڵان لە گردی مامە یارە بوو ، ئەمساڵ وا لە جەرگمایە ! گوڵاڵە سوورەی نەورۆز گەزیزە ، لە خوێنی ئازیزە . فەتوامدا هەتا تەمی ماتەم نەڕەوێتەوە ، نەورۆز نی یە !! » .

... هەڵەیەکی گەورەش کە دەستەی خێرخوا‌هە ناحەزەکان و کاربەدەستان تێی کەوت بوون ، ئەوەیە ، گوایە ـ پیرەمێردی ڕابەر ـ تاک و تەنهایە . ئەگەر ڕۆژنامەکەی بێ داخرا .. قەڵەمەکەی دەشکێت ! ئەگەر هەوای نەورۆزیشی لێ گیرا .. گیان دەرنابات و دەمرێت ، یان هیچ نەبێت لە ژووری قەلەندەرخانەکەیدا گۆشەگیر دەبێت و کەس بەسەری ناکاتەوە !! بەلام ڕاستیی بەدرۆی خستنەوە .. چونکە دەستەی دووەم هەر پیرەمێرد نەبوو .. بەڵکو هەموو کوردێکی دڵسۆز بوو ، بە زاناو شاعیرو ڕوشنبیرو جەماوەرەوەو هەر یەکە لەمانە ، پیرەمێردێك بوو بۆ خۆی .. هەموویشیان خولیای نەورۆزی نوێ بوون .

بەڵگەی ڕاستیش ـ کە زۆرە ـ مێژوو تۆماری کردووە . بۆ وێنە : مێژوو نووسی ئەمر محەممەد ئەمین زەکی[14] بەگی ـ بەناوبانگ ـ نەك هەر لەسەر نەورۆزو پیرەمێردی کردووەتەوە ، بەڵکو ناحەزانیشی تاوەنبار کردووە .. ئەوەتە بەناوی ـ نەورۆز ـ ەوە ، لە ساڵی 1943 دا گوتارێکی[15] ئاشکرای نووسیوەو دەڵێت :

« بۆ پیرەمێردی خۆشەویست ..

هەموو ئەیزانین کە هەموو ساڵێك زەماوەنگێکی پچووك و یا گەورە ، بۆ ئەم جەژنی طەبیعی یە ئەکەی . هێندێ کەس ، لەم فیکرو عەمەلە باشەی تۆ تێ نەگەیشتن و بوختانی بێ مەعنایان پێ کردی و بۆیەیەکی سیاسی یان لێ داو نەیان هێشت لەسەر ئەم فیکرە بڕۆی . زۆر ناحەق بوون ، چونکە ئەم ڕۆژە ، بەپێی ئەوە کە ئەووەل ڕۆژی بەهارە ، وە مزگێنی ی ژیانەوەی طەبیعەت ئەدا ، بۆ هەموو ئادەمیزاد ، جەژنێکی ڕاستەقینەیەو لایقە کە هەموو کەس تەقدیسی بکاو مەبدەئێکی زۆر باش و طەبیعی ی ساڵی تازەیە . پێشینانی وولاتانی شەرق ، لەم ڕووەوە بە موبارەکیان داناوەو ئەنواعی زەماوەنگ و یاری یان بۆ کردووە ..!! » .

هەروەها عەلائەددین سجادی زانا ، ئەویش لە ساڵی 1944 دا بەناوی ـ جەژنی نەورۆز ـ ەوە هەڵوێستی بەرامبەر

نەورۆزو ناحەزەکانی ، نیشان دەداتەوە ، کە پشتگرتنی پیرەمێردیشە دەنووسێت[16] .

« ڕۆژی نەورۆز جەژنی قەومیی کوردستانە .. ئینجا عەجەبا ڕۆژێك کە بناغەی بووژانەوەی ژیانی قەومێکی تێدا دەرکەوێ ، چۆن ئەو ڕۆژە ئەبێ نەکا بە جەژن ؟ » .

حوزنی موکریانیی[17] مێژوونووسی نەمر ، ئەویش لە ساڵی 1946 دا ، بۆ چەسپاندنی نەورۆز ، دەوری مێژووی کردووەتەوەو دەنووسێتو[18] دەڵێت :

« .. دەستەیێك کوردی جووتبەندەو گوندیی ، چەند دەستە بەرگی زیو بافتو هەڵوای بەخورماو ڕۆنیان بۆ ئیمامی عەلی برد . ئیمام پرسی : ئەمانە چن ؟ ووتیان : دیاریی جەژنی نەورۆزە . ئیمام هەڵواکەی بۆ خۆی خواردو بەرگی بە سێ موسڵماناندا بەشییەوە ـ المحاسن والاضداد ـ لاپەڕە : 237 » . موکریانیی ، بۆ ڕێزی کورد لە نەورۆز ، لێکۆڵینەوەکەی تەواو کردووەو دەڵێت[19] : « لە ئاثاری کورد ، مەموزین ـ ی ئەحمەدی خانی ـمان لە دەستدایە کە سێ سەد ساڵ لەمەوبەر ، کورد بە چ شادمانییەکەوە نەورۆزیان بەجێهێناوەو بەچی دەستوورێك جەژنیان کردووە ! » .

بەم جۆرە .. کاکڵەی ڕاستیی ئەوەیە کە : پیرەمێرد سەرکەوتو خێرخوازەکان پڕووکانو بڵیسەی ئاگری نەورۆزیش ، ساڵ بەساڵ بەرزبووەوە .. ئیتر سەیریش نییە ، ڕۆژی ژیانی پیرەمێردی ـ ئینسان ـ تەواوو ئاوا بووبێتو ئەو بڵێسەیەش ، هەرگیز نەکوژێتەوە کە دیارە ئەزەلییە .

—2—

ڕەنگبێت .. ئەوەی ئەم سەردەمە ، دوو پرسیاری گرنگیان ـ کە ڕەواشن ـ لەسەر زار بێت :

● یەکەم : لێکدانەوەی پیرەمێرد بەرامبەر بە نەورۆز چیبوو ؟ وەڵامی ڕەوانیش لەو ئاوێنەدایە کە ـ گوتاری[20] ـ پیرەمێرد خۆیەتیو بەناوی « نەورۆز » ەوە ، وەڵامی محەممەد ئەمین زەکی بەگی پێداوەتەوە ـ کە دیاریشە وەڵامەکە بۆ هەمووانە ـ و دەڵێت :

« نووری دیدەی منو وولاتەکەم ئەمین زەکی بەگ کە لە گەلاوێژی جاری پێشوودا لە نەورۆزی من دووابوو . دیارە ئێمە بە پەرێزی ئەوا ڕاناگەین ، بەلام گوڵەوەچنیی دریغ نەکراوە ، ئەوا ئەمجارە ، گوڵەوەچنی ئەو پەرێزە ئەکەمو لە نەورۆز ئەدوێم .

نەورۆز ، ڕۆژی نووێ ، ڕۆژی یەکەمی (فرەوەردین) باستانیو نۆی مارتی کۆنی ڕۆمییو 22 ی مارتی فەرەنگ کە ئەم ساڵ ئەکەوێتە شازدەی (ربیع الاول) کە ڕەبیعیش بەکوردی بەهارەو چوار ڕۆژ دووای مەولوودی پێغەمبەرە گەورەکەمانە ، سەری ساڵی تازەی ڕۆژهەلاتییەکانە . ئەو خودایەی کە ئەم دەورو چەرخەی چەرخی داناوە لە (قرآن) دا لە (سورة یونس آیتی پێنجەم) دا ، فەرموویە (هو الذي جعل الشمس ضياء والقمر نوراً وقدره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب) ئەم حسابەو ژمارەیە زۆر ئەستێرەناس لێکیان داوەتەوەو ئەووەڵ ژمارەکەرو ئەستێرەناس (شیث) کوڕی ئادەمو دووای ئەو (ئدریس) ی پێغەمەر کە جوولەکە بە (ئاختوخ) ی ناو ئەبەن ، ئەڵێن (سپهر) ، ئاسمان دووازدە کەلووی هەیە (برج) هەر کەلوویەکی (30) ڕێبازە ، ئەم ڕۆژە هەر مانگێ ئەپەڕێتە کەلوویەکەوەو هەر ڕۆژە بەڕێبازێکدا ئەڕوا ، بەساڵێك ئەو 12 کەلووەو 365 ڕێبازە ئەبڕێ ، گرەگڕ ئەگەڕێتەوە شارگڕ ئەدا . دیسانەوە ئەکەوێتە گەردو خوڵ ، ئەسووڕێتەوە تا خوا ئەڵێ بەسە . جا هەموو ساڵێك بەپێ ساڵنامەی ئاختوخ ، بەهارەو ئەو ڕۆژەیە کە خوا فەرموویە (يحي الارض بعد موتها) گوڵو گیاو درەخت ئەژیێتەوەو زیندەوەرو گیانلەبەر ئەبووژێتەوە ، پێغەمەر کە خواو فریشتەیخوا صەڵەواتیان لە دیداری داوە ، فەرموویە : بای بەهار هەرچۆنێ گیان ئەکاتەوە ، بەر درەختو گەلای سەوزی پێپەیدا ئەکا ، بەو ڕەنگە ڕەنگوبۆیش ئەدا بە ئێوە .

ئەمە چشتێك نییە بشارێتەوە ، هەموو بە چاوی خۆمان ئەیبینینو بەلەشو دەروونی خۆمانا تێدەگەین کە بەهارو نەورۆز ئەو ڕۆژەیە ، زیندەگانی دووبارەی تیایە وە کە ئەچینە دەشتو هەوایەکی بەهارمان لێئەدا هەوایێکی تازەمان ئەکەوێتەوە دڵەوە . کەواتە ئەم لەلەو پڕیە ڕاستەو نەورۆز سەری ساڵە ، خۆڕایی نییە کە کردوویانە بە جەژن .

هەندێك ئەڵێن ، نەورۆز لە زەردەشتەوە داهاتووە ، من وەکو تێگەیشتووم ، گەلێ بەر لەوە (جەمشید) کە چووارەمین

پادشای (پیشدادیانە) و بە حسابی شانامە 2651 ساڵ پێش
زەردەشتە ، ئەم ڕۆژە کەوا نەورۆزی پێ ئەڵێن لە ئاذربایجان لە
شوێنێکی دەشت و چیمەن و گوڵزار ، خێوەتی بۆ هەڵئەدەن و
تەختی زەرنیگاری بۆ دائەنێن ، دەمی بەیان ، زەمزەمەی
مورغ و هەوای شەماڵ خەبەری ئەکاتەوە ، ئەڵێ تەختی بۆ
ئەبەنە دەرەوە ، کەمێ سارد ئەبێ ، ئاگری بۆ ئەکەنەوە ، گڕی
ئاگر و تیشکی ڕۆژ ئەدا لە بەرگی سوورمەو ئەڵماسی تاج و
زەربەختی تەخت لە هەموو لایەکەوە ، ئەڵێن (شید) شید بە
زوبانی پەهلەوی (پرتەوە) خۆی ناوی (جەم) مو ئەو
(پرتوەیش) شیدە ، بووە بە (جەمشید) ئەویش هەستاوە
بەرامبەر بەو ستایشە ، داستانێکی باستانی خوێندووەتەوە ،
ئەو ڕۆژەیان ناو ناوە نەورۆز . دووای ئەوە ، زەردەشت بە
ئیلهام فەرموویە : ئەم ڕۆژە ئەو ڕۆژەیە کە خوا ئەم چەرخ و
ئاسمان و زەمینەی تیا ئافەریدە کردووە .

بێینە سەر ئاگری نەورۆز ، ئەم ئاگرە بە هیچ ڕەنگێ لە
ئاگر پەرستی یەوە نەهاتووەو کاتەکانی زەردەشت
ئاتەش پەرستی تیا نی یە . زەردشت خودای یەکانەی
پەرستووە . ئێستایش لەناو هەموو قەومێکدا ، زۆرتر لە ناو
موسڵمانانەدا لەو شەوانەدا کە بەشەوی پیرۆزی دائەنێن ،
لەسەر منارەو مردو وە شەخسدا قندیل و چرا ئەسووتێنن بەو
نزایە ، خوا پێشیان ڕووناك بکاتەوە . دیارە ئەم ئاگرە بۆ ئەوەیە
خوا ڕێی ساڵی تازەیان ڕووناك بکاتەوە . ئاگریش لە چووار
سروشتی ئادەمیزادا بە باوکی باڵاو موبارەکی ئەژمیری .

پیرەمێرد کە هەموو ساڵێ ئاگری نەورۆز ئەکاتەوە تەنها بۆ
پەیرەوی ی باوو باپیرە . بە بڵێسەی نیاگان ، ڕێ گووزەری
ئایندەکان ڕوون ئەکاتەوە . هەندێ بەوە خۆی چارس کرد ،
پیرەمێردیان بە مەجووسی ئاتەش پەرست دائەنا .. پیرەمێردی
خوێندەوار ئەزانێ ئاگرێك کە خۆی بیکاتەوەو خۆی بتووانێ
بیکوژێنێتەوە ، چۆن ئەیپەرستێ ! پیرەمێرد خوا ئاینێکی پاك و
گووزەرانێکی چاکی داوەتێ ، لەژێر ئەم قوببەی گەردوونەدا ،
هیوای بەکەس نی یەو پەروای لە کەس نیە . سیاسەت بە
سیاسەت ئەزانێ . لا ناکاتەوە .. لە کەس کۆناکاتەوەو پارەیش
کۆ ناکاتەوە .. کورد ناگۆڕێ تا دەچێتە گۆڕێ ! »

● دووەم :پیرەمێرد ، ئاهەنگی جەژنی نەورۆزی چۆن ،
دەگێرا ؟ بیرەوەری ی محەممەد ڕەسوول هاوار ـ ی
نووسەر ، بەجوانی ی وەڵاممان دەداتەوە .. دەڵێت[21] : « ..
هەموو جەژنێکی نەورۆز ، نەورۆزنامەیەکی ئەنووسی یەوەو
بڵاوی ئەکردەوە لە ڕۆژنامەکەیدا ، لە قوتابخانەی زانستی ، یا
لە شوێن گێرانی ئاهەنگەکە ئەخوێنرایەوە .. لەگەڵ ئەوەشدا کە
پیرەمێرد دەستکورت بووەو مانگانەیەکی تەقاعودی ی کەمی
هەبووە ، بەلام پێویستی ی ئاهەنگی نەورۆز ، هەرچی بووایە ،
کەم و زۆر بۆی پەیدا ئەکرد ، خۆی هەموو جارێك ئەیووت :
نانێکەو شەش پاپراخە ... قوتابی یەکانی زانستی ئەبوون
بەپێشەنگ و سەرپەرشتی کەری گێرانی ئاهەنگی نەورۆز .
بەیانی ڕۆژی نەورۆز هەموو خۆیان ئەگۆڕی ، تیپ تیپ بەرەو
گردی مامە یارە ، ئەڕۆیشتن و هەموو بەیەك دەنگ ئەیانووت :

یادکەن براکە یادکەن
یادی کاوەی ئاسنگەر
سەر ڕێ و شوێنی بگرن
تاکو وەتەن بێتە بەر

کە بەیانی نەورۆز ئەهات ، زەردو سوور ، ژن و پیاو کوڕو کچ
هەموو ، ڕوویان ئەکردە کاریزی وەستا شەریف ـ کارێزێکە لە
بەردەمی گردی مامە یارەدا ـ لەوێ پیرەمێرد دوو سێ دەواری
پەیدا ئەکرد ، قوتابیانی زانستی و لاوان گرد ئەبوونەوەو ئەبوو
بە گۆرانی و سروود ووتن و هەڵپەڕکێ ، دەهۆڵ و زوڕنای
خۆماڵی ، ئەو دۆڵی کاریزی وەستا شەریفەی ئەهێنایە جۆش و
خرۆش ، لە لایەك هەوهەوەی شۆڕە سوواران ، لە لایەکەوە
جوغزێن و کەوشەك و قەلەمردارەی فەقێ ، لە شوێنێکی ترەوە
سێ بازو ئاشە بەتەنگووریی منالان ، دەرویش عەبدوڵڵای
سەرمابردەڵەش بەخۆی و تەبەقە حەڵواکەیەوە شانی دائەداو
بە شمشاڵەکەی کوروکاڵی ئەهێنایە جۆش و خرۆش ، ئاوازی
خاڵەی ڕێبوار هەمووانی ئەبرد بە ئاسمانێکی خەیاڵاوی زۆر
سەیردا . هەتاکو ئێوارە ئەو قەڵەبالغی یە بە خۆشی و شادی
ڕۆژیان ئەبردە سەر ، جارو بار چیرۆکەکەی ئەژدەهاك و کاوەی
ئاسنگەر بەشێوەی تەمسیل لەو دەشتە لە لایەن قوتابیانی
زانستی یەوە پێشکەش ئەکرا .. کە ئێوارەش دا ئەهات ، زەردو
سوورو ڕەش و سپی ، پۆل پۆل بەرەو ماڵ ئەگەڕانەوە ! » .

... بیرەوەریش کە زۆرەو کەمی کۆکراوەتەوە ، بەو
شایەتی یە تەواو دەکەین کە شاعیری کۆچکردوو أ . ب .

هەوری[٭] لەسەر گەورەترین ئاهەنگی نەورۆزی پیرەمێرد کە لەلای ئێمە ، گوتی :[٭] « .. ئاهەنگی ساڵی 1935 لە هەموویان بەناوبانگترو ناودارتر بوو ، چونکە 4 شەوو 4 ڕۆژ لە کارێزی عەزەجوڵا کە ئێستا لە نزیك خانووە قورەکانی سلیمـانی‌یە ، کرا . ئەم 4 شەوو 4 ڕۆژە ، لەژێر دەوارو چادردا قوتـابیانی قـوتابخـانەی زانستی ، شـەوو ڕۆژ لەوێ دەمانـەوەو پـاش نیـوەڕووان ، گشت دانیشتـووانی شـاری سـولەیمـانی‌و فەرمانبەرانی میری ، دەڕژانـە ناوچـەکە ، بـە بەزمو ڕەزمو هەموو جۆرە یاری‌یـەك‌و شیعر خـوێندنـەوەو هەنـدێ جار ، پەردەی شانۆیی‌یشیان پێشان ئەدا ! » .

... دوواجار .. ئەگەر ئاگری نەورۆزی نوێ بەکردەوەی پیرەمێرد هەڵگیرسابێتەوە .. چی دەبێت ، ئێمەیش ، بەکردەوە پـاداشتی چاکـەی بدەینـەوەو بەشێکی وەسیـەت نامـەکەی بەجێ‌بهێنین کە[٭] دەڵێت :

« ئامۆژگاریم ئەوەیە .. بەشوێن ماددە مەکەوون .. دنیا بەگران مەگرن . تا ئەتووانن خزمەتی ڕاستو بێ موقابیلی قـەومو زمانو وولاتـەکـەتـان بکـەن‌و دەستی دامـاوان بگرن !؟ » .

سەرچاوەو پەراوێز

(1) پیرەمێرد = تـۆفیق مەحمـوود ئاغـای هەمـزاغای مـەسرەف 1867 — 1950 . سلێمانی . / سەرچاوە : پیرەمێـردی نەمـر : نووسـین محەممـەد ڕەسووڵ هاوار . بەغداد : 1970 چاپخانەی . العاني .

(2) سەرچاوەی پێشوو ل : 47 + 48

(3) علاء الدین سجادی : گوتاری « ئـەدیبی بەنـاوبانگی کـورد : پیرەمێـرد » . سەرچاوە : ـ گۆڤاری . گەلاوێژ . ژ 8 . س 4 . آغستوس 1943 .

(4) خان : مەبەست لە دەوڵەتی ئێرانە .

(5) ئەفەندمز : مەبەست لە دەوڵەتی عوسمانی‌یە .

(6) ساحێب : مەبەست لە ئینگلیزی داگیرکەرە . ئەربابەکانیان ئەو ناز‌ناوەیـان دابوویە .

(7) مەبەست لە ڕۆژنامەکان : ـ (ژیان ـ لە ژمـارە 321 هەتـا 553 کە پیـرەمێرد بەڕێوەبەری بوو) + (ژین : تـەواوکەری دووا ژمـارەی ژیان لە 554 ەوە ڕێکەوتی 28 ی کانوونی دووەمی 1939) / سەرچاوە : گەلاوێژ ـ آغستوس 1943 .

(8) مەبەست لە چاپخانە : ـ ئەو چـاپخانـەن کە پیـرەمێرد خـەریکیان بـووە . چـاپخـانـەی یەکـەم : چاپخـانەی بلدیـە ـ شارەوانی ـ یـە کە ڕۆژنـامەی « ژیان » ی لە 2 کانوونی‌یەکەمی 1926 ەوە دەرهێنا کە پیرەمێرد لە 1932 دا ـ پاش حسێن ناظم ـ بوو بە بەڕێوەبەری . لە 14 ئابی 1934 دا پیرەمێرد ڕەسمەن چاپخانەکەی لە بلدیە گرت . لە 3 ی ئابی 1937 دا ئیجازەکەی لێوەرگیراوەو بۆیان تازە نەکردەوە . دووەم : ئەو چاپخانە گەورە دەستی‌یەیە کە خۆی بە تیپی تازەوە کڕی‌و لە 20 ی ئەیلوولی 1937 دا ژمارە 539 ی پێ‌دەر کرد هەتا ژمـارە 553 ی 10 ی مارتی 1938 کـە ڕۆژنامـەکە ـ ژیـان ـ داخرا . لە 28 ی کانوونی دووەمی 1939 دا ـ ژین ـ ی دەرکرد کە ئەم ڕۆژنامەیە ، پاش خۆیشی لە لایـەن خزمو دۆستو نـەوەکانی‌یـەوە دەرکرا (ئێمـە هـەتـا ژ 1714 ی 1963/2/7 مـان دیوە / . ك . ر . م) ئـەم چاپخـانەیـە کە نـاوبرابـوو بـە چاپخانەی (ژین) لە ماڵەکەی خۆیدا ـ زوورەکەی بـەسەردا ڕووخـا ـ هەر مابوو ، هەتا لە مانگی 11 / 1983 دا ـ بەڕێوەبەری‌یەتی ڕۆشنبیریی جەماوەر لە سلێمانیدا ـ گوواستی‌یەوە بۆ مووزەخانەی ئەتنوگرافی‌ی سلێمانی .
تێبینی : خانووەکەی پیرەمێرد لە جیاتی مووزەخانە بێت ، کۆمـەڵێك خـەڵکی کرێ‌گرتەی تێدایە ؟؟؟. بەدەستکاری‌یەوە لەسەرچاوەی پێشووەوە .

(9) قوتابخانەی زانستی = (قوتابخانەیەکی شەوانەی کۆمەڵە ڕۆشنبیرێك‌بوو بۆ بڵاوکردنەوەی هوشیاری‌و خوێندەواری‌ی لە سلێمانیدا / ك . ر . م) لە 24 ی شوباتی 1926 دا بـە سەرۆکـایەتی ئـەحمەد بـەگی تۆفیق‌بـەگی ـ متصرفی سلیمـانی ـ دامـەزراو هـەتـا 1930 بـەردەوام‌بـوو کـە پـاش ڕاپـەڕینـە نیشتمـانی‌یەکـەی 6 ی ئەیلوولی ئـەو ساڵە تێـك‌چوو .. بـەڵام لە 1932 دا بەسەرۆکایەتی ئەحمەد بەگ ، دیسان دامەزرایەوە ، کـە ئەو گـوێزرایـەوە (پیرەمێرد) بوو بە سەرۆکی . هەتـا پۆلی شـەشەمی سـەرەتایی بـڕی‌کرد . پـڕۆگرامیشی وەك بـەرنامـەی ـ مەعـاریف ـ بوو ، بـاوەڕیشی پێ‌دەکـرا ./ بەدەستکاری‌یەوە لەسەرچاوەی پێشووەوە .
تێبینی 1 : (لە پەنای ئـەم قوتـابخانەیـە گەلێ شـاعیرو خـوێندەوار لە شـاری سولەیمانی‌دا پێ‌گەیشت / مێژووی ئەدەبی کوردی ـ علاء الدین سجادی : ل 434 بەغداد ـ 1952 . چاپخانەی معارف .) .

2 : ڕۆژنامەی « ژیـان ـ 1936 » کە پیـرەمێرد بـەڕێوەبـەری بووە ، چـەند سروودێکی ـ زانستی‌ی بۆ نەورۆز ـ بڵاو کـردووەتەوە ، بێ‌نـاوبردنی شاعیر . بۆ وێنە (ژمارە : ـ 470 . س ـ 11 / 7 ئازاری 1936) ئەمەی بڵاو کردووەتەوە :

نەشیدی زانستی بۆ نەورۆز

« بولبول‌و فەرزەند »

ئیمڕۆ نەورۆزە وا گوڵ پەیدا بووە
لە عەشقی گوڵدا بولبول شەیدا بووە
بولبول لەسەر گوڵ مانگی بەبانگە
خوێندنی ئێمە ساڵ دووازدە مانگە
ئەو تەنها بۆ گوڵ سەر دەر هەوایە
ئێمە سەربەرزی‌ی قەوممان هیوایە.
بولبول لە عەشقی گوڵدا بەسۆزە

سۆزەی ئیمە بۆ دایکی دڵسۆزە
بولبول دەتۆرێ چون بێوەفایە
ئێمە ڕیشەمان لەم خاکەدایە
بولبول دەڕەنجێ بەجەفای خاشاك
ئێمە بۆ سوجدە سەر دەخەینە خاك
وا دایکی وەطەن هات و دەفەرمووێ
من نەغمەی ڕۆڵەی زانستیم ئەوێ
چونکە زانستی‌ی جێگای هیوایە
میللەت بەزانست لە برەودایە
زیرەکی‌ی ئێمە لەگەڵ زانستی
ئەگەر یەککەون ناکەونە پەستی

(10) سەرچاوەی یەکەم : ل . 49
(11) گەلاوێژ : ژ ـ 3 . س ـ 4 . مارت 1943 .
* تێبینی 1 : وەك خـۆی نووسـراوەتەوە ـ لەبـەر ئەوە کـە گۆرانیی بـووە کە نازانین ئاوازەی چۆن بووە ! ـ
2 : ئەو ڕاستی‌یەش گرنگە کە ئەوەیە ، هەتا ئەم ـ نەورۆزانەیە ـ بەپێی‌کاری ڕۆژگارو کڵپەی بیرو پێشکەوتن ـ چەند دەستکاری‌یەکی تێـدا کراوە . بـۆ وێنە ، بڕووانە : (نەورۆزنامەی کۆن / گۆڤاری : دەنگی گێتی‌ی‌تازە ـژ ـ 21 . س ـ 3. 25 ی مـارت 1946) هـەروەهـا (نـەورۆزنـامـەی نـەسـرین‌و پەروین ـ ی ، بڵاوکراوەی کتێبی « پیرەمێردی‌نەمر ») .
3 : نەورۆزنامەی نەسرین‌و پەروین لە (ژیـان : ژ ـ 520 . س ـ 12 / 1937) دا بڵاوکراوەتەوە .
(12) سەرچاوەی یەکەم . ل : 119 + 120 .
تێبینی : نووسەری ئـەو سەرچـاوەیە ـ هـاوار ـ دەڵێت : (لەبیرم دێ ، ڕۆژێك دەمە دەمی عەسر بوو لە شاری سلێمانی ـ وا بزانم ساڵی 1948 بوو ـ لاوان بە کوڕو کچەوە ، بەناو سلێمانیدا بەشەقامەکاندا خۆ پێشـاندانێکی گـەورەیان نـوواند . شـاری سلێمانی بـەتـەواوی سـامی لێنیشت‌بـوو . کۆنەپەرست‌و دوشمنانی گەل بەسەر شۆڕیەوە ئەیان‌ڕوانیە دیمەنی ئەو لاوە خوێن گەرمانە . ئـەو ڕۆژانە ڕۆژەکـانی ڕاپەڕین‌بـوو لە شاری هـەڵەت‌و قوربانیدا ، وەکو هەموو شوێنەکانی تری عراق ... لەو خۆنیشاندانـەدا ، تاقمێك کوڕو کچی منداڵ لەپێش هەموانەوە ، ئەڕۆیشتن . سەرو چەپکە گوڵی ڕەنگاو ڕەنگیان بەدەستەوە بوو . هەموو ڕوویان ئەکردە گردی سەیوان بۆ ئەوەی ئەو چەپکە گوڵانە لەسەر گۆڕی شەهیدانی ڕێی ئازادی‌و کوردستان دابنێن . لەو کاتەدا پیرەمێرد لەبەر دەرگای سەرادا لەبەر دوکانەکەی وەستا حمە سعیدی خەیاتا بە خۆی‌و بۆرە گاڵوکیەوە ڕاوەستـابوو ، چـاوەکانی بڕی‌بووە شەپۆلی ئەو لاوە سەربەرزە نەبەردانەی کە هەموو قین‌و بێزاری‌و تووڕەییان لێ ئەتکا بەرامبەر بە دوشمنانی گەل . پیرەمیرد جاروبـار شانی هەڵئەتەکاندو تفی قووت ئەدا . ڕەنگێکی ئەهێناو ڕەنگێکی ئەبرد ، لە دڵی خۆمدا ووتم : وا دیارە خاڵە شتێکی پێیە . لەو کاتەدا یەکێك کە لە نـزیك پیرەمێردەوە ڕاوەستابوو ، تـوانجێکی زۆر ناڕەواو بێسـەرو پێی گرتـە پیرەمێرد ... لە دووایيدا بیستم کە شەو دایەت‌و میوانەکانی قەلەندەرخانە گـرد ئـەبنـەوە ، پیرەمێـرد ئـەڵێ : جمیـل ، نیـازی لە جمیـل صـائبی خوشکەزایەتی ، کچ‌و لاوەکانی ئەمڕۆت دی ، ئەویش لە وەرامدا ئەڵێ : بەڵێ خاڵە !! پیرەمێرد (ئەڵێ : دە گوێ بگرە ئەم هەڵبەستەم پێشکەش بەوانـە کردوە .) ل . 117 + 119 .
(13) سەرچاوەی یەکەم : ل . 50 .
(14) محەممەد ئەمین زەکی بەگ = کوڕی حاجی عبدالرحمنی کوڕی مەحموود . 1880 — 1948 سلێمـانی . / سەرچـاوە : یـادی کـۆچی امـین زکی . 1948 . بەغدا . چاپخانەی معارف . لەسەر ئەرکی علاء الدين سجادی لە چاپ‌دراوە .
(15) گەلاوێژ : ژ ـ1 . س ـ 4 . کانوونی دووەم 1943 .
(16) گەلاوێژ : ژ ـ 4 . س ـ 5 . نیسان 1944 .
(17) حوزنی موکریانی = حسین کوڕی سەیید عەبدوللەتیف کوڕی ئیسماعیل شێخ لەتیفی حوسەینی خەزایی موکریانی . لە 1893 دا لە مەهابـادا هاتـووەتە دنیاوەو لە 20 ی ئەیلولی 1947 دا لە بـەغدادا کـۆچی دوایی کردووە / وەرگێڕدراو لە : (في ذكرى الاديب والمؤرخ : حسين حزني موكرياني ـ حسام الدين النقشبنـدي . « کاروان ـ المسيـرة ـ ژ 14 . تشرینی دووەم 1983 . س . 2) .
(18) دەنگی گێتی‌ی تازە : ژ ـ 21 . س ـ 3 / 25 مارت 1946 .
(19) سەرچاوەی پێشوو .
(20) گەلاوێژ : ژ ـ 3 . س ـ 4 / مارت 1943
تێبینی : زۆربـەی ئـەم لێکدانـەوەیـەی ـ پیـرەمێـرد ـ لەوە پێشتـر لە ڕۆژنـامەی : ژیـان ـ 23 مارت 1933 دا بـەناوی « نـەورۆز » ەوە بـڵاوی کردووەتەوە .. لە دووا قسەکانیدا گوتوویەتی :
« ئاخ‌و داخ‌و درێغ ، چەند ساڵە نەورۆزم بە با ئەڕوا یا با نایەڵێ گەردشی چەرخی چەپ گەرد لێم ناگەڕێ . وا ئەم ساڵیش ئیختیاری بێ‌ئیختیار ، لە شارا نەبـوو و جگە لەوەیش تـەمو دووی دوو ماتـەم بەردەرگـای شاری داپۆشی‌بوو . » ؟؟
(21) سەرچاوەی یەکەم :ل . 46 + 47 .
(22) ا . ب . هەوری = ئەبووبەکر جەلال ئاغا : 1915 ـ 1979 سلێمانی .
(23) وەرگیراو بەتـەلەفوون‌و تـۆمارکـراو لەسەر شریت لە لایەن ـ ئێمـەوە ـ ئێـوارەی 2 شەممـە 26 /2/ 1979 بۆ بـەرنامـەی ڕادیۆیی (ڕۆژێ لە ڕۆژان « سەعاتێکی تایبەت بۆ نەورۆز » / ك . ر . م) بڵاوکراوەی سەعات 9 ی شـەوی شەممـە 1 — 1979/4/2 + دووبارە : سـەعات 1 ی ڕۆژی هـەینی‌ی 1979 / 4 / 6 .
(24) سەرچاوەی یەکەم : ل . 20 + 21 .
وێنەکان :
کۆکراوەمانە . لەمەڕ وێنەی پیرەمێرد لە نـەورۆزدا چەنـد کەسێکی دنیـادیدە گوتیان کە گوایە وێنەی 1946 . وێنەی دووەمیش گوایە لایەکی نەورۆزی 1952 ە .

نەورۆزو بەهار لە فۆلکلۆری کوردیدا

• دوکتۆرە شوکریە رەسوڵ •

هەر لە مێژەوە نەورۆز لای کورد وەك رەمزێك ئاشنایی و پەیوەندی بە گەل و خاکی کوردستانەوە بووە .. لەگەل سەرهەڵدانی نەورۆزو بەهاردا مژدەی سەر لەنوێی بوژانەوەی گوڵ و گیاو دارو درەخت و قەڵبەزەی سوڵاف و کانی چەم و کووخی جووتیاران و باڵندەی ئەو وەرزە بووە ..

ئەم سروشتە جوانە وەك پەیوەندییەکی دیالێکتیکی نێوان جوانی ناو ژیان و جوانی هونەری ژیان لە ئەدەبی فۆلکلۆری و ئەدەبی نووسراودا رەنگی داوەتەوە . نەورۆزو بەهار لە ئەدەبی فۆلکلۆریدا بە تایبەتی گۆرانی لاوك و حەیران ، پەندی پێشینان و قسەی نەستەق و لاوانەوە شوێنێکی تایبەتی گرتووە .. سروشتی رەنگاورەنگی کوردستان ئەوەی بۆ خۆی خەملاندووە کە رۆژێك لە وەرزی بەهار بکاتە جەژنێکی دوو بەهارە کە جەژنی نەورۆزی بەهارو جەژنی گەلی کوردە . لە فۆلکلۆری کوردیدا وەك ئەدەبێکی خولقێنەری سەرزاری گەلی وەرزی بەهار پەیوەندییەکی گیانی بە گیانی لەگەل مرۆڤ و سروشتدا هەیە ، کورد وەرزی بەهاری لە ئاوی سازگارو دەشت و چیاو دۆڵەکان و گوڵاڵە سوورەی بەهار تێکەڵ بە گۆرانی ئەکات ، کە نموونەی خۆشەویستی ی خاك و سروشتی جوانی وڵاتی لە هەستی نیشتمان و گەلەکەیەوە سەری هەڵداوەو لە ژیانی ریالیستیدا دەرکەوتووە .. گۆرانی ی کوردی بە گشتی و گۆرانی ی وەرزی بەهار بە تایبەتی ئاوێنەی سۆزو ئاوازو هەستی دەروونی کوردە کە بێ پێچ و پەناو شەرم نەکردن راستەوخۆ مەبەستی دڵی خۆی درکاندووەو نموونەی راستگۆیی و دڵسۆزی و پاکی لە لاوك و حەیران و بەشەکانی تردا نەخشاندووە .

ئەگەر بە ووردی لە لاوك و حەیرانی کوردی بکۆڵینەوە دەبینین زوربەی زۆری لە وەرزی بەهاردا سەری هەڵداوە ، لاوکی کوردی ئەم وەرزە زوربەی زۆریان لە رووداوێکی قارەمانی و تراژیدیای کورد لە پێناوی وەدەست هێنانی ماف خودموختاری ، یاخود نەگەیشتنی دوو دڵدارمان بۆ دەنەخشێنێ ، وەك لە لاوکی « نوری باوێل ئاغاو سمایل بەگی رەواندز »[1] دا دەر ئەکەوێ ... لە وەرزی بەهاردا ناکۆکی ئەکەوێتە بەینی ئەو دوو بنەماڵە ناودارەی رەواندوزو پاش کوشتارێکی زۆر کەسیان نامێنێ و کارەساتەکە بە شێوەیەکی

ترازیدیا کۆتایی پیٚدیٚت .. هەروەها لە لاوکیٚکی تردا بەناوی « بەربوورە »[2] کە ناوی کچیٚکە لەم لاوکەدا کوڕو کچیٚکی دڵدار گۆرانی بەسەر ناوچەکەی خۆیان و بارانی بەهارو خۆشەویستی ی ئافرەتانی مەڕدۆشدا هەڵ ئەدەن ، کە ئەچن بۆ داکوتاندنی ڕەشماڵی بەهار ، کوڕەی دڵدار ئەوەی لەیاد ئەچیٚ کە دوعای شەڕ لەو وەستایە بکا کە بازنی پیٚی یارەکەی درووست کردووەو وای دارشتووە کە لە قولەپیٚکانی ئەداو بریندار یان ئەکات .. لاوکەکە بەزاری کوڕەوە دەست پیٚدەکات و دەڵیٚ :

« بەربوورە .. خۆش بەربوورە ، تاوەکی بارانیٚ ئەوەل بواریٚ لمانگیٚ نیسانیٚ بارانەکی چەندی هوورە* دداتن لعاویان و چەمان ، لچیاییٚ مەقلووبیٚ شیٚخان ، گەلی یٚ موحەمەد ڕەشادی ، بیٚژنیٚ* گەلی یەکی قوولە . ژوانیٚ من و بەژنیٚ بلند ، چاویٚ بەلەك و دیٚمەکا بە گولیٚ ، دەقیٚ* سمایل بەگ ، نیٚکەکی* بکەمەر ، کەپوەکی بخەزیٚم ، چار تپلیاو* ئەنگوستیلەی زیٚڕ تیدا ، بیٚتەوە سەکانی یٚ شیخ مەسوورە . »

کەچکیٚ دگۆ :

« لاوکۆ دینۆ ، ئەتۆ ڕابە تواقیٚ خارکان و خومری یا بەر بەژنیٚ بلند ، چاویٚ بەلەك و دیٚمەکا بە گولی . کەم خۆری دایم خۆربە ، ئەستیٚرا سەعەریٚ سوبیٚدا بەری بەیانی هیٚشتا لە دوورە* » .

کوڕ دگۆ :

بەربوورە ... خۆش بەربوورە ... تاوەکی بارانی ئەوەل بواریٚ لمانگی نیسانیٚ ، بارانەکی بڕنگە ڕنگە* ، دداتن لعاوی یان و چەمان ، لچیاییٚ مەقلووبیٚ شیٚخان ، لگەلی یٚ موحەمەد ڕەشادی ، بیٚژنیٚ گەلی یەکی چەندی تەنگە ، ڕابن ئەنگۆ زەینیٚ خۆ بدەنە خاتوونان و زەری یان ، ناسکە بیٚری یان* ، میسالا گولان و گولبەندان ، دەستیٚ خۆ دانە تیٚل و تەشی یٚ خۆ ، ئیٚواش ئیٚواش ، سەبر سەبر ، دەکوتن چیغان و ڕەشمالا لگەل هەرامە میراتە سنکا ..

کوڕۆ وەستایۆ ... چاویٚ تە کوورە بی ، کوڕیٚ تە بمری ، دەستیٚ تە بشکیٚ .. ئەتو چەوا خڕخالیٚ کەچك دەلالیٚ من دڕ* چیٚکری یە ، گۆزینگا* بریندارکەت ، مەعبەینیٚ هەردوو لینگا » .

بەلاٚم لە حەیراندا ئەوە دەر ئەکەویٚ کە حەیران بیٚژ بەسەر جوانی ی گولان و میٚرگ وزارو بەژنی یاردا هەڵ ئەدا ، هەرچی جوانی ی سروشتە لە تریفەی سپی ی مانگەشەو ، ئەستیرە گەشەی بەیان ، ڕۆژی نەورۆزی پرشنگ زیٚڕین ، شنەی شەماڵی کەلی بەهار ، لەرەی ئاونگی میٚرگی ئاودار ، جریوەو جووکەی هیٚلانە ، خونچەی پشکوتووی باخان .. شەوبۆی پەخشانی ناو هەردان ، قاسپە قاسپی کەوان و ڕەوتی جوان .. ئەمانەی لە یارەکەیدا کۆکردۆتەوەو یارەکەی لە سروشت پیٚ جوانتر بووە .. لە حەیراندا دەردی خەمەکانی کورد هەر جوانی یارو دووری یار بە تەنها بەدی ناکریٚ ، بەڵکو کیٚشەی باری نالەباری نەریت و بەربەرەکانی فرە چینەکانی گەل بەدی ئەکریٚ .. کە زۆرجار دوو دڵدار لە دەستی کۆنە نەریتی باوان و کۆمەڵ و دەورو بەرەکەیان بڕیاری هەڵهاتن ئەدەن و ئەنجامیشیان یا کوشتنە یاخود لیٚخۆش بوونە .. وەك لە حەیرانی ترازیدیای « خەج و سیامەند » و « لاس و خەزال » دا دەرکەوتووە .

لەزۆر حەیراندا کوڕ یاخود کچ « یار » ئاواتەخوازە کە گوڵێك لە گوڵەکانی بەهارو نەورۆز بوایەو یاریشی لەتەکدا بوایەو لەو جەژنی نەورۆزەدا بە مرازی یەکتری بگەشتنایەو خەڵکیش پیرۆزبایی لێبکردنایە وەك لەم حەیرانەدا دیارە : ـ

« حەیران[3] ... کولیکەك یاما لە کـولیکێ نەورۆزێ‌ی ، شـین ببـامـەوە لە دەشتی کـاولە قـەراجی ، لە شـوورەیـا (مەخمووری) .. گەلەك شیرن سەرێ خۆم دەربینـابا لەنـاو غوبارو تۆزێ . چبکەم چ بـراو برادەری بـەقابـەتانم* نینـە ئەوساڵەکە بەوی دەرەبوارێ لەگەڵ بەژنەکەی باریـك ، دوو چاوی کاڵ ، زەندێ بە بازن ، کابانێ ماڵێ ، پیمان بکەن جەژنە پیرۆزێ ....

لە حەیرانێکی تـردا وەرز هەر بـەهارەو لاوە ئـارەزوو ئەکات کە لەناو گوڵە کەنێرە بوایەو یاری لەگەڵیا بگەوزایە ... وەك :

«حەیران لە شینە دەرێ لە رەنە سـۆران* ... دەتۆ لە برندان وەرە ئەمنیش لە دووان ، ئەرێ چەندە گەوز گەوزانێ فەسلی بوارێ لەناو کولیك‌و کنێرێ بگری مەکۆلان » .

بـەلام لە شـین‌و سـەردولکـدا کـورد هـەمـوو سـۆزو هـەلوێستێکی بەرانبـەر مردووەکـەی دەرئەبـڕێ .. هەرچی خۆزگەو ئاواتە پەنگ خواردووەکانی ژیان‌و ژیانی مردووەکەیە بـەشین‌و واوەیـلاوە باس ئـەکات .. ئـەم شین‌و لاوانـەوەی کوردەواری‌یە زیاتر پـەیوەنـدی بە ئـافرەت‌و سـۆزو ئاوازی ئافرەتەوە هەیە کە بۆکەسێکی خۆشەویستی یاخود بۆبووکێکی بە ئاکام نەگەیشتوو ئەیلێت بەو ناوەی « وای وای واوەیلی » .

لە فۆلکلۆری شین‌و لاوانـەوەدا زۆرجار وەرز بـەهارەو مردووی تیا مردووە ، کەچی خەزانی مەرگ بەهاری لە خێزانی بە ئەکام نەگەیشتوو ئەکاتە پایزێکی گوڵ هەڵوەریوو .. وەك لەم شینەدا کە ژنێك ئەیلێ‌و ئەوانی تریش بەدوایدا ئەیسەننەوە :

بوکی جوانم وا وەیلێ
نەو نەمامی باخم وا وەیلێ
توخوا بووکێ چۆن وا ئەبێ
بەم بەهارە ماڵ چۆڵ ئەبێ[4]

هـەروەها جـۆرە لاوانەوەیـەکی‌تـر هـەیـە بـە نـاوی « هەتارەك‌و موبارەك » کە ئافرەتێك ئەیلێ‌و ئـەوانی تریش لە دواوە ئەیلێنەوە .. وەك لەم شینەدا دەر ئەکـەوێ کە وەرزی بەهارو نەورۆزە :

هەتارەك‌و موبارەك
ئەم سەفەرەت موبارەك

هەتارەك‌و چاوەکەم
بووکە لێ تۆراوەکەم

هەتارەك‌و وا وەیلێ
باوانت شێوێ لەیلێ

هەتارەك‌و لەم لاوە
بووکێ بکەڕێ دوواوە

هەتارەك‌و نەورۆز بێ
بەرگی سپیت پیرۆز بێ

هەتارەك‌و چلوانم
بووکی لەجێ‌ی هەوانم

هەتارەك‌و هەناوم
بووکێ لەجێ‌ی باوانم[5]

هەروەك روناکبیری ئەرمەن « خەجاتور ئاپۆڤیـان » ی سۆڤیەتی دەڵێ لەهەر کوردێکدا هەست‌و بـەهرەی شـاعیریی بەدی دەکرێت‌و زۆر بە سازو ئاواز گۆرانی بەسەر چیاو دۆڵ‌و ڕووبـارو تافگـەو گوڵ‌و چـەك‌و ئـەسپ‌و قـارەمـانی‌یـەتی‌و جوانی‌یاندا دەڵێن[6] لەهەر چوار وەرزی ساڵ دیوەخانی گەورە پیـاوانی دێ‌و شـار لە پیـاوان جمـەی هـاتـووە .. لەگـەڵ

سەرهەڵدلنی هەر وەرزێکدا گۆرانیی نوێ سەری هەڵداوە .. ئەگەر وەرزی بەهار بێت ئەوا بەرامبەر جوانیو دڵڕفێنی بەهار لە ئەدەبی گەلیو ئەدەبی نووسراودا گۆرانی ڕەنگی داوەتەوە ، وەك لەم بەیتانەی خوارەوە کە لە جوانیی سروشتو جوانیی یار وەك تەواوکەرێکی یەکتری گۆرانی دروست بووە :

ئەوا بەهار هات گوڵ ئەبێ پەیدا
گوڵ لە عەشقی گوڵ شێت ئەبێ شەیدا[3]
ئەوا بەهار هات گوڵ هەڵاڵەیە
ئەو کچە ڕەیحانە ، هەم گوڵاڵەیە[4]

وەك ئاشکرایە پەندی پێشینانو قسەی نەستەق لە ئەنجامی تەجروبەی دنیا دیدەیی باوو باپیرانمانەوە سەریان هەڵداوە . لە ووتەیەکی کورتی پڕ ماناد ا بۆ ڕازانەوەو جوانیی قسەکانیان بەکاریان هێناوە .. ژیانی کوردەواری پڕیەتی لە گەلێ تاقیکردنەوەی جۆراو جۆری باری کۆمەلایەتی ، مێژوویی ، ئابووری ؛ فەلسەفەی ژیانی کوردو ڕوانینە ژیانی .. لەهەر بارێك لەم بارانەدا پەندێکی ڕاستەوخۆ دروست بووە کە لایەنێکی گرینگی پەندی پێشینانەو پەیوەندی بە باری ئابووریو کۆمەلایەتییەوە هەیە .. ئەو پەندانەش لە وەرزەکانی ساڵدا ڕەنگی داوەتەوە .. ئەوەی لەم باسەماندا گرنگ بێت پەندی پێشینانی وەرزی بەهارە .

هەر لەدێر زەمانەوە باوو باپیرانمان لەکاتی دانیشتنیان توانیویانە لە ئەنجامی تەجروبەیان حسابێك بۆ ناوی ساڵو مانگو وەرزەکانی کوردی بکەن .. لە کوردەواریدا بەهۆی سووڕانەوەی خۆر وەرزەکان درووست بووە .. وەرزی بەهار لە هەموو وەرزەکانی تر جیاوازە بەهۆی ئاوو هەواوە ، لەم وەرزەدا سەرما تینی جارانی نامێنێ ، بەفر دەست بە توانەوە ئەکاتو باران کەم ئەبارێتو زوو زەوی ووشك ئەبێتەوە ، گەلێ میوەو سەوزەی جۆر بەجۆر لەم وەرزەدا ئەڕوێ .. لەوەڕگای ئاژەڵو پەلەوەر زۆر ئەبێت .. زۆر چەشنە گوڵی سەربەخۆو خۆڕسك شین ئەبێو ئەبووژێنەوە وەك :
« گوڵە نیسان ، نێرگز ، سۆسەن ، لالە ، هەلاڵە ، میلاقە ، شلێر ، بەیبوون ، حاجیلە ، خەزێمە ، ئاگرۆ ، لاولاو ، گۆکەم ، قێز بەلە ، شمری شاق ، کوریکە زەردەو گوڵە باخ » ، هەر یەکە لەمانە جۆرە بۆنو بەرامێکیان هەیەو هەر یەکەشیان لە چەشنە ڕەنگێکدا خۆیان ئەنوێننو دەشتو کێوو هەردەو چیا ئەڕازێننەوە ..

نەجمەدین مەلا دەربارەی جوانیو ئاوو هەواو بەروو بوومی ئەم وەرزە لە « ساڵنامە » کەیدا[5] ، بەم جۆرە لە وەرزی بەهار ئەدوێ : ـ

1 — یەکەمین مانگمان کە «خاکە لێو » وە
ئارایش دەری هەردەیەو کێووە
جەژنی نەورۆزو شاییو هەڵپەڕکی
لە یەکەم ڕۆژی ئەم مانگەدا دێ

● ✱ ● ✱ ●

2 — مانگی دووەمین کە « بانەمەڕ » ە
دەشتو کێو بە گوڵ جوانو بەفەڕە
دۆستانی ئازیز ، کۆڕی دڵداران
ئەچنە سەرچنار بۆ بن چناران

● ✱ ● ✱ ●

3 — لە دوای ئەو دادێ ئەمجا « جۆزەردان »
دەست ئەدەنە داس جوتیارو سەپان
ئەمە سێ مانگەی کژەی بەهارە
پاشو پێش ناکا هەر بەم بڕیارە

مانگی ئازار « خاکە لێو » لە هەموو مانگەکانی بەهار بە پیتو بەروو بوومترە ، کورد ئەم وەرزەی داناوە بە سەرچاوەی خۆشیو نۆربوونی رزقو بەرهەمی مەڕو ماڵات ، وەك : لەم پەندانەی خوارەوەدا دەر دەکەوێ :

تلز[6] بەبێ دۆ ناڕوا
نیسلن بەبێ جۆ ناڕوا[7]

که هات خدر ، عارد ئەبێ پندر[11]
که هات ئیلیاس ، سەر دینێته دەر ڕێواس[12]
له پەندێکی تردا ئەوەش دیاره بەهۆی زۆربوونی شیرو دۆوه ، ڕۆنیش زۆر ئەبێ وەك لەم پەندەدا دیاره :

فرمان له سارا*
ڕۆن له بەهارا[13]

:

ئاداره ، مەشکه له داره[14]

:

دوو له ئاداری
یەك له نیسانێ
چێتر له مولکی ؛ خۆراسانێ[15]

مانگی ئاداری
بەفر دەباری
هەتا گرۆپکی داری
نامێنێ هەتا ئێواری[16]

● ✱ ● ✱ ●

له پەندێکی تردا مانگی نەورۆزو بەهار ئەوه دەسەلمێنن که له :

هەژدەی ئاداری
دەنگ کرل بوهاری
مەشکا ل داری
نه لهێره ؛
لچیایێ شنگاری[17]

هەژدەی ئاداری
مەلکەزن هاته خواری
دەنگ کرل بهارێ
سەرێ دارێ خەملی
بنێ دارێ کەملی[18]

له پەندێکی تری ئەم وەرزه ئەوه زیاتر دەر ئەکەوێ که بزن و مالات تێر گیا ئەخوات و بەرو بوومیان زۆر ئەبێت وەك :

بیست و یەکی ئادار
سەری دارو بنی دار
تێر خواردنی بزن و کار[19]

کەواته به شێوەیەکی گشتی له وەرزی بەهاردا ئەوەمان بۆ دەرکەوت که ئەم وەرزه نیشانەی خۆشی و خۆشبەختی و شادیی ئادەمیزاده ، جوانی و ڕازانەوەی سروشتی جوانی کوردستانه ، بەهارو نەورۆز یەکێکه له خۆشترین وەرزەکانی سال که مرۆڤ ئەلهای گەشت و سەیرانی یەتی ، له فۆلکلۆری کوردیدا وەك کەرەسەیەکی گونجاو گەلێ بابەتی جۆراو جۆری بەشەکانی فۆلکلۆر ، وەرزی بەهارو نەورۆز تیایدا ڕەنگی داوەتەوه ، ئەوەمان بۆ ئاشکرا بوو که جوانی ژیان له جوانی بەرهەمی سەرزاری و هونەری خولقێنەری میللدا دیارەو هەمیشەش لەسەر زاردا دەژین ..

سەرچاوەکان :

1 — کۆمەلێك لاوك و حەیران ، کۆکردنەوەی محمدی مەلا کەریم ـ بەغدا سالی 1968 ـ ل 45 — 46 .
2 — هەمان سەرچاوه ... ل 47 — 48 .

* هووره = وورد
* بێژنێ = پێی دەلێن
* دەقێ = ناوی دۆستەکەی کوڕەی لاوك بێژه .

* نێکه = زوور کەلەکە کە پشتێنی بەسەرا ئەبەسترێ .
* تپل = پەنجەی دەست یا هی پێ .
* لەدووره = مەبەستی لەوەیە ، پەلە مەکەو گورج ئارەزووی خۆت بەجێ بێنە ، وردە وردە خەریکبە ، هێشتا زۆری ماوە ڕۆژ بێتەوە .
* ڕنکە ڕنکە = بەتاو
* بێری = ئەو ئافرەتەیە کە بەهار لەماڵ دەر ئەکەوێ بۆ مەڕو بزن دۆشین .
* دڕ = زبر .
* کوێزینك = قولەپێ .

3 — کۆمەڵێك لاوكو حەیران ... ل89
* بەقابەتانم = بە قابلیەتم
* ڕەنە سۆران = ناوی شوێنێکی لە گوندێکی کۆیە .

4 — لە زاری ئافرەتانی شاری سلێمانی سالی ، 1960 ، گوێم لێبوومو نووسیومەتەوە .

5 — ئەمینە مەحموود ـ خەڵکی شاری سولەیمانی ـ نەخوێندەوارەو تەمەنی ، 50 ، ساڵەو لە زاری ئەومەوە نووسیومەتەوە .

6 — خ ـ ئاپوڤیان ـ کورد ـ ڕۆژنامەی قەفقاس ـ تفلیس 1848 ، ژمارە ، 47 ، ل188

7 — چەپکێ لە گوڵاڵە سوورەی شارەزوور ، کۆکردنەوەی عەلی شارەزووری ، چاپخانەی (الحوادث) سالی 1982 ، ل 33 .

8 — هەمان سەرچاوەی پێشوو ـ ل 33

9 — نجم الدین ملا ـ ساڵنامەی کوردی ـ گۆڤاری کاروان ژمارە ، 13 ، ساڵی 1983 ـ ل 39 .
* تار = پێنج ڕۆژەی سەرەتای مانگی بەهارە .

10 — پەندی پێشینانی کورد ـ کۆکردنەوەی عەلی مەعرووف شارەزووری ـ ل ، 34 ،

11 — ساڵنامەی کۆرپاشا ـ ساڵی ، 1984 ، ی ـ ز مەلا کاك ئەحمەدی سەردەری .
* سار = دەشت .

12 — لە زاری ، حەبیبە ڕەحیم ، م نووسیومتەوە ـ خەڵکی شاری هەولێرەو نەخوێندەوارە ـ تەمەنی 48 ساڵە ..

13 — پەندی پێشینانی خاڵ ـ ل 306

14 — عەلی مەعرووف شارەزووری ... ل 54 .

15 — لە زاری خەدیجە شەریف ـ تەمەن 58 ساڵ ، نەخوێندارەو خەڵکی هەولێرە .

16 — لە زاری محمد قادر ـ تەمەن 30 ساڵەو ، خەڵکی ، شێخان ، مو خوێندەوارە

17 — لە زاری عبداللە حسن ـ دهۆك ، خوێندەوارەو تەمەنی 38 ساڵە .

18 — پەندی پێشینانی کورد ـ کۆکردنەوەی ، عەلی مەعرووف شارەزووری ، چاپخانەی ، الحوادث ، ساڵی 1981 ـ ل 29 .

● * ● * ●

گۆران و بەکارهێنانی

گۆرانی نەمر (1904 — 1962) مەزنترین شاعیری نوێخوازی کوردەو ، ئەگەر لە دوای جەنگی یەکەمی جیهاندا ، لە ناو شاعیرە نوێکەرەوەکانی کورددا هاوتای بووبێ ، ئەوا وەك شاعیرێکی هونەرمەندو بەرهەم زۆرو ، بەپیت ، لەکاروانی شیعری نوێی کوردیدا ، سوارچاکێکی کارامەی بێهاوتا بووە . ئەوەی ڕوونو ئاشکرایەو لەبەر چاومانە ، لەنێوانی هەردوو جەنگەکەی یەکەمو دووەمی جیهاندا ، جوانترینو ناسکترین نموونەی لە شیعری ڕۆمانسیی کوردی پێشکێش بەشیعر دۆستو ڕەخنەگرانی ئەدەبی کوردی کردو ، لەگەڵ بەرپا بوونی جەنگی دووەمیشەوە تاکوو ساڵی 1950 زۆر هونەرمەندانە هاتە مەیدانی ئەدەبی ریالیزمو گەلێ نموونەی لە شیعری ریالیزمی ڕەخنەگەریی خستە بەر دەستی خوێندەوارو ڕەخنەگرانی ئەدەبی کوردیو ، لەدوای ساڵی 1950 شەوە ، کەوتە سەر ڕێبازی ئەدەبی ریالیزمی سۆشیالستیو ، تاکو ڕۆژی کۆچی دوایی کردنی لە 1962/11/18 دا جوانترین نموونەی لە شیعری ئەو ڕێبازە نوێیەی پێشکێش بە ئەدیبو ڕەخنەگرانی نەك هەر کورد ، بەڵکو بە ڕەخنەگرو لێکۆڵەرەوەی ئەدەبی نوێی جیهانی کردو ، لەچەند وڵاتێکی پێشکەوتووی گتیدا ، بەتایبەتی لەوڵاتە سۆشیالیستەکان ، بوو بەبابەتێکی بەهێزو پێزی شیاوی لێکۆڵینەوەو شیکردنەوەی هاوچەرخانەی

○ کەریم شارەزا ○

نوێی ڕەمزەکانی نەورۆز

پتەوو ، تا ڕادەیێك نرخی شیاوی خۆیان پێدا .

گەورەیی و بەجەرگیی گۆران لەوەدایە ، کاتێ کەزانی تووشی نەخۆشیی شێرپەنجەی کوشندە بووەو ، دەردێکی بێ دەرمانە ، کەچی لەجیاتی ئەوەی خامەی شیعری لە دەست بەربێتەوەو ، لەووتنی شیعری تازە بکەوێ ، دەبینین گەلێ بەسۆزترو دڵ پڕجۆش و خرۆشتر ، خامە ڕەنگینەکەی گەوهەرو مرواری گرانبەهاتری ڕشتۆتە سەرکاغەز ، هەروەکوو لە هۆنراوەکەی (وەڵامی پرس) دا کردوویەتی .

گۆران لەکۆتایی هۆنراوەکەیدا هۆی ماتی و داماویی خۆی ناباتەوە بۆ دەردە کوشندەکەی شێرپەنجەی ، بەڵکوولەو تەنگانەیەشدا هێشتا هەر دەیباتەوە بۆ مەسەلەی گەل و نەتەوەکەی کە بەدرێژایی مێژوو هەر لەماتیو خەمباری دابووە ، تاکوو شۆڕشی 14 ی تەممووزی ساڵی 1958 ئینجا هەناسەیێکی هاتۆتەوە بەرو ، تازە خەریك بووە هەنگاو بەرەو شادی و دنیای ئازادی بنێ ، هەروەك دەڵێ : ـ

بەڵێ دوکتۆر ! خوشکان ! ماتم ،
هەر من نیم (مات) ی ووڵاتم ،
لە ناو هەزارانا : تاك تاك
لێومان هەیە پێ بکەنێ
لای ئێمە بۆ دنیای شادی
وا تازە خەڵك هەنگاو ئەنێ ![1]

نەورۆزو ڕەگ و ڕەمزەکانی : ـ

نەورۆز لەناو نەتەوەی کورددا ، بەسێ ڕەگی قووڵ و پتەو لە مێشك و دەروونی ڕۆڵەکانیدا چۆتە خوارەوەو ڕەگەکانیشی ئەمانەن : ـ

(1) . ڕەگی سروشت (2) ڕەگی ئەفسانە (3) ڕەگی خەبات .

هەرچەندە لەناو مرۆڤی ئاسایی کورددا کە ناوی (نەورۆز) دێ ، بەزۆری هەر بیری بۆ ڕەگی خەباتی نەتەوەیی دەچێ ، بەڵام ئەگەر بە شێوەیێکی زانستیانە لە نەورۆزبکۆڵینەوە ، دەبێ بەهەرسێ ڕەگە سەرەکی یەکەی بەناخی ئەورۆژە کۆنەی کورددا بچینە خوارەوە ، لەئەنجامی بەدوا داچوون و لێکۆڵینەوەماندا ، دەبینین ڕەگە ئەفسانەیی کەی لەهەموو ڕەگەکانی تری بەهێزترو قووڵتر چۆتە خوارەوە .

چونکە ئەگەر نەورۆز هەروەکوو ڕووداوێکی ئاسایی مێژوو وەرگرین ، ئەوا بەسەدان ڕووداوی لەڕادەو پایەی نەورۆزمان لە تۆماری مێژووی گەلاندا دێتە بەرچاوو ، نەورۆزیش یەکێك دەبوو لەو ڕووداوانەو ، ڕۆژێك دادەهات

لەبیر خەڵکەکە چووبایەوە ، چونکە ئەگەر نەورۆز تەنیا وەك سەرکەوتنی کاوەی ئاسنگەر بەسەر ئەژدەهاکی زۆرداردا وەرگرین ، ئەوا دەبێتە رووداوێکی ئاسایی مێژوویی و بەس .

بەلام کاتێ نەورۆز وەك ئەفسانەیێکی کۆنی کوردو گەلانی رۆژهەلاتی ناوەراست وەرگرین ، هەست بەجۆرە قووڵیەکی سایکۆلۆژی ئەو رووداوە دەکەین و ، هەر رەمزێکی چەند مانایێکی قووڵ و بەپیت دەدەن بەدەستەوە ، هەروەك لەئەفسانەکەی (ئەژدەهاکی زۆردار) دا ، رەمزی ئەفسانەیی بەهێزی وەکوو (ئەژدەهاك) و (مار) ەکانی سەرشانی و (کاوە) ی ئاسنگەرمان دێتە چنگ ، وەیاخود لە ئەفسانەکەی تری نەورۆز کە دەڵێ : نەورۆز لەئەنجامی سەرکەوتنی هێزی خوداوەندی خێر کە لە (ئاهوورە مەزدا) ی خێرخوازو لەشکرێك لە (پەری) خۆی دەنوێنێ بەسەر هێزی خوداوەندی شەڕ کە لە (ئەهریمەن) و لەشکرێك لە (دێو) و (درنج) ی خراپەکاری پێکهاتووەو بۆ شەوی ئەو رۆژەی سەرکەوتنیان (ئاگر) یان لەسەر لووتکەی کێوە بەرزەکان کردۆتەوەو خەڵکی هەموو لایێکیان لەو سەرکەوتنەیان ئاگادار کردۆتەوەو ، بۆ رۆژی دوایی کردوویانە بە جەژنی (نەورۆز) ، لەم ئەفسانەیەی دووەمدا گەلێ رەمزی بەهێزی وەکوو (ئەهریمەن) و (دێو) و (درنج) و (ئاهوورەمەزدا) و (پەری) و (ئاگر) و (نەورۆز) مان چنگ دەکەوێ ، کە هەر یەکێکیان بگری مانایێکی قووڵی لە دواوەیەو ، بابەتی نەورۆز قووڵتر دەکەن و بەردەوامی و جۆرە نەمرییەکی پێ دەبەخشن .

ئەگەر رەگی (سروشت) یشی وەرگرین ، کە خۆی لە سەرکەوتنی هێزی بەهاری پڕ خۆشی و زیندەگانی بەسەر هێزی زستانی ساردو سەخت و پڕ بەفرو بەستەڵەك و داهاتنی رۆژێکی نوێی پڕ لەخۆشیدا دەنوێنێ ، بەتایبەتی بۆ ئادەمیزادی سەردەمی زووی ناو ئەشکەوت و کوڵیتی کەم ئاگرو دووەو خۆراك . ئەمەشیان رووداوێکی گەورەو بەکار بووە لەژیانی ئادەمیزاددا و ، لە وەرزێکی ساردو سەختەوە کەوتۆتە وەرزێکی گەرم و پڕ خۆشی .

گۆران و شیعری نەورۆز : -

گۆرانی شاعیری نوێخواز ، بەپێچەوانەی شاعیرە کلاسیکییەکانی کورد ، کە لە شیعرەکانیاندا ، نەورۆزیان وەك نموونەی سەری ساڵ و وەرزی خۆشی وەرگرتووە ، کەچی گۆران بە هەرسێ رەگەکەی سروشت و ئەفسانەو خەباتی نەتەوەیی کوردەوە لەو رۆژە پڕ تینو ووزەی شادیی گەلەکەیەوە دەدوێ .

گۆران لە زۆربەی ئەو هۆنراوانەی کە لەسەر نەورۆزی داناون ، لەسەرەتادا لە رەگە سروشتییەکەیەوە دەدوێ و ، ئینجا بەرەگی ئەفسانەییەوە دەلکێنێ و ، لە دواییشدا بەرەگی خەباتی نەتەوەیی و سەرکەوتنی گەلەکەی بەسەر دوژمنانیدا دەبەستێتەوە ، هەروەك لە هۆنراوەیێکیدا بەناونیشانی نەورۆز کردوویەتی و ، بەم جۆرەی خوارەوە لەو جەژنە نەتەوەییەی کوردەوە دەدوێ و ، دەڵێ : -

گوڵاڵەی دەشت ، نێرگزی مەست ، وەنەوشە ،
وەك پێشەنگی بەهار کەوتوونە گەشە ، .
هەروەك (سروشت) ئاگاداربێ : کە (کاوە)
چ رەنجێکی بۆ ئازادی گەل داوە !

هەروەك مەلان بە حەواوە بزانن :
کە بەساردی چەن دای چەکوش لەئاسن !

تا زنجیری (ئەژدەهاك) ی لە گەردن
نەتەوەیەك داماڵی پێیکی ئاسن ![٥]

وەك بینیمان گۆران لەم هۆنراوەیەیدا ، بەسێ هەنگاو تابلۆی شیعرەکەی تەواوکرد ، یەکەمجار رەگی سروشتی بەکارهێناو ، لە گوڵاڵەی دەشت و نێرگزی مەست و گوڵی وەنەوشەی دەربڕی و کردی بە پێشەنگی نەورۆزو بەهار ، ئینجا هاتە سەر باسی خەباتی (کاوە) کە رەمزی نەتەوەی کوردە لەدژی (ئەژدەهاك) کە رەمزی دوژمنانیەتی و هەردووکیشیان رەمزی ئەفسانەیی کۆنی کوردن و ، لەهەمان کاتیشدا نموونەن بۆ ململانێی نەتەوەکەی لەدژی زۆردارانی و (چەکوشی کاوە) ش دەکات بەچەکی ئەو ململانێ و خەباتە خوێناوییەی نەتەوەکەی لەدژی خوێنمژانی .

گۆران و بەکارهێنانێکی نوێی رەمزەکانی نەورۆز : -

گۆرانی شاعیری هونەرمەند ، لە هەندێ لە

هۆنراوەکانیدا هەر بەتێکەڵ کردنی سێ ڕەنگو ڕەگەزەکانی ئەورۆز ناوەستێو ، نایەوێ ئەو ڕەنگو ڕەمزانەی ئەورۆز تاسەر هەر لەخولگەی ئەو ڕۆژە نوێیەدا بسووڕێنەوەو ، لەقاڵبو بازنە کۆنەکەیدا نەیێنە دەرەوە ، بەڵکوو لە بواری بەکارهێنانی ڕەمزەکانی ئەورۆزدا هەنگاوی نوێتر دەهاوێو هەڵ دەستێ ئەو ڕەنگو ڕەمزانە بەجۆرێکیوا لە شیعردا بەکاردێنێ کە بۆ ئادەمیزادی ئەم چەرخو سەردەمە دەست بدات ، بۆیە هەڵدەستێ هەر ڕەمزێکی ئەورۆز بۆهێزێکی کاریگەری ئەم چەرخەمان بەکاردێنێو ، وەستایانە ئەفسانە دەکات بەبەرزترین پلەی ڕەمز : « ئەو ڕەمزەی پتر ڕوونیو کەشو کوڵی بەوێنەی شیعری دەداتو جۆرە قووڵیو فراوانییەك بەماوەی دەربڕینو چەمكو ماناكانی دەبەخشێ ، نەك پەردەییێکی لەتەمو مژیان بەسەردا هەڵبکێشێ . »[*]

گۆران ئەورۆز دەکات بەرەمزی خەباتو تێکۆشانو زاڵ بوون بەسەر نەك هەر (ئەژدەهاك) ی کۆن ، بەڵکوو بەسەر ئەو (ئەژدەهاك) ە نوێیانەی خۆیان لەبەرگی ئیمپریالستو حوکمڕانە نۆکەرەکانیدا دەنوێنن ، بۆیە : « لەوکاتەی خراپەکاری دوژمن لە هۆنراوەکەی (زیندانی ئەژدەهاك) دا ، ئەژدەهاکی کۆن لە بەرگێکی نوێدا ، لەبەرگی پاشاو حوکمدارە هاوچەرخەکان دەردەبڕێ کەجاران حوکمی عیراقیان لەدەست دابووە ، بەبەندکردنو لەسێدارەدانی تێکۆشەران ، دەنگی میللەتیان کپ دەکردو ، دەستیان لە بێنە قاقەی تێکۆشەران دەناو ، بیرو باوەڕیان دەخنکاندن ، گۆران هێزی ئەو بزووتنەوە گەورەیەی میللەتەکەی لە (چەکوش) ەکەی (کاوە) دا کۆدەکاتەوەو ، زۆردارانی پێ لەناو دەبات»[*] .

بابزانین گۆرانی شاعیری هاوچەرخمان چۆن ئەم تاقیکردنەوە نوێیەی لە هۆنراوەکەی (زیندانی ئەژدەهاك) دا پێشکێش بە ئەدەب دۆستان دەکاتو چ لەسەرەتای هۆنراوەکەیدا دەڵێ ؟

ئەژدەهاك ! زیندانت قەڵا قەڵایە !
دیواری کۆنکرێت دەرگای پۆڵایە .

ئەژدەهاك ! کون برە ، سەختە زیندانت
تا ڕووشێ بە برینی بەندی گرانت ![*]

گۆران دوای ئەوەی لەزیندانە سەختەکەی ئەژدەهاکی هاوچەرخ دەدوێ ، دەکەوێتە سەر باسی ڕەوشتو خووی ئەو ئەژدەهاکە نوێیانەی لەسەر ئەو هەموو هێزو دەستەڵاتەی هەیانە ، هێشتا لەبیری تازەو مێشکی نوێی لاوان دەترسن ، بۆیە لە زیندانەکانیان بەندیان دەکەنو خەریکی لەناوبردنیانن و دەڵێ : -

ئەژدەهاك ! ئەی دێوی لە (بییر) زراو چوو ،
ئەی ناشتای مارانت بەمێشك کردوو !

ئەو مێشك تازانەی زنجیرت کردوون ،
لە لێوی پێچاڵی مەرگا ڕاتگرتوون ،

چاوەڕێی فەرمانن بەرێی نە هاتا
ببرێنە بەر تەناف لە نۆرەو کاتا ،

بەم جۆرە گۆران هەیکەلی هۆنراوەکەی لەسەر بنکەو بنچینەی ئەفسانەکەی (ئەژدەهاك) و (مار) ەکانی سەر شانی دادەمەزرێنێ . زۆر هونەرمەندانە ڕەمزە ئەفسانەییەکان ، بۆ ئینسانی ئەم سەردەمەمان بەکاردێنێو ، بە جوانی لێیان سەردەکەوێ .

ئەوەی شیاوی باسە ، شاعیر ئەم هۆنراوەیەی لەزیندانی پاشەیەتی گۆڕکراودا داناوە ، لەوکاتەی کە خۆیو هەزارانی وەکوو خۆی تالاوی ئازارو ئەشکەنجەی ئەو زیندانەیان چەشتووەو ئەو ژانو موعاناتەی خۆیو هەڤالانی کردووە بە هەوێنی شیعرەکانیو ، چەند نموونەیێکی شیعری ڕیالیزمی ڕەخنەیی پێشکێش کردووین ، بۆیە : « شاعیری هونەرمەندمان لە ڕێگەی ئەم هۆنراوە بەرزانەیەوە بە ناخی ژیانی کۆمەڵدا دەچێتە خوارەوەو ، گەلێ شت لە هێزی چەکوشەکەی (کاوە) وە فێردەبێ ، کەچۆن سەری ئەوانەی وەکوو (ئەژدەهاك) ن دەپەڕێنێ ؟! شاعیری هونەرمەندمان لەم هۆنراوەیەیدا (نووری سەعید) بە (ئەژدەهاك) ی زۆردار دادەنێو ئیمپریالستەکان بەو دوو (مار) ە دادەنێ کە لەسەر شانی ڕووا بوونو مێشکی لاوانی وولاتیان دەخوارد »[*]
هەروەك شاعیر لە دێڕە شیعرەکانی دیکەیدا دەڵێ : -

بەلام تۆ ، (ئەژدەهاك) ، لە هەڵپەی خۆراك
نا توانی بکەوی بۆ (مار) ی ناپاك ؛

هەر ئەگری ، ئەکوژی ، ئەدەی لە گەردن ،
مێشك دەرخوارد ئەدەی بە (مار) ی ئەوسن ...

تا رۆژێك ئەو خوێنەی بە ناحەق رشتت ،
ئەو بیرەی وات زانی ئێجگاری کوشتت ،

تاو ئەدەن تەنووری دەماری (کاوە) ،
ئەو چەکوش وەشێنەی رۆڵە کوژراوە !

ئەخرۆشێ و ئەجۆشێ و کۆمەڵ یەك ئەخا ،
هەر هەڵساو ئەبینی زیندانت رووخا !

کاتێ کە سەرنج دەدەین ، دەبینین : « لە هۆنراوەکەدا ، (مارەکان) رەمزی ئیمپریالیزمن و (ئەژدەهاك) رەمزی (نووری سەعید) و (کاوە) ش رەمزی گەلی تێکۆشەرو ، ئەوانەی کوت و کەلەپچە کراویش رەمزی ئەو تێکۆشەرانەن ، کە لەپێناوی ئازادیدا خەباتیان دەکردو ، پڕی بەندیخانەکان بوون . »[٣]

لێرەدا شاعیر ووزەیێکی نوێ بوونەوەو هاوچەرخێتی بە بەر رەمزە ئەفسانەیی یەکاندا دادەکات و ، نایەوێ وەکوو سەردەمی زوو بیان جووڵێنێتەوە بەڵکوو دەیەوێ بیان کات بە ئەکتەری لێهاتووی سەرشانۆی ژیانی ئادەمیزادی هاوچەرخ .
گۆران لە کۆتایی هۆنراوەکەیدا ، چەکوش وەشاندنەکەی (کاوە) ی رەمزی گەلی تێکۆشەر ، لە رووخاندنی زیندانی حوکمڕانەکانی وەکوو (نووری سەعید) و رژێمی پاشایەتیدا دەردەبڕێ و یادی شەهیدانی ناو زیندانەکانیش لەبیرناکات و دەڵێ : ـ

ئەو حەلە هەر لاوێ لە زیندانتا مرد ،
ئەبێتە مایەی بەخ بۆ نەتەوەی کورد ؛

لە بنکەی پەیکەریا ئەنووسرێ ناوی
لە گەڵ گشت کردەوەی پەسەند کراوی !

گۆران بە تەواوی دەیەوێ رەمزەکانی (کاوە) ی پێشو (کاوە) ی سەردەم بگۆڕێتەوەو ، دەیەوێ نەتەوەی کاوەو هاوچینی کاوە ، ئەمڕۆ راست بینەوەو بەدەست و بازووی خەباتی سەخت ، هەموو شەرفرۆش و ئیمپریالست و ناپاکێك لەگەڵ خاك یەکسان بکەن ، تاکوو هەرگیز نەتوانن جارێکی دیکە وەکوو (مار) سەر بەرز کەنەوەو ، هەنگوین و خۆشیی ژین لە ئادەمیزاد پڕ کەن لەژارو ، لەهۆنراوەیێکی دا بەناونیشانی (نەورۆز) مەوە دەڵێ : ـ

ئەی نەتەوەی (کاوە) ی زنجیر قەف قەف بڕ
رۆژی نەورۆز دای بە هەوری زستان دڕ

گەرمی و ژین و شادیی هێنا بە دیاری
کوردی خستە جەژنی تازەی بەهاری[٤]

ئینجا شاعیری هاوچەرخی هونەرمەندمان دوای ئەم سەرەتایە ، روو دەکاتە هاوچین و هاو نەتەوەی (کاوە) ی شۆڕشگێڕ کە گەلی کوردەو پێیان دەڵێ : ـ

ئەی هاو چین و هاو نەتەوەی (کاوە) ی مەرد
تۆیش بە بازووی خەباتی سەختی وەك بەرد

شەڕ فرۆش و ئیمپریالست و ، ناپاك
وا داپڵۆسە کە یەکسان بن لەگەڵ خاك

ئیتر هەرگیز ، سەر هەڵ نەبڕن وێنەی (مار)
هەنگوینی ژین لەمرۆڤ پڕ کەن لە ژار

لێرەدا گۆران رەمزەکانی نەورۆزی وەکوو (ئەژدەهاك) و (کاوە) و (مار) لە مەسەلەیێکی نوێی هاوچەرخ بەکاردێنێ ، ئەویش خەباتی چینایەتی یە لەپێناوی نەهێشتنی چەوساندنەوەو رەنجمژیندا ، بۆیە هاو چین و ، هاو نەتەوەی

(کاوە) ی پێشوو هان دەدات بۆ لەناو بردنی ئەم ڕەنجمژین و زۆرداری‌یە کە ئیمپریالست و نۆکەرە ناپاکەکانی دژی هەژارو چەوساوەکانی وولاتە ژێر دەستەکان دەیکەن .

گۆرانی شاعیری هونەرمەند ، نەك هەر لەم هۆنراوەیەی پێشوویدا ڕەمزەکانی نەورۆزی بۆ بزووتنەوەی میللەت و ڕووداوی ئەم سەردەماندا بەکارهێناوە ، بەلکوو لەهۆنراوەی دیکەشیدا ئەو ڕەمزە ئەفسانەییانەی بۆ خەباتی نەتەوەیی و خەباتی چینایەتی لە پێناوی ڕەنجمژیندا بەکاردێنێ هەروەك لەم هۆنراوەیەیدا دەڵێ : ـ

ئەی کۆمەڵ یەك چینی فەقیر
نابێ هەرگیز دەرکەی لە بیر :

ئەو ئیستیعمارە خوێن مژە ،
کە کورد کوژە ، هەژار کوژە

ئەو (ئەژدیها) ژار پژێنە ،
پاروو لە ناو دەم فڕێنە ،

ڕەنجدەر لە برسا مرێنە
وەك پڵنگ شرکە بدڕێنە

با کوردستان سەر فراز بێ ،
بەهەشتی نیعمەت و ناز بێ ![9]

شاعیری هونەرمەندی نوێخوازمان هەر لەبواری گواستنەوەی ڕەمزەکانی نەورۆز بۆ ڕەمزو نیشانەی هاوچەرخ و بابەتی ئەم سەردەمەمانەوە ، جۆرە بەکارهێنانێکی دیکەی ئەو ڕەمزانەمان پێشکێش دەکات ، ئەمجارە بۆ مەسەلەی ململانێی نێوانی میللەتە ژێردەستەکان و ئیمپریالیزم و نۆکەرەکانی بەکاردێنێ کە لە هەموو گۆشەیێکی جیهاندا دەستی پێ‌کردبووو ، داوای ئازادی و سەربەخۆییان دەکرد . هەروەك لەهۆنراوە درێژەکەی [لاوکی سوور] دا کردوویەتی و ، بۆنموونەی (مام سام) ی نیشانەی ئیمپریالزمی ئەمەریکا ڕەمزی (ئەهریمەن) ی بەکار هێناوە کە نموونەی هێزی شەڕو خراپەکاری‌یەو (ئەهریمەن) یش هێزێکی سەرەکی‌یە لە ئەفسانەی شەڕو خێری نەورۆزی کورددا ، بۆ (جۆنبوڵ) ی نیشانەی ئیمپریالزمی بەریتانیاش ڕەمزی (ئەکوانی دێو) ی بۆ بەکار دێنێ و بۆ نۆکەرانیشیان ڕەمزی (درنج) یان بۆ دادەنێ ، ئەم ڕەمزانەش لە ئەفسانەی نەورۆزدا هەموویان سەر بەهێزی شەڕن ، هەروەك دەڵێ : ـ

خوای شەڕ ، گوناهـ ، ستەم ، تاوان
(ئەهرەمەن) ی گەورەی (دێو) ان

(مام سام) خۆی و (ئەکوانی دێو)
(جۆنبوڵ) ی پیر ، قلیان بە لێو

لەگەڵ سوپای ووردە (درنج)
دایانە بەر دەشتی برنج ![10]

گۆران بەوەندە نوێ کردنەوەی ڕەمزەکانی نەورۆز ناوەستێ بەڵکوو ڕەمزی وەکوو (ئەهریمەن) ی نموونەی هێزی شەڕ ، لەوێنەی ئادەمیزادێکی هاوچەرخی شەڕکەر دەردەخاو (بۆمبای ئەتۆم) ی وێرانکەرو ، لەناوبەری ئینسانی لە ناو باخەڵ دادەنێ و لە هەمان هۆنراوەی (لاوکی سوور) دا دەڵێ : ـ

ئەهرەمەن (ئەکوان) لە گەلا ،
بۆمبای ئەتۆم لە باخەلا ،

سەر پڕ لەسەودای بەدکاری ،
زۆر بەسووری و بە لاساری

بەراست و چەپا ئەگەڕێ :
خاپوور ئەکا ئەکوژێ ئەبڕێ !!

گۆران وەنەبێ هەر لەمەیدانی خەبات و تێکۆشاندا ، ڕەمزەکانی نەورۆز لە سەردەمێکی کۆنەوە بگوێزێتەوە بۆ سەردەمێکی نوێ و بۆ مەیدانی خەبات و تێکۆشانی هاوچەرخ بەڵکوو دوای ئەو تاقی کردنەوانەی دێتە سەر دامەزراندنی هەندێ لەو ڕەمزانە بۆ مەسەلەیێکی دەروونیی خۆی ، هەروەك لە هۆنراوەکەی (وەڵامی پرس) دا کردوویەتی و هۆنراوەکەیشی

لەسەر باری ژیانی خۆی داناوە ، لەوکاتەی کە لە نەخۆشخانەکەی مۆسکۆدا لەسەر پشت ڕاکشاوەو دوکتۆرەکەی خەریکی چارەکردنی نەخۆشی یەکەی (شێرپەنجەی گەدە) ی بووەو خۆیشی زانیوویەتی دەردەکەی بێ دەرمانە لەگەڵ ئەوەشدا لە شیعر ووتن نەکەوتووەو ، لەسەر دامەزراندنی هەندێ لەو ڕەمزانە بە شێوەیێکی نوێ هەر بەردەوام بووە ، لە هۆنراوەکەیدا هەستاوە نموونەی (مار) ە کەی سەرشانی (ئەژدەهاك) ی گواستۆتەوە بۆ (مار) ی (شێرپەنجە) کەی خۆی کە دوکتۆرەکەی خەریکی کوشتنی بووە . چونکە پەیوەندی نێوانی (مار) ەکەی سەرشانی (ئەژدەهاك) و (مار) ەکەی (شێرپەنجە) ی گەدەی شاعیر ، لەو ڕاو بۆچوونەی هەندێ لە نووسەرە وورد بینەکان و فۆلکلۆرستەکانەوە سەر هەڵ دەدا کە دەڵێن : (لەوانەیە ئەو مارانەی کە لەسەر شانی « ئەژدەهاك » ڕوواون ، « مار » نەبوون ، بەڵکوو زامو برینی شێرپەنجە بوون ، بە مێشکی منداڵو هەرزەکاران ئەو زامانە کەمێك لەژان کەوتوون . (گۆران) یش لەسەر ئەو ڕاو بۆ چوونە ڕەمزی (مار) ەکەی (ئەژدەهاك) ی گواستۆتەوە بۆ مارەکەی شێرپەنجەکەی خۆیو گوتوویەتی : -

ڕاکشابووم لەسەر پشتم ،
دوکتۆرەکەم
ماری شێرپەنجەی ئەکوشتم[11]

خوێنەری بەڕێز ... وەك سەرنجتدا ئەو هۆنراوانەی گۆران ، بۆت دەرکەوت کە هونەرمەندانە ڕەمزی کۆنی ئەفسانەی ئەورۆزی گواستۆتەوە بۆ مەسەلەی نوێو ژیانی سەردەمو خەباتی نەتەوەکەیو میللەتانی جیهان لە پێناوی ژیانێکی ئازادو پڕلە خێرو خۆشیدا . ئەگەر لە بازنەی ئەم چەند هۆنراوەیەیدا هەست بە سەرکەوتنێکی گەورەی گۆران بکەین ، ئەوا لە زۆربەی زۆری سەرجەمی هۆنراوەکانیدا ئەو سەرکەوتنەی هەر بەردەوامە .

بۆیە نەك هەر من بەڵکوو زۆربەی نووسەرو ڕەخنەگرانی ئەدەبی نوێی کوردیمان لەسەر ئەم ڕایەنو ، هەندێ لەو ڕەخنەگرانە دەڵێن : « گۆرانی شاعیر لە سەراسەری مێژووی ئەدەبیاتی کوردیدا ، یەکێکە لە شاعیرە هەرە گەورەکانی نەتەوەی کورد . گەورەیی یەکەشی هەر لەوەدا نی یە کە شیعرەکانی لە ڕیزی بەرهەمی شاعیرە مەزنەکانی جیهاندا جێیان دەبێتەوە . بەڵکوو لە ڕوویەکی ترەوە ، هەر لە مێژووی ئەدەبیاتی جیهاندا نموونەیێکی دەگمەنە .

ئەویش ئەوەیە کە گۆران لە ڕێرەوی شیعری خۆیدا بەچەند ڕێبازدا ڕابورد ، چەند بیرو ڕاو ڕێبازیش لە شیعرەکانی دەنگیان دایەوە ، بەڵام لەهەموو ئەو دەرفەتانەدا شاعیرێکی خولقێنەر بووە ، ڕابەرێکی تازەگەریی شاعیرانی ئەو پەیرەوە بوو لەناو کورددا . »[12]

ئەگەر ئەمەی خوێندتەوە بیرو ڕایێکی ڕاستو دروستی ڕەخنەگرێکی گەش بینی نەتەوەی کوردمان بێ لە بارەی (گۆران) ی شاعیری مەزنمان بەشێوەیێکی گشتی ، ئەوا لەم لێکۆڵینەوەیەماندا ووردترو لەگۆشەیێکی تایبەتی‌تر ، گەورەیی (گۆران) ی شاعیری هونەرمەندی نوێخوازمان ، لەبەکار هێنانی ڕەمزە ئەفسانەیی‌یە کۆنەکاندا لە بەرگو قالبێکی تازەو ، بۆ مەسەلەو بابەتی نوێی هاوچەرخدا بۆ دەر دەکەوێو ، ئەمەش نیشانەو خاسیەتێکی سەرەکی شیعری هاوچەرخە ، نەك هەر لەلای ئێمە ، بەڵکوو لەهەموو لایێکی جیهانی پێشکەوتوودا پەیرەو دەکرێ .

پەراوێزەکان : -

(1) محەمەدی مەلا کەریم - دیوانی گۆران - بەغدا 1980 ، ل : 221 .

(2) هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ل : 309

(3) مجلە الثقافة - العدد 8 آب 1977 ، بغداد - د . داود سلوم - الرمزو الاسطورة في الأدب العربي . ص65 .

(4) د . عزالدين مصطفى رسول - الواقعية في الأدب الكردي - بيروت 1966 ، ص149 .

(5) محەمەدی مەلا کەریم - دیوانی گۆران - بەغدا 1980 ، ل : 268

(6) حسين علي شنلوف - شعر الشاعر الكردي المعاصر عبدالله گوران - ترجمة شكور مصطفى - بغداد 1975 ، ص93 .

(7) هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ل : 94 .

(8) محەمەدی مەلا کەریم - دیوانی گۆران - بەغدا 1980 ، ل : 309 .

(9) هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ل : 410

(10) هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ل : 239

(11) هەمان سەرچاوەی پێشوو ، ل . 221

(12) دوکتۆر عیزددین مستەفا ڕەسووڵ - عەبدوڵڵا گۆران - پاشکۆی دیوانی گۆران - پێشەکی‌یەك ، بەغدا ، ل : 7 .

نەورۆز
هەمیشە تازەو
کاریگەرە

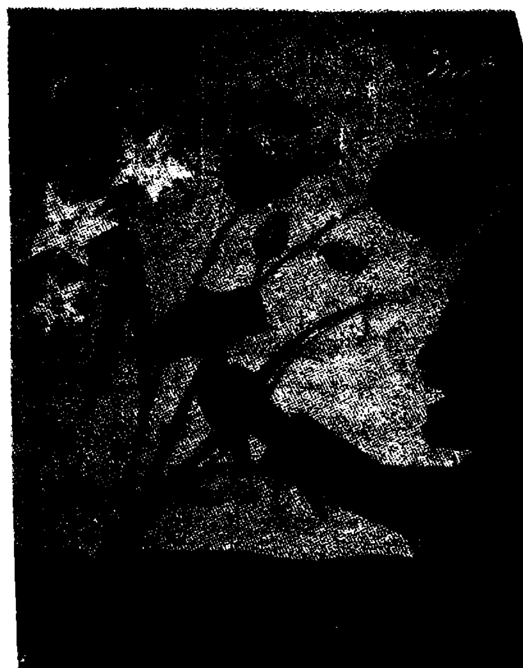
حسین رشوانی

هەموو نەتەوەیەك ڕووداوو بەسەرهاتی جۆراو جۆر بە سەر ژیانیدا تێپەڕیوە ، هەر ڕووداوو کارەساتێکیش بە پێی کاریگەریو چۆنیەتی شوێنێکی تایبەتی خۆی بە جێهێشتووە لە نێو بیرو هەستو هۆشی ئەم نەتەوەیە .
جا هەرچەندە نەتەوە مێژووی سەرەتای پەیدابوونی کۆنترو درێژتر بێ ئەوا تۆماری ژینی کەسایەتی تایبەت بە خۆی ، فراوانترو دەولەمەندتر دەبێ لە باری تاقیکردنەوەو شارەزایی لەبارو بوواری هەلوێستی ژیانو گۆڕان کاریەکانیان .
جا ئەو ڕووداوانە لەڕووی کارتێکردنیان گەلێ لێکجیاوازن لەگرنگیاندا بۆ پتەوکردنی یەکیەتی نەتەوەو دروستکردنی پەیوەندیو دامەزراندنی ڕێبازی سەرەکی بۆ هەلسو کەوتی نەتەوەو هاندانی بۆ خەباتێکی نەبڕاوە .
هەندێك لەو ڕووداوانە ئەوەندە بەرزو دیارن وەکوو لووتکەیەکی بلند هەر لەبەر چاوون ، هەندێکیتر وەکوو قووچەکی ڕێ نیشاندەرن لە سەر ڕێبازی خەباتی جۆراو جۆر .

جەژنی نەورۆز بۆ گەلی کورد لووتکەی هەرە بەرزی نیشاندەری خەباتو تێکۆشانە بۆ نەتەوەکەمان ، لە هەموو قۆناغی مێژووی کورد هاندەری نەتەوەکەمانە بۆ هەولدانی لابردنی جەورو ستەمو وەدیهێنانی سەربەستیو سەرفرازیو ئازادی .

بە چاکی لە یادی نەورۆز وورد بینەوە بۆمان بەدەردەکەوێ کە ئەم یادە چ دەورێکی گرنگ دەگێڕی و گێڕاویەتی بۆ پتەو کردنی گیانی نەتەوایەتیو پاراستنی کەسایەتی نەتەوەییو بۆ دروست کردنی هەست بە یەك ڕەگەزی لە نێوان بەشە دابڕاوەکانی کوردستان لە هەموو قۆناغە سامناکەکانی مێژووی کورد .

لە بەر ڕۆشنایی ئەم پێشەکیە دەتوانین بلێین :
بەردەوامی نەتەوەی کورد لە سەر یادکردنەوەی سالانەی نەورۆز ئەم ئەنجامو مەبەستانەی خوارەوە وەدیدێنێ : -

1 — زیندووکردنەوەو پەرە پێدانی گیانی خەبات و تێکۆشان لە ناو جەماوەری کورد کە ڕاپەڕینی کاوەی ئاسنگەر دژی ئەژدەهاکی خوێنمژ بە سەر مەشقێکی سەرەکی و شەقامێکی نەپساوەی هەمیشەیی بزانن ، لە سەری بڕۆن لە هەموو کات و هەلوێستێکی کە گەلی کورد ڕێگەی ئازادی لێ بگیرێ و لە لایەن دوژمن دەستی زولم و زۆرداری بخرێتە ناو مافە ڕەوایەکانی ، بۆ ئەوەی بە شێوەی کاوەی قارەمان بە دلێکی قاییم وە بە دەستێکی پۆلایی بەرەنگاری دوژمنی ناپاك بن و نەتەوەو وولاتی لە چەنگ ڕزگار بکەن ، وەکو لە زنجیرەی خەباتی مێژووی پڕ لە شانازی نەتەوەکەمان چەندەها جار دووبارە بوویتەوە ، هەموو جارێ لە هەموو کارێك لە مەیدانی جەنگدا قارەمانانی نەتەوەکەمان ، یادو شێوەو ئاکاری کاوەی ئاسنگەریان ، دووبارە کردۆتەوەو بە شێوەیەکی زیندوو پیشانی جیهانیان داوە ، بە هەموو جوامێری و ئازایەتی کە لە شەرکەری قارەمان بووەشێتەوە ئەم نموونانەش زۆر باش دێنە پێش چاو لە مێژووی نزیك و دوورمان .

2 — یادی نەورۆزو قارەمانەتی کاوە مەشخەلێکی پڕشنگدارە بۆ نەتەوەکەمان کە هەرگیز ڕووناکی دەبەخشێ لە ناو هەموو تەموو مژو تاریکییەك کە سەرانسەری ژیانی داگرتبێ ، بریقەو تروسکەی بەتینی هەموو ئاسۆی ئاواتە پیرۆزەکانی ڕوون دەکاتەوە ، وەدەیخاتە سەر بیرکاری بەراووردی لە نێوان ژیانی گەلەکەمان لە سەردەمی کاوەی ئاسنگەر کە لە چ بارێکی تاریك و کزو بێدەسەلاتیدا بووە ، دوچاری چەورو ستەم و چەوسانەوەی چ زۆردارێکی دەست ئەستووروو پڕ توانا بووە ، لەگەل ئەوەش هەموو شان و شکۆو دەسەلاتی ئەم دوژمنە هەپروون بە هەپروون بووە بە دەستی کاوەو جەماوەری کورد کە پشتیان گرتووە دەست لە ناو دەست ناوەو سوور بووینە لەسەر ئازادی و ڕزگاری .

3 — یادی نەورۆز هەستی نەتەوەی کورد بەرز دەکاتەوە لە باری شانازی بە ڕابوردووەکانی ، تەمی لاتی و کزی و بێ توانایی لە دل و دەروونی دەرەوێتەوەو ڕوونی دەکاتەوە کە هەر گەلێکی خاوەنی ئەم ڕابوردووە گرنگ و پڕ لە ئازایی و نەبەزییە بێ شایانی ئەوەیە هەر بەسەر فرازی بژیت بە هیچ جۆرێ سەر شۆڕ نەکا بۆ چ زۆرداری ، چ کۆسپ و تەگەرەیەك ڕێگای پێش کەوتن و سەر کەوتن ناتوانی لێ بگرێ .

4 — لە نەورۆزیدا هەمیشە خۆشەویستی نیشتمان تازە دەبێتەوە بە هەست و سۆزێکی فراوان ترو قوول تر چونکە نەورۆزو یاد کردنەوەی زنجیرەیەکی ڕووداوو کارەسات و سەربردەی جۆراوجۆر لە خۆشی و ناخۆشی لە تالی و سوێری و لە شیرینی دێنێتەوە بەر چاومان کە پەیوەندیان لە گەل

باوك و باپیرانی دوورو نزیکمانی هەیە کە لەم نیشتمانە بەشداریان لەم ڕابوردووە جۆراو جۆرە کردووە ، ئەم نیشتمانەیان کردۆتە ئارامگاهی جەستەیان پاش نەمانیان کە ئێسك و پێست و دەماریان کە کەرەستەی چالاکی و خەبات و تێکۆشان بووە ئێستا تێکەلی ئەم خاکە پیرۆزە بووە کە پێی دەلێن نیشتمان کە ئەوەمان پێ دەسەلمێنێ

نیشتمان سەرەڕای ئەوەی مەلبەندی زادەی هەموو لایەکمانەو یاریگەی مندالیمانە هەوارگەی لاوی‌و رازو نیازی تێکڕای ژیانمانەو شوێنی حەوانەوەو پێداویستی ژینەوەری‌مانە سەرەڕای ئەمانە هەمووی تێکەلاوە بە خوێن‌و لاشەی هەموو تیرەو ڕەچەلەکی هەموو هۆزمان .
جا بەو یادانەوە بە بۆنەی بیرەوەری جەژنی خۆشەویستی نیشتمانمان لە ناو دڵ‌و هەست‌و دەروون‌و هۆشمان پتر پەیوەست‌و جێ‌گیردەبێ .

5—لە نەورۆز هەموو سالێ دیاردەیەکی سروشتی دووبارە دەبێتەوە لە نێو چوار چێوەی گۆڕانکاری لە سووڕانی چەرخی گەردووندا . ئەویش کۆتایی وەرزێکی بە زەیرو زەنگ‌و قورس‌و توندو کاریگەرە لە سەر باری گوزەران‌و ژیاندا ، ئەمەش کە وەرزی زستانە ئەو وەرزەی بە سەرماو سوول و بەفرو شەختەو باران‌و هەوری ڕەش ئاسۆ دادەپۆشەر ژیانی مرۆڤ‌و ئاژەل‌و دەعباو زیندەوەران‌و گیاو درەختان وەتەنگ دێنێ ، بۆماوەیەکی درێژ لە جم‌و جوڵ‌و نەشەو نومایان دەوەستێنی ، نیشانەی ژیان لە گەل‌دارو درەخت‌و زیندەوەر وەردەگرێتەوە . کە چی لە دەوروبەری نەورۆز شکستە دەکەوێتە لەشکری ڕۆژانی ڕەش‌و تەنگی زستان ، قرچەو لەرزەی سەختی شەختەو بەستەلۆك‌و بەفرو باران‌و وەیشوومە هەموو کۆڵ‌دەدەن‌و مل کەچ دەکەن بەرامبەر لەشکری بەهار کەهەموو دلۆپی بەفرو سەهۆلی تواوە تێیدا قولپە دەکات‌و کەژ وگیاو درەخت‌و دارو گول‌و گەلایان دەجۆشێن‌و دەبوژێتەوە ، لەنوێژەن گیانیان وەبەر دێنیتەوە .

گەردوون بە چەشنێ دەگۆڕی زەویش وەکو بووکی ڕازاوە دلداری خۆی دەنوێنی زەماوەندی هەموو گیان لەبەرێك سازدەبێ بالندە بە فرفرکە ئاوازی پڕ سۆزی سروشتی خۆی دووبارە تازە دەکاتەوە بە گوێ‌و دل‌و دەروونی هەموو لایان

ڕادەگەیەنی دارو درەخت گیاو گول چوزەلەی ناسك‌و تەڕ لە ناو خوناوی پاکی سبەینانی بەهاری سەر دەرێنێ ، ڕۆژ بە ڕۆژ گەردنی بەرەو ئاسمان بلند دەکات .

جا یادکردنەوەی جەژنی نەورۆز لە نێو گەلی کورد لەم ڕۆژە بەشداریەکە لە گەل سروشت ، ڕاهێنان‌و تاقی کردنەوەیەکی هەمیشەیی‌یە بۆ خۆ تازەکردنەوە بۆ چوونە ناو ناخی ژیان . بە باوەرێکی بە هێزترو بە دلێکی قایم‌ترو بە گیانێکی کۆڵ‌نەدەرتر ، بۆ خەبات‌و ڕاپەراندنی هەموو ئەرکی پێداویستی ژیان بۆ خودی مرۆڤ‌و بۆ گەل‌و نیشتمان . وەهاندەرێکە بۆ زال بوون بە سەر هەموو لاتی‌و کزی‌و کۆسپ‌و تەگەرێکی کەلە کاروانی ژیان ئاڕاستەی دەکرێ‌و دێنە پێش .

6—لە یادکردنەوەی جەژنی نەورۆز ، نەتەوەی کورد هەموو سال دوپاتی دەکاتەوە کە میللەتی کورد میللەتێکە هەرگیز تێکۆشەران‌و خەباتکاران‌و ئەو دلسۆزانەی نەتەوەکەیان لە بیر ناچێت‌و هەمیشە شانازیان پێ دەکات وەرێزیان لێ‌دەگرێت ، ئەوانە لە ناو هەست‌و هۆشی گەل دەژین وهەرنەمرن .

ئەمەش نیشانەی ئەمەکداری‌و وەفاداری‌یە بۆ ئەو نەتەوەیە ، هاندانە بۆ هەموو ڕۆلەکانی کە هەر چەند قوربانی بدەن لە پێناوی گەلی کورد ، هەر چەند سامان‌و توانایان بەخت بکەن لە ڕێبازی خەباتی نەتەوایەتیان ، بەفیرۆ ناچێت چونکە شوێنی تایبەتی‌یان لە ناو تۆمارگای هەست ودلی نەتەوەکەیان هەیە ودەبێت هەتاهەتایی . هەر وەها هەستی کین‌و ڕق‌وگیانی تۆلە سەندنیان دووبارە دەبێتەوە بەرامبەر داگیرکەرو ستەمکاران کە نەتەوەکە دەچەوسێننەوە لە هەموو یاد کردنەوەیەکی نەورۆزدا کە خوو ڕەووشتی ناپاکی ئەژدەهاکی خوێن‌مژ دووبارە دەکرێتەوە بەهەموو تواناو وزەبرو زەنگی لە دەستیان دێت‌بەرەنگاری دوژمنی وولات دەبن ، کە وا بێ وەکوو لە سەرەتادا ووتمان نەورۆز گیانی شۆرشگێری وتەکانی خەبات لە ناو گەلی کورد نوێ دەکاتەوەو درێژەی پێ دەدات .

تێبینی :
بۆ روون‌کردنەوەیەکی زیاتر لە باری سوودی یاد کردنەوەی نەورۆزو ئەنجامە پیرۆزەکانی بۆ گەلی کورد تکایە بڕوانە لێکۆلینەوەیەکی نووسەر لە پاشکۆی ژمارە(6) ی گۆڤاری کاروان .

(محسن ئاواره)

چەکوش و ئالای نەورۆز

بەر لەوەی ئاسمانی پڕ قین ، بگرمێنێ
تریشقەی تەڵەزم هەوری تاریك شەق کات
ساماڵیش دەفەی سینەی شینی وەدەر خات
بەر لەوەی چەم ،
خوێنی سوور بەرچاوی بگرێ
لە هاڕژندا و ..
داری ئەستوور پشتاو شکێن کات
بەردی گەورە ، گلۆڵەی گلمتك و سێلاو ،
گل کاتەوە
گرمەی هەڵبەز و دابەزی
خورەی هێزی
هەموو شتێك راپێچ کا و نەگەڕێتەوە
بەر لەوەی ئەسپ پاشووی بەرز کاتەوە
بحیلێنێ
بەر لەوەی کاوەی ئاسنگەر
چەکوشی رق بوەشێنێ
ئالای نەورۆز بشەکێنێ
زووحاك روو چوو ،
چۆکی داو هەرەسی هێنا ،
کەوتە بەر دەست
پارایەوە ..

- چیت گەرەکە ، چەکوش بە دەست
- چیم گەرەکە ...؟
لە لای تۆ هێشووە ترێیەك ، لە مرۆڤێك ، بەرز ترە
قلە زەیتونێ لە چاوێك بە نرخ ترە
پێ لە پشتی کیسەڵ بنێی
سەر لە لەش دەردەهێنێ و جوێنت پێ ئەدا
منی مرۆڤ ،
ئەتەوێ پێ لە سەرم بنێی و هێشتا
دەنگێ نەکەم
ستەمکارە .. خوێن خۆرەکەم ..؟!
چیم گەرەکە ..؟
هاتووم بە ناوی خورەتاوی بریندار
بە ناوی سێبەری تەڵخ و کانی خەمبار
بە ناوی دایکی بێ کوڕ
ڕەزی بێ مێوە
بە ناوی ئەم خاکە لێوە
بە ناوی ئاوی شێلو و برژانگی سووتاو
تیشکی وون بوو ، دوور لە هەتاو
هاتووم چەکوش بوەشێنم
تۆڵەی هەژاران بسێنم
ئێوە مێژووتان روو زەرد کرد
مۆمتان کوێر کرد
رووناکیتان لەم شارەدا ،
شار بە دەر کرد
ئێوە بەهارتان شاردەوە
پەرەسێلکەکانتان بە گریان ناردەوە
هاتووم چەکوش بوەشێنم
ئاگر لە خەلە و خەرمانی ستەم بەردەم
لە ناو کۆشکی تەڵەسم و سەخت
جڵە و کێشی قەتارەی خەم
پەلە کێش کەم
لە سەر پۆپەی ئەم کۆشکەدا
مەشخەلانی نەورۆز هەڵکەم
هاتووم و ناگەرێمەوە
تاکو سرووودی سەربەستی نەڵێمەوە !

ئێستالەوە!

جەلال مەدحەت خۆشناو

هەولێر 21 / 4/ 1982

تۆ نازانی من کێم من چیم
من شتێکم هەمە یانیم
من شاخێکم ....
کەللەی زۆران لەڕێی سەختم
هەڕوون بووە !
من باخێکم ....
ـئەی زۆران لەسەر بەختم
بەرەو ڕێگای نەبوون چووە !
ئەمن دەریاییکی سەوزم
ئەمن پڕ لە باخ و ڕەزم

ئەگەر سەیری ڕووبار ئەکەی
هاواری من ،
لەناو هاشەی سمکۆل ئەکا
ئەگەر سەیری گوڵزار ئەکەی
بەهاری من ،
لەناو لەنجەی گاگۆل ئەکا

ئەمن نەوتم ... ئەمن گڕم
ئەمن دار بەڕوێکی چڕم
لەوەرگاییکی دێرینم
گیای شینم بۆگە کراوە

ئەمن کیژێکی شیرینم
جلکی بووکینیم گەچڕاوە
من جێی ژوانم ....
دارەبەستی باخ و ڕەزم
لەسەر پشتن !
جێی لێ دووانم .....
دلدارەکانی ئەبەزم
لەپێناوی یاریان ڕشتن !
بۆ نازانن ....
من مەیدانی گەشت و ڕاوم
هەموو کەسێك بێ پاسەپۆرت ،
دێتە ناوم !
ئای نازانن .....
من دایکێکم بۆتان ئەژیم
دەردەسەریم زۆر پێواوە
بەلام دوشمن بیری خاوە
پاشە ڕۆژی من هەتاوە !
ئای نازانن ....
من شتێکم هەمە یا نیم
خۆزگەم دەتان‌زانی من چیم ،
خۆزگەم دەتان‌زانی من چیم !!!

نەورۆزی عیشق

محمد امین پێنجوینی

1984/2/19

لەپاش مردن
گیانم ! ئێوەن هەژاری کورد
بۆ شالاوو هێرش بردن
سەر بەردەبازی پێتانە
لە مێرگدا ...
بۆ ڕووباریش ئێسکەکانم بکەن بەپرد
لەشم نۆردووی ڕێگەتانە ....!
لەهەرجێدا .....
چونکە نوێژی عەشق کردن !
دروست نابێ
ئەگەر بەخوێن دەستنوێژ نەشۆی[1] ..!
نەورۆزو ئازادی گەردن ...
جەژن نابێ
هەتاکو دل
بە «کەژاوی» لوتکەی چیا ...
پاك‌پاك نەشۆی !
لەپاش مردن
ژینم ئێوەن
ئەی ئەوانەی وەك و حەللاج ... !
نەورۆز دەکەن
بۆ کرێوەی سەختی زستان
تینم ئێوەن
ئەی ئەوانەی مەرگتان بۆ گەل هەراج
دەکەن ...

* * *

کاتێ کلپەی کورەی دلم ئەکوژێتەوە
شنەی شەمال
کەولەکەی کاوە وەك و گڕ بشنێتەوە !
وەك پشکۆ ئال

* * *

«1» وتەیەکی حەلاجە ..

لە گڕی نەورۆز

ڕۆستەم باجەلان

ئـەمساڵیش گـڕی ، نەورۆزمـان بینی
بـەهـار تیـریـژی ، دڵخـۆشی (بینی)[1]
گـوڵی ڕەنـگـینو نـێـرگـزو کـنـێر
پـەرشو بـڵاوبـن ، لەژووروو لەژێـر
هوزاری ڕەنگین ، تێر لە تیشکی (تاو)[2]
لەسـەر پۆپکـەی دار ، بخوێنی بـەتاو
لاوی خوێن گەرم ، دوو چینو سێ چین
ڕوویکـەنە سـەر ، کۆسـاری ڕەنگـین
شـوانی گوشـاد ، لە شەوێن بـەسـۆز
سـەیـر بکـاتـە ، ئـاگـری نـەورۆز
لەنـاخی گـڕی ، شـۆرشگێـری لات
تـەمـاشـا کـاتـە ، داستـانی وڵات
ئـەوکات بـڕیـاردا ، بێتـە جـەنگـاوەر
نـاخی ئەشکـەوتو کێـو کـاتـە یـاوەر
سـاڵەهـایـە کـورد ، گـڕ دەکـاتـەوە
گڕ لەسەرمـاو سۆڵ ، بـەر دەداتەوە
لەم ڕۆژە خـەمی ، دێرین بـاڵ دەگرێ
بۆ دووری وڵات ، ڕێ دەبڕێو دەفڕێ
چـونکـە لەم ڕۆژە ، کـاوەی بێپـەروا
هـاتـە نـاو کـۆشکی ، دێـوی نـاڕەوا
مێشکی ڕزیوی ، هەپڕوون کرد هەرزوو
بـۆ چینی لاتو مـات هێنـای تـەزوو
زوحـاکـی بـەدوو ووزە لێـبـڕاو
بـوو بـە خـۆراکی ، کـوتکی بـەتـاو
دیسان ئەمسـاڵیش ، لەهەردو لە دۆڵ
بەم بۆنە شایی ، دەکرێ لەگەڵ (دۆڵ)[3]
زایـەڵەی دۆڵو (گـەڕە لاوژە)[4]
تـێکـەڵاو یـەکـتـر ، دەبن لەم ڕۆژە
گەلی کورد بەگشت ، تیرەو شێوەو هۆز
ئاهەنـگ دەگێڕن ، بـە بۆنـەی نەورۆز

کۆیە نەورۆزی 1980

فەرهەنگۆکە : ـ
ـ بینی : بێنی
ـ تاو : هەتاو
ـ دۆڵ : دهۆڵ
ـ گەڕە لاوژە : شایی ڕەشبەڵەک .

نەورۆز...

مدحت بێخەو

نەورۆزی گڕ
ئەی ڕۆژی کوڕ
ئەی خێڵی تاریکی هەڵبڕ
ئاوازەکەی گۆتوو لوولۆ
مەشخەڵەکەی ڕێگەی دووری
ناو مشتی کاوەی کۆن و نۆ ..
کە ئەتلرفان ..
دوێنێ لە ئەشکەوت و کێوان
دەعباو دڕندەت دەتۆقان
کۆشکی (دەئاك) ت دەڕوخان
ئەمرۆش و گڵپەو ڕووناکیت
لەسەر لووتکان بروسکەیە
بۆ پێش کاروان ..
زەنگی یەکبوونە بۆ فەرمان
ئەی ڕۆژی کوڕ
نەورۆزی گڕ
ئەی خێڵی تاریکی هەڵبڕ

ئەی یادەکەی هەڵەت و کار
یادی سەربەستی و نەوبەهار
هەر لرفەت بێ دژی نەیار
ئەگەرچی تەمی خۆخوری
ئاسۆی هیوای شێواندوە
بەرچاوی ڕوانگەی گرتوە
بەلام ئەی یاد
درەنگ و زوو

کە واتەی یەکبوون هاتە ڕوو
گڕت موژدە ئەپەخشێنێ
هەرگیز هەرگیز
وەیشوومەو تۆف
بڵێسەت دانامرکێنێ
(خاچ) ی پشکۆت
گشت ئەژدیهاك و چقڵەکان
ئەسووتێنێ و لەبن دێنێ .. !

نەوروزو بەهار

پیربال محمود
گەلی عەلی بەگ : 1954

وەرە بۆم پرکە بادەی ڕەنگاو ڕەنگ
به شیلەی گوڵان ، بە هەنگوینی هەنگ
وەرە دانیشین لەلای شاکاران
لەنێو باوەشی بەهاری قەشەنگ
وەرە گوێبگرە شامەلی غەزەل
لەوێ ئەخوێنێ بە خۆشترین دەنگ
وەرە بڕوانە چۆن هەڵدەنیشێ
لە دەوروبەری گوڵی شۆخ و شەنگ
چۆن ئەچریکێنی لە ئاست خەرمانەی
بێوەی بترسێ لە چقڵی خەدەنگ
وەرە سەیرکە پەپولەی ڕازاو
چلۆن هەڵدەفری لە دوڵی لاسەنگ ؟
لێرە مەی لەوێ پیاڵەی زیوین
لێرە نەی ، لەوێ دووزەلەی بەرچەنگ
لێرە دەهۆڵ و زورنای چۆپی گێر
لەوێ ڕاوکەرو شاسواری چەڵەنگ
شەونم گەردانەی گەردنی بووکە
لووتکە زاوایە فرندە ئاهەنگ
جۆگە هەروەکو بەلووری ڕۆندار
دیارە لەنێو باخی بێخەپەنگ
پەڵکەڕەنگینە لەشێوەی باڵات
وەستاوە ، شێوەی باڵای پەری مەنگ

وەرە ئەی زەری نێو نیگا گەشەنگ ،
گەشەنگ هەروەکو تروسکەی گەزەنگ
وەرە مەستت کەم لە نەوروزی نەو
بە هەڵبەستی ڕێك نەك هەڵبەستی لەنگ

وەرە پێکەوە ئەم دیمەنانە
نمایش بکەین فرسەنگ بە فرسەنگ[1]
وەرە سەیرکە چاوگەی سەهۆڵان
چۆنە لە نێوان درەختی زەبەنگ
بە هاوین بەفراو ، بەزستان گەرماو ،
بە پایز خۆشاو ، بە بەهار گێژەنگ
وەرە سەیرکە کچۆڵانی دێ
خەوتوونە لەنێو گیاو گوڵو بەنگ
لە دەوروبەری خەرمانەی ڕوویان
شالووری مەدهۆش کەوتووتە دەردەنگ[2]
دەنوکی (نۆتە) دڵی (سمفۆنی)
مەلان (کۆرس) بەخۆی بۆ تیپی پێشەنگ
دارمێوە وەکو تەلاری (خانزاد)
دیارە ، (مێوە) لە شێوەی پەڕەنگ[3]
ئەڵێی قەندیلی ژووری یارانە ،
یا ئەستێرەیە لەنێو شەوەزەنگ
زەوی سەراسەر وەك بەهەشتێکە
بێشوورەو دەرگەو پەرژینی بێژەنگ
لەلایێ بازو کۆتری کێوی
لەلایێ قازو قولنگی دەبەنگ
تۆپەنگ نەخشاوە بە گوڵی وورد وورد
ئەڵێی کڵاوی لاوانە تۆپەنگ
لەهەر لایەوە ڕەیحانەو لالە
لەهەر لایەوە پەروانەو مێشهەنگ
ئاسکۆڵان پۆل پۆل لە خەونگەی خۆش
دەگەڕێن دوور لە ڕاوکەرو تفەنگ
لەهەر ماوەیێ زەماوەندێکە

لەگەڵ هی دڵم یەك ڕەنگو یەك زەنگ
هەر وێنەگرە وێنەی ڕووباران
وەر ئەگرێ وێنەی شەتاوی بەپەنگ
وەرە ئەی لەلەی دەمی نازداران ،
وەرە ئەی ژەنەی شمشاڵی گەشەنگ
وەرە با ئێمەش بنیشین لێرە
لە ئێستاوە تا کاتێکی درەنگ
لەلای نێرگزو مێخەكو شەوبۆ
لە لای حاجیلەو بەیبونو گوڵەنگ
وەرە با ئێمەش لێکتر بئاڵێین
وەك جوتێ کۆرپەی جوانو هۆشەنگ
وەك چۆن گەلای دار خۆی دەئاڵێنێ
بە باسکی نارنج ، بە لاسکی لالەنگ
وەرە مەترسە لە منی بێگەرد ،
لەمنی ژیرو چاپووكو چەلەنگ
من بەهەستێکی قوڵو فراوان
سەیری تۆ ئەکەم نەك هەستێکی تەنگ
لەو گەنجانەنیم گوڵ هەڵوەرێنم
بۆ شەوێ یاخود بۆ کارێکی گەنگ
ڕەوشتم هێندە پاكو خاوێنە
بۆ لاوان بوویتە دروشمو جەڤەنگ[4]

(1) فرسەنگ : قۆناخ
(2) دەردەنگ : صدی
(3) پەڕەنگ : پشکۆ
(4) چەڤەنگ : رمز

ریش سپی‌یەکم لە کوردستانم
ناوچەی مەهاباد لە « شار ویرانم »
سەیری هارکوێ کەیت لە کوردستانا
لە هەورامانا ، تا « قەلاتا » تم
« سنە » یا « سەقز » « بانە » « مەریوان »
« شنو » یا « سەردەشت » یا لە « بوکانم »
هەمووی ویرانە بەدەس خومەینی
دەجالی مەلعون برای شەیتانم
جا منی پیریش هەشتا ساڵمە
کوردێ ئاوارە لە کوردستانم
تەماشای هەیکەل پڕ لە زۆخم کەن
دەردەخا بوتان ، ژین و ژیانم
دوو کوڕی گەنجم هەم دایکی پیریان
شەهید کراون ، ئەی برایانم
بە بومبارانی خومەینی مەلعون
نەماڵم ماوە ، نە ڕۆلەکانم
خۆیشم بەم حاڵە سەر تا پێ برین
ئیستا ئاوارەم لە شاخەکانم
سەر ئەژنو دڕاو ، ڕووت و پێخاوس
نیوەگیان دەڕۆم ، لەسەر گۆچانم
جا ئەی برای کورد تەنیا ئەمن نیم
هەمووی وەك منن کوردی ئیرانم
هەیکەل و شیعرم ، هەردوو پێکەوە
(ئەقدەسی) بیدە ، بە دڵ سوزانم

● ٭ ● ٭ ● ٭ ●

● ئەقدەسی مەریوانی ●

1983/12/15

سڵاو لە یادی ڕۆژی جەژنی نەورۆز

● عبداللە بابە علي بەرزنجي ●

زۆربەی گەلانی سەر رووی ئەم زەمینـەی ئێمە هـەر یەکەیان یادو بیرەوەری یەکی تایبەتی خۆی هەیە جاچ ئایینی بێت یا نەتەوایەتی یانیشتمانی ، بۆیە بە شانازی یەوە هەموو ساڵێك یادی دەکاتەوەو ئاهەنگی تایبەتی بۆ ساز دەکات .

ئێمەی کوردیش وەك نەتەوەیەکی دێرینی ئەم جیهانەو دانیشتووی ئەم کـوردستانـە کۆنـەی هەزاران هـەزار ساڵ تەمەنەش تەنیا جەژنێکی نەتەوایەتیمان هەیە ئەویش جەژنی نەورۆزی پیرۆزە بۆیە گەلی کوردمان لە رۆژی 21 ئازار هەموو ساڵێك بە هەمان شانازی و سەر بلندی و هیواوە یادی بیرەوەری ڕۆژی جەژنی نەورۆز دەکاتەوەو بە پیریەوە دەچێ .

یاد کردنەوەی ڕۆژی جەژنی نەورۆز لە سەرانســەری کوردستاندا بە ڕۆژی سەرکەوتنی ڕاستەقینەی بەرەی خـێر بەسەر بەرەی شەڕو زوڵم و زۆرداری خوێن مژو کەللەرەق و چاو چنۆك دادەندرێ .

جاچ داستانە ئەفسوو ناویەکەی کاوەی ئاسنگەر بێت کە کوڕە کوردێکی هەژار لە دوای ئەوەی کـە گەلەکـەی دەچەو سێندرێتەوەو هەر ڕۆژەی دوو لاوی لێ سەر دەبڕدرێ و دەکرێنە قۆچی قوربانی و مێشکیان دەخورێ لە لایەن زۆردارێکی وەك زوحاك ، کاوەش وەك قارەمانێك رادەپەڕێ و ئاڵای شۆڕشگێری بەرز دەکاتەوەو پێش جەماوەر دەکەوێت و بەچەکـوشەکـەی سەری زوحاك هەڕون بە هەڕون دەکاو گەل دەکەوێتە خۆشی و ئازادی وسەربەستی و زەمینەیەکی ئاســودە دروست دەبێت و تەمو مژی زۆرداریی دەڕەوێتەوەو ستەمکاریی کوێر دەکرێت و بەرەی خێر سەر دەکەوێ و بەرەی زوڵم چۆك دادەدا ....

یا لە کوردستانی ئێمەدا تەنانـەت لە زستاندا بـەفرو سەهۆڵبەندان و سەرماو سۆڵە باڵی ڕەشی بەسەر زەوی و زارو ڕێگاو شارو دێهاتا ڕاکێشاوەو دانیشتوانی کوردستان لە ترسی سەرماو سۆڵەو ڕێبەندان نەیانتوانیـووە وەك پێویست کـارو فرمانەکانیان جێبەجێ بکەن تا ئەو ڕۆژەی کە نـەورۆز دێ و بەهار سەرهەڵدەدا بەفرو سەهۆڵ بەندان نامێنێ و گوڵ و گوڵزار دنیا دادەپۆشن .... هتد واتە ئەویش هەر خـۆی لە خۆیـەوە لاچونی زوڵمی زستانەو سەرکەوتنی بەرەی خێرە بەسەر بەرەی زوڵمدا .

کەواتە نەورۆز خۆی لە خۆیەوە . مژدە هێنەری لاچون و کۆتایی زستانی سامناکەو هاتنی یەکەم رۆژی خۆشی و بەهارو گەرمی و جوانی و کارو فرمانی مرۆڤە لەکوردستانداو هەروەها ژیانەوەی هەموو گیاً لەبەرێکـەو خۆی هـەر لەسەر کـەوتنی بەرەی خێرە .

بۆیە گەلەکەمان بەشانازی یەوە هەموو ساڵێك یادی بیرەوەری رۆژی جەژنی نەورۆز دەکاتەوەو لە هـەموو کـوچەو کـۆڵان و لوتکەی چیا بەرزەکاندا ئاگری رۆژی جەژنی نەورۆزی خۆی دادەگیـرسێنێ و یـادی ئـەو رۆژە پیـرۆزەی وەك جـەژنێکی نەتەوایەتی خۆی دەکاتەوەو بەهیوای ئەوەی کە ساڵی تازەی ببێ بە ساڵێکی سەرکەوتوترو پێشکەوتو تـرو ئاگـری خۆشی و بەختەوەری لەسەرانسەری کوردستان بلێسەدارتر بکاتەوەو گەلی کودستان پتر سەرکەوتوو ئاسودەو کامەران و بەختەوەر بێت جەژنی هەموو لایەکمان پیرۆز بێت و نەورۆز ببێ بە جەژنی یەکێتی و برایەتیو ئاشتی و خۆشی و ئـاسایش و هـەموو لایـەك دەست بخەینە ناو دەستی یەکترو بەدڵێکی بێگـەرد جەژنـە پیرۆزەی ئەم نـەورۆزەو هەمـوو نەورۆزێکی تـر لە یەکتـری بکەین و هەوڵ و تەقەلای کوردستانێکی بەختەوەرو ئاسودەو پڕ گوڵ و گوڵزار ڕازاوە بدەین ...

(نەوروز) ل هەوە پیروز

● بهجت محمد هروری ●

بەلێ .. هات نوی ڕوژەك .. ناڤـەكێ گران‌و پڕ بها .. بەهارێ هەر زوی خو بـو چەمـاندو بـو گرنـژی .. ئەو ڕوژا بهەردوو ملا خەبات‌و بزاف كری بو ژناڤ برنا زڤستانێ‌و پشتا سرو سەقەمێ شكاندی .. حەز ژ بەهارێ كری‌یەو ، بەهارێژی دانایە سەر سەرێ خوو پێشی‌یا خو . وێ سرو سەرماو تەقن نەڤیانەو شەڤین پڕ تەم‌و طاری‌ژی نەڤیان .. بەهارێژی نەڤیا بـەلگ ژ دارو بـاری بـوەریـین ، كـولیلك بـرزن‌و شینكـاتی بوەرییێت .. بەلێ هەردوكا نەڤیا گەریان‌و سەیرانین لاوو زەریا ببرهن .. نەڤیا دیوارك برهن ، بەلێ .. نەڤیا ئاڤ ئاڤ شێـلی ببیت ، ئینـا ڕابـو شـەڤـژی كـرە ڕوژو .. طاری بـرانـد .. بەهارێژی كولیلك چانـدن‌و ڕەنگەكێ جـوان‌و دل كێش دبەر داروباری‌و چیاو بەتەن‌و جنینكا كر .. سەرماو سەقەم ل چ جها نەژیان بەلێ جهێ ژینا وان نەما . ب چ ڕەنگا طاری نەشیا خو لواری گیروكەت . كو نیشك‌و شكەڤت‌و دلێن بقرێژ تبنێ لێ بونە خودان .

بەلێ .. ژینەكا نوی ڕهێن خو دناڤ دل‌و گەهێن لەشێ مەدا بنەجهد كرن .. ئەو ڕوژا ژبەر شەڤێ دترسیاو دڕەڤی‌و خوشی نجو نەبرین ئەڤرو یا سەربلندەو كەس دسەرڕا نینە .. ئەڤێ ڕوژێ ڤیان كرە خارنا دلێ مەو گوری كرن كرە كارێ مە .. ئەم هی خوشی‌و دل نەرمی‌یێ كرین ، ماف نیشا مە دا ..كرە پاری د دەڤێ مەدا هەر كەسێ تەماهی‌یا خو ببەتێ‌و دەستێ خو درێژ كەتێ ، دێ دەستێ خو كەتە دنـاڤ گوری‌یـەكا پـاقرا ژ دل هەلكریدا ، ئەو گوری‌یا دبزڤیت‌و چریسكـا ژ خو ددەت ، دا طاری‌یێ ژ واری باركەت . ئەڤ ڕوژەیە ئەم هی كرینـە طاما خوشی یێ‌و بپاریزین‌و ئەم هی كرین كا چـەوان دایك هـەنەو چەوان باب‌و بچویك‌و منال هەنەو چەوان لاوو پیر هەنە .. ئەم هی كرین چەوان نەهێلین طاری و زورداری كوینێن خو ل دورو ناڤا گوندێ مە ڤەدەن .. بەلێ مە زانی‌و مە چاك زانی .. ئێدی ژبیرا مە ناچیت كو لهەمی تشتا خەلایە .. لێ بتنێ خـوین بێ بهایە .. ئەو ڕوژ چو ، یا بەلگێن دارێن مە ڤەدچرین .. كانیكێن مە شێلی دكرن .. دیواركێن جنینكێن مە درهاندن .. ئەڤە نوی ڕوژەك هات دڤێت بەلگ‌و طاوو شینكاتی لدارا ببنە خودان‌و گیا شین ببیت پێكڤە بو چویچكا ببنە هێلین‌و مـال .. دڤێ ساهی‌و تەناهی‌و ڕوناهی ، شونیا تەم‌و نەخوشی‌و طاری‌یێ بگرن‌و هەر بژین .. بژین .. چونكی ئەو ڕوژ چو یا لشینی‌یا عەسمـانی‌و ساهی دبو هزرەت بو مە ببانە كەپر .. ئەو ڕوژ چو یا دل دتەزی‌و دلەرزی‌و گەرمی دزی‌و ژ كوڤانا پڕ .. چوو .. نەما .. نەخێر ، نەماو نـاهێت .. چونكی نـە كاریشـە .. ئەڤـروٚ ببڕەو سـوبە بیشە .. نەء ، (ڕوبیار) ژی نینە هـەر جوك‌و ئـاڤدزكـان ژێ بكێشەو .. دێ هەر هێتە خار .. نەخێر دوپیشكەك بو سـەرلێ هاتە هێران .. دەسـ‌و پێ‌و دل‌و چاڤ نەمان .. ئەڤرو ڕوژەك لواری هەلات‌و بو سێهڤان ، بشەڤ‌و ڕوژ وارێ ڕونـەو نابیت طاری .. بـڕوژێ ڕونەو تیـروژكن ، ڕوژە .. بشەڤێ ئـاگـرو ڕوناهی ژناڤ دلێ بەتەن‌و چیاو كومت‌و بـان‌و شكێرو نهـالان دەردكەڤیت .. بهەردوو ملا طاری ژبەر درەڤیت‌و ڕوناهی هەرا سەربلندەو طاری خو بو دچەمینیت . ئەڤروكە عاشقان ، زاڕوو بچوكان ، دای‌و بابان ، پیـران ، گەنـج‌و لاوان دەستێن خـو تێكدانیەو پەیڤێن هێژاو ڕهون بڕوناهی‌و دلێن پڕ هیڤی دبێژن .

«نەوروز گەلو لهەوە پیروز» ڕاستە سڤكە بـو گوتنێ لێ سەنگ‌و بهایێ وی‌و كویرە دیروكا وێ دلێن عاشقان نەبن چو تشت نكاریت هەلگریت‌و بخودان بكەت .

گەلێ كورد چاك دئەڤێ چەندێدا شەهرەزا بویەو بهایێ ڤێ ڕوژێ‌و تاما وێ ژبیرێ نەچویە ..لەوڕا بجاهی خەتیروڤندا دلێن خـو دسوژن د پێخـەمەتـا ڕونـاهی‌و تـەنـاهی‌یـێدا .. نەوروزێ .. دەمێ پەقینا پشكێن دارو كولیلكان ، دەمێ بەلگو ڕەوش‌و شینكاتی دزێن .. هەر خودان جانەكێ ڤی واری‌و لهەر جهەكی ژ لایێ خوڤە ناهێلیتن طاری بژیت . نەك هەر شەڤێن نەوروزێ‌و بەس ، بەلكو طاری ژبن‌و بنگەهـ نەڤیایەو نەڤێت لێ ببیتە خودان ..

ئەڤروكە سەرمـاو كوڤـان‌و طاری بێ خاتـرا خو ژ مـە دخازن .. بلا بچن .. دێ مرن‌و نامینن ، ڕوناهی‌و تەناهی بێ قەستا مە دكەن .. دێ هێن .. مادەم هیڤی‌یا مە ژینەو هێزا وێ خوین .

(نەوروز) ئەڤ خاندنگەها ئـەم هی كرین بـزاڤێ‌و هی كرین چەوان بژین‌و خەما بكوژین . (كـاوە) مامـوستا بـویەو چەكوك قەلەم .. زەنوك پیلاو چەكوچ پیلا .. ئـەڤروژی ئـەم هەمی خاندەڤانەو ماموستا ژی هەر (كاوە) یە .. كانێ‌یە ئەو ئەژدەهایێ طاری‌یێ دپەرێسیت ؟ !!!! بخێر بهێت ڕوژا شەڤ ژێ درەڤیت ، سەرما دمریت ، خوشی دهەلێت ، هەمی سـالا بخێرو شاهی‌بن «گەلێ م جەژنا وە تێكدا ل هەر دەمێ پیروز بە»

● فيصل مصطفى حاجى ●

نەمرۆ گەلۆ

ئەڤە سالەکا دیژى ژ ژيێ دريـژێ تە بـوورىو ، بارو پشتيێ گرانێ تە دگەل خۆدا برو .. بەرويڤەى چيايێ دويرۆكێ كر .

د ریکا خۆدا .. گەلەك دلێن تەرو تۆلاز مراندن .. گەلەك چاڤێن روونو پرنياز نقاندن .. هەتا هەتايێ نقاندن .

گەلۆ ..

زڤستانە ..

وەرزەكێ بسەهمو گرانە

باش بزانە

« بەفر ساريا خۆ ناهێليت »

تا ژينا زيندیان نەشێليت

خۆرستا وێ هەر هۆسانە

سالا بوورى .. رەنى بوو .. ديۆ بوو .. تا پێنگاڤا دويماهيێ ژى بێ ل گولان ناو بەلگێن وان هەرشانـدن .. بشكۆژين هيڤيـان چرمساندن .. .

گەلۆ ..

تۆڤێ وان گولان بەلاڤە

ئەو شوینە بێ تژى ئاڤە ..

ناڤكا وان هيڤيە بشكۆژان

خوڕ بزاڤە ..

گوڕ بزاڤە .

هەر نویرۆژ هاتو .. دێ بهارەكا خـەمليتر ژ بـەرێ ل جيهانا مە راييخيت .. گولو كوليلكێن چـاروەرزى دێ چاڤو

دلێن مە هەميا پڕ هيڤىو خۆشى كەن .

هينگێ گەلۆ ..

ستران و لاڤژێن نەڤينێ

دێ بن گولو دل بن گولدان

خوزىو داخوازێن ڤێ ژينێ

دێ بن شەهيانەو بن سێران

* * * *

گوشاد حمه سعید
1981 - بەغدا

لە گوڵ کۆچی باڵندەکان گەڕایەوە

فێری دەم ئەو ئاوو جۆگەو کانیانە ببو ، فێری ئەوە ببوو تاریك و ڕوونان لە خەو هەڵسێ و بچێتە ناو باغ و سەوزایی ، بۆ شینایی ڕنین ، دەست بەقژی گیاو گوڵ دا بێنێ تا قامکەکانی بەتەواوی لە خوناوی بەیانیاندا ئەتەزێ . سەگەوەڕ ، بوڕەی مانگا ، گورگە لوور ، باعەی مەڕ ، جووکەی مەل گارەی مریشك ، گرمەی هەوری بەهاران ، ژێر کەپرو ساباتی هاوینان ، خەوتنی ناو نوێنی زستان ، ئەمانە هەمووی ... خۆشی ژیانی ئەویان دیاری دەکرد ، ژیانی دوور لە دۆڵ و چیا بۆ ئەو بارێکی گران بوو ، سەرئانی تاقە برا عەزیزەکەشی نەبووایە ، قەتاو قەت پێ ی لەم شوێنانە نەدەنا . لای وابوو لەو وەختەوە لە دێ یەکە هاتۆتە دەرەوە ، سەوزایی ئەو دەشت و چیایانە هەمووی سیس بووەو کانیەکان وشك بوون ، جۆگەلەکان ڕێگایان گۆڕیوە ، مەرومانگاکەی لە برسان مردوون ، چیتر پۆلی باڵندە بەسەر ئەم شوێنەدا تێ نەپەڕیوە ، چۆن دەبێ گوانی مانگاکەی ئازار بدرێ کێ هەیە نەرم نەرم بیدۆشێ ؟. خوی لەدیاریان نەبێ هەمووشتێك شێوەو جووڵەی ئاسایی خۆی دەگۆڕێ . لەوەتەی دوێنێ شەو خەونی دیوە هێندەی دی دڵی قرقراوە ، مەرگی تێدا نەبێ ئیمرۆ هەر دەبێ بچێتەوە .

- نازانم چیت لەو ژیانە کولە مەرگیە دایە . بۆچی لێرە ، ساکین نابی ، هەر ئاوا قەدرایی مانگێك لەسەر چاوان خزمەتت دەکەین .

ئەمە قسەیەکی ناخۆش بوو بەلام دیسانەوە بەهێمنی وتی :

- من فێری دانیشتن نیم ، ئەگەر ڕۆژێك بۆنی گیاو گوڵ نەکەم هەڵناکەم ، چێژ لە هیچ وەر ناگرم ، ئێستا وەرزی ئیش و کارە ، ئەو دەشت و دەرو مالاتە بێکەس و بەرەڵلایە (ئەو مللە ئاوابێ) ئەوا چاوێکیشم پێتان کەوت دەبێ بچمەوە .

بوخچەیەك دیاریی پڕ لە کراسی سەوزو سوورو ڕەنگاو ڕەنگی توخ کە ئەو پەڕی زەوقی لادێ یانەیان تێدا دەبینرا ، یەکی چارۆگێك بۆ بووکەکانی ، چار شێوێك بۆ کۆڵی خۆی و دوو سێ شانەی دار .

* * *

بە درێژایی دوێنێ شەو باسی چوونەوەو سەفەری دەکرد ، هەستی ڕادەگرت وا گوێ بیست دەبووکە دارو بەرد ، شیوو دۆڵ ، مێگەلە هەورەکان ، کولێتەکەی بانگی دەکەن ، ئیمشەو سەری لە سەربان نەبریوە ، هەر سەیری ئاسمانی کردوەو لە ئەستێرەکان ڕاماوە ، مەگەر هەر خوی لە جوولەو هەلاتنی ئەستێرەکان بگا بۆ هاتنی وەرزەکان و چاندن و چنین ، ئەو نەیدەزانی کات و ڕۆژو هەفتەو مانگ و ساڵ چۆن دێ و چۆن دەڕوا ، تەنیا بە سێبەری دارو درەخت و دیواردا دەیزانی سەعات چەندەو چەندی ڕۆژماوە ... تاریك و ڕوون ، چێشت تەنگاو ، خۆر لە تاقی ئاسمانە ، زەردەی ئێوارە ، یان ئەو ڕۆژەی بۆ شار چوو ، پاوان ئاگری گرت ، ئەو هەفتەی بۆ حەمام چوو یان سەری لەماڵی فلاندا ، نەوروز .. گولان .. جۆزەردان ، هەر لە پشکووتنی گوڵ و چرۆی دارو درەخت و سەر دەرهێنانی گیاو گوڵ یا زەرد بوونی پوش و پەلاش ، ئەو ساڵەی ئاو زۆر بوو ، ساڵی بەفرە ئەستوورەکە یان باران پەڵە دواکەوت ، نەفت و شەکرو چا قات بوو ... بەم جۆرە کات و شوێن و ڕووداوەکانی ژیان و ڕۆژگاری دیاری دەکرد ، بەمەش ڕۆژمێرێکی خنجیلانەی لە مێشکی خۆیدا بۆ خۆی دروست کردبوو .

ماوەیەك پێش ئەوەی بۆ هەولێر بێت کازیوەی بەیانی یەك لەخەو ڕاپەڕی بوو ، هەستی ڕاگرتبوو گوێ ی لە فرەو جووکەی ڕەوەباڵندە ببوو ، بە ئاسمانیشەوە کۆچی تەیرو توارو قازو قولینگی دیتبوو ، لەکۆشی سەوزایی ئەو لاو ئەم لاشەوە پشکۆ هەوای بینی بوو بۆیە گومانی لەو حیساباتەی دانەماو لە نکاوێك پرسی .

- بە حیسابی ئێوە چەند ڕۆژی بۆ « نەوروز » ماوە ؟!

- دوو ڕۆژ .

- ئەدی باوکەکەم حیسابی کورد ڕاستە ، دەشت و چیا درۆ ناکا ، تەیرو توار کۆچی کوێستان و گەرمێن دەکەن ، لەو

شەوانە تا بەیانی گوێم لە جیکەو جووکەی باڵندە بوو ، ماوەیەکە قەلە مراویو ماسی گرەم لە قەراغو تەنکاوی رووبارەکەوە بینیوە ، دەمێکە ڕەز بڕاوەتەوە ، لەو ساکەوەش بەیانیان ئاو نای بەستێ .

بۆ ئەو گرنگ ئەوەیە بگەڕێتەوە ، راستە ئەو شتانە جێپەنجەی جوانکاریو خۆشەویستیان لە قولایی دڵی ئەودا بەجێ هێشتبوو ، بەلام بۆ ئەو هەموو رۆژێك بەهارو نەورۆز بوو ، وەرزەکان تێکڕایان هەر جوان بوون چونکە نیشیان بەیەکەوە بووو ، ئەو بێ وەرزەکان چی لەو دەشتو دەرە دابوو ، بێ ئەویش وەرزەکان ئەم جوانیو نرخە گەورەیان لای ئەو نەدەبووە سەرباری ئەمانەش ، ئەو شوێنە ئەلبومێکی گەورەی یادگارەکانی تەمەنی منداڵیو کچێنیو بووکێنی بوو . ئەم ئەلبومە هەرچەندە پڕە لەوێنەی چەوسانەوەو کولەمەرگیو ئازارو ئەشکەنجەی ژیانی ئەو ، بەلام رۆژ لەدوای رۆژ گەورەو خۆشەویست تر دەبوو ، هەرگیز دەستی لێ بەرنەدەدا ، ئەم یادگارانە لەبەر چاویا دەهاتنو دەچوون ، لەفلان ساڵدا مارێك بەفلانیەوەیدا ، قالە لەچیا هەڵدێرا ، ئەوێ ساڵێ (لەدۆڵە زێڕینە[1]) رویدا ، لە (قوڵتی محیل[2]) فلان شتمان چاند ، لە ئەرزی (رەشە گل[3]) دوێم هەڵیاندا ، لەرێی (ئاشان[4]) فلان کوژرا ، ... هتد .

ئەمانە چەند وێنەیەکی زۆر زیندوو بوون لەهەموو دانیشتنو کۆڕو بۆنەیەکیشدا بەهەمان زیندوویی سەردەمی خۆی وەك ئەوەی دوێنێ روویان دابێ دەیگێرانەوە . خوێنەی مێردە کوژراوەکەی فلیمێك بوو بەدەستی کارامەو لێهاتووی ئەو خەیالە دەرهێنەرە دەرهێنرابوو لە هەموو ڕێو بانو شوێنێکا لەدەم جۆگەو ناو باخچەکاندا هەر لێدەدراو تەواو نەدەبوو ، برینێك بوو هەمووکاتێك دەکولایەوە خوێی سەری هەموو ئیشەکانی گرتە دەست ، بۆ نەبەزین بەرانبەر سەختی ژیان بۆ پارویك نانی سەر بەرزی ، بۆ مانەوەو چاوەدێری کردنی یادگارەکانی ... باری پڕ لە تەنگو چەڵەمەی ئەو ژیانەی دایە کوڵ بێ ئەوەی دەستی بلەرزێ دەستی بەخاوێن کردنەوەو چەورکردنی تفەنگی مێردەکەی کرد خەنجەرەکەی جوان بە هەسان سوی ، شەوانە ئێشکی لەمنداڵەکانی دەگرت ، هەرچەندە ئەم ئێشکگریە لە سەردەمی مێردەکەیەوە فێر بوو بەلام وەك پیشە لەگەلی ڕاهاتبوو ، دابڕانی لەم ژیانەی لەو ناوە لەوخاكو بەراوە شتێکی ناخۆش بوو ، بۆیە ئیمڕۆ هەر دەبێ بگەڕێتەوە ، ئەوا هەفتەیەگ زیاترە بۆنی ئەو دەشتو دەرەی نەکردوە بەو ئاقارانەدا نەخولاوەتەوە گوێی لە خوڕەی ئاوو هاژەی رووبار نەبووە ، یان بەکورتی ماوەیەکە هەر دانیشتووە دەخواو هیچ ئیشێکی نەکردووە دەڵێی ژەهری مار لەگیانیدا دەگەڕێ ، هیچ خواردنێك بەدڵی ناکەوێ ، بەلێ زۆر ناخۆشە سێ ڕۆژە ئاگردانی ساردەو دارو پنچكو چیلکەی کۆ نەکردۆتەوە ، پشکۆی لەناو کوانوکەیدا نەبینیوەو ئاگری نەکردۆتەوە ، ماڵەکەی بێکەسە تۆزە غەریبەی لێنیشتوە ، ئاخێکی هەڵکێشاو ئەم شتانە تێکڕایان لەگیانیدا جووڵانو لەبەرچاویدا جوانتر خۆیانی نواند .. وەك لە خەیاڵێکی قووڵ بەئاگا بێتەوە لەنکاوێك پرسی :

ـ ئەرێ کەس چوو ئۆتۆمبێلم بۆ بێنێ

ـ یەعنی ئیمڕۆ دەبێ هەر بگەڕێیتەوە ؟

سەیری بەم قسە هات ، چونکە دەیزانی سورە لەسەر گەڕانەوە ، چۆن دەبێ ئاگای لە گۆڕانی رەنگی خاكو دارو بەرد ببڕێ ، بەبینینی پشکووتنی هەر خونچە گولێك ڕێگای تەمەنێکی نوێی لەبەردەمدا دەکرایەوە .

دوو رۆژیتر کاردیو کەنگرو تۆلەگە زۆر دەبێ ، هەورە بروسکە پەیدا دەبێو کوارگ لەم پاوانانە سەردەردێنیو دووژەم گیا برژاو دەخوا ، هەمووی دەرمانن یاخود خوارد نێکن تامی دەستو قامی خوێ لێ دێ . دەبێ شوێنی گاوگۆلکەکەی جوان خاوێن بکاتەوە . زستان بەهەموو ئیشو کارو خۆشیو ناخۆشیەکیەوە بەسەرچوو ، دەبێ پێشوازی کارو فرمانو ماندوو بوونو جوانیو گەواڵە هەورو بارانی لەنکاوی بەهاربکا .

ـ بەلێ ، (هەراوابێ) هەردەبێ بگەڕێمەوە .

فڕێکی لە چایەکەی داو ، مژێکی لەجگەرەکەیدا دوکەڵەکە بوو بە هەورێکی ڕەش ، دایکردە رێژنەی باران ، کۆلکە زێڕینە دەسماڵی زەردو سوری بەسەر ئەم ناوەدا هێنا ، دێیەکەیان لەپەنا گردەکە بەدیار کەوت ، جۆگەلەکان بەخوڕ بۆی هاتنو پێشوازیان لێکرد ، پۆلە باڵندەیەك هەڵفڕینو بەسەر سەریدا خولێکیان داو ئیتر لە شەقەی باڵیان داو تا لەچیاکەش ئاوا بوون هەر سەیری کردن .

● پەخشان شوانی ●

شەهید گوڵێکی ڕەنگین و جوانە
خوێنی ڕژاوی مایەی ژیانە
شەهید شنە بای خۆشی بەهارە
ناوی لە مێژوو هەردەم دیارە
شەهید ئازیزی نێو کانگای دڵە
نازدارو شیرین وەك پەڕی گوڵە
شەهید نەمامی سەوزی گوڵزارە
هەتوانی زامی گەلی دڵزارە
شەهید مەشخەڵی ڕێگەی خەباتە
گیانی پاکی بۆ گەل خەڵاتە
شەهید ڕابەری پیرو لاوانە
پێشڕەوی ئازای سەرووی کاروانە
شەهید سەرچاوەی ژینی سەربەستە
هەوێنی ووشەی بەرزی هەڵبەستە

● ❋ ● ❋ ●

سەردانی سەرنووسەری "کاروان" لە دەزگای رۆژنامەگەری "بۆربا" لە یۆگسلافیا

لە بواری سەفەرەکەی بۆ کۆماری یۆگسلافیا ، رۆژی 22/2/1984 مامۆستا محمد امین محمد احمد ئەمینداری گشتیی رۆشنبیریی و لاوان سەرنووسەری گۆڤاری « کاروان » ، سەری لە دەزگای چاپەمەنی (بۆربا) داو چاوی بە بەڕێوەبەری گشتیی ئەم دەزگایە (زرامکۆ جۆلیچ) کەوت . لەم چاوپێکەوتنەدا ، باسی مێژووو ئەرك و کاروباری رۆژنامەگەریتیی دەزگای (بۆربا) کرا . هەروەها باسی رۆژنامەگەریتی لە عیراق و ئەو ماوەو ئاسۆیانەی شۆڕشی 17 — 30 تەمموز بۆ هاوولاتی یە کوردەکانی کردوتەوە کرا . بەڕێوەبەری گشتیی دەزگای (بۆربا) گوتی :

یەکەمین ژمارەی رۆژنامەی (بۆربا) ـ کە ئۆرگانی پارتی کۆمۆنیستی یۆگسلافیایەو ماناکەی (خەبات) ە ـ لە 19/2/1922 دا لە شاری (زغرب) دەرچوو . لە رۆژی 13/1/1929 قەدەغە کراو دەستەی نووسەرانی تێکڕا گیران و خرانە بەندیخانە . پاشان لە 19/10/1941 لە کاتی شەڕی رزگارکردنی میللیدا ، لە زۆربەی شارەکانی یۆگسلافیا دەردەچوو . ئینجا کە پایەتەختی یۆگسلافیا (بەلگراد) رزگارکراو لە رۆژی 15/1/1944 رۆژنامە گوێزرایەوە ئەوێ و لە (9/6/1954) ەوە بوتە ئۆرگانی هاوپەیمانی سۆشیالیستی یۆگسلافیاو تا رۆژی 19/2/1983 هەفتەی حەوت ژمارەی لێ دەردەچوون .. ئێستاکێ شەش ژمارەی لێ دەردەچن و ژمارەی رۆژانی شەممە لە جیاتی رۆژانی یەکشەممەیشە . وەخۆی تەنیا رۆژنامەیە کە هەفتەی شەش ژمارەی لێ بلاوببێتەوە ، بە پێچەوانەی سێ رۆژنامەکانی ترەوە « پۆلتیکا ، نوفۆستی ، ئێکسپرێس » کە هەر یەکەو حەوت ژمارە دەردەکەن .

رۆژنامەی (بۆربا) بە دوو شێوە دەردەچێ ، یەکەمیان بە پیتی (جیریلسی) لە بەلگرادی پایەتەخت و دووەمیان بە پیتی (لاتینی) لە شاری (زغرب) دا دەردەچێ .. لەبەر ئەوەی ئەم دوو پیتە لە یۆگسلافیادا باون ، بەلام ناوەڕۆك و چۆنیەتی رێکخستنیان یەکن و بە هۆی تەلەفزیۆن ئاگاداری یەکترن و لە یەك کاتدا هەردوو ژمارە دەردەچن .

پاشان مامۆستا محمدامین محمد احمد بەدرێژی باسی ئەو دەستکەوتووە گرنگانەی کرد کەلەژێر سێبەری شۆڕشی 17 — 30 تەمموزی پیرۆزدا بۆ کوردی عیراق وەدەست هاتوون .. لەمانە ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان و باری رۆشنبیری لە کتێب و بلاوکراوەو ئێزگەو تەلەفزیۆن بە زمانی کوردی ، سەرەڕای تیپە هونەرییەکان و گەلێ دەستکەوتی تر . هەروەها هاتە سەر باسی جەنگی نێوان عیراق و ئێران و گوتی : هاوولاتی یە کوردەکانی عیراق دژی پیلانەکانی خومەینی وەستاون و پارێزگاری لە نیشتمان دەکەن .

وەلەم چاوپێکەوتنەدا باسی هاوکاری نێوان رۆژنامەی (الثورة) و رۆژنامەی (بۆربا) لە بواری ئالوگۆڕکردنی زانیاری و بلاوکردنەوەی هەردوو رۆژنامە لە یۆگسلافیاو عیراقدا ، کرا . پاشان مامۆستا محمد امین محمد احمد بەنێو بەشەکانی دەزگای (بۆربا) دا گەڕا .. وەك بەشی نووسین و بەشی لەچاپدان بەشێوەی کۆن و نوێ و سەردانەکەی ماوەی دوو سەعات و نیوی خایاند .

هەر لە رۆژی پاش سەردانە سەرکەوتووەکەی مامۆستا

ПРОЛЕТЕРИ СВИХ ЗЕМАЉА, УЈЕДИНИТЕ СЕ!

БОРБА

ОРГАН СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ САВЕЗА РАДНОГ НАРОДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

БЕОГРАД
Петак 21. фебруар 1984.

РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ

СУКОБ У ЗАЛИВУ СЕ ПРОШИРУЈЕ

Масовни напад Иранаца

ТЕХЕРАН ТВРДИ ДА СУ ЊЕГОВЕ СНАГЕ ПРОДРЛЕ ДУБОКО НА ИРАЧКУ ТЕРИТОРИЈУ — БАГДАД ДЕМАНТУЈЕ САОПШТЕЊА ПРОТИВНИКА И ДОДАЈЕ ДА СУ ИРАЧАНИ ИЗВОЈЕВАЛИ ОДЛУЧУЈУЋУ ПОБЕДУ ИСТОЧНО ОД БАСРЕ

КОНФЕРЕНЦИЈА ЗА ШТАМПУ У ССИП

Наставак успешног дијалога

НА ЗИМСКОЈ ОЛИМПИЈАДИ У САРАЈЕВУ

Од туриста 30 милиона долара

● Коначни приход биће познат касније
● Добра посјета нагов‌јештава богату сезону и стварање нове традиције

محمد امین محمد احمد بۆدەزگای ناوبراو ، ڕۆژنامەی (بۆربا) باسێکی دەربارەی جەنگی عیراق و ئێران بە ناوونیشانی (مەترسی ی نوێ) بلاوکردوەوە ... ئەمەیش دەقەکەیەتی :

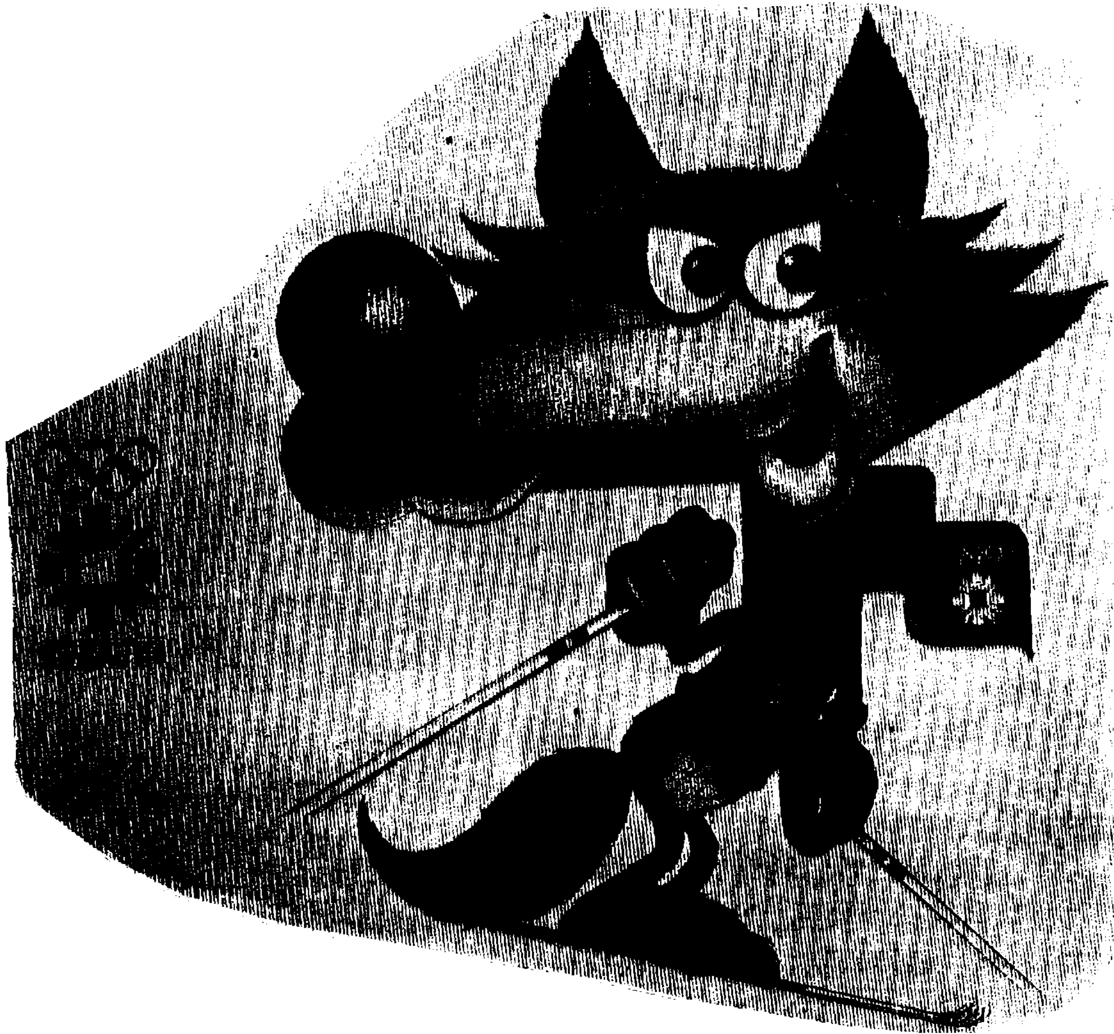
« هێرشە تازەو فراوانەکەی ئەم دوایی یەی ئێران و هەوڵی چوونە ناو خاکی عیراق لەچەند ناوچەیەکی ستراتیجی گرنگ و تۆپباران کردنی شارەکان و ناوچە خەڵك نشینەکانی دەوروبەری بەغدا .. ئەمانە بوونەتە هۆی نگەرانی ی تەواوی ڕای گشتی ی جیهان . لەو ترسەی کە نەبادا ئەم جەنگە لەسنووری جەنگی ناوخۆیی دەربچێ و ـ کە بە هۆی ناکۆکی سنووری نێو هەردوو دەوڵەت پەیدا بوو ـ ببێتە جەنگێکی گەورەو فراوان و هەموو دەوڵەتەکانی (خەلیج) بگرێتەوەو بیانخاتە مەترسی یەوە . کە بێگومان دەبێتە هۆی دەست خستنە نێو کاروباری ڕاستەوخۆی هێزە گەورەکان و هاوپەیمانەکانیان لە ناوچە .

وە ئەوەی بۆتە هۆی نگەرانی ئەوانەی داوای ڕاگرتنی جەنگ دەکەن و ڕێگای چارەسەرکردنی ناکۆکی ی نێوان عیراق و ئێران بەشێوەیەکی ئاشتیخوازانە پەسەند دەکەن ، بڕیارەکەی (تاران) ە کە هێرشێکی فراوان بکات ، لەو کاتەی کە لایەنی تر ڕازی بوو هەموو جۆرە هێرش و جوولانەوەی سەربازی ڕابگرێ و نیەتی چاکەی بەرامبەر دۆست و خێرخوازان دەربڕی ، بە تایبەتی بەرامبەر بە ووڵاتە بێ لایەنەکانەوە کە داوای ڕاگرتنی جەنگ و دەست پێکردنی گفتگۆ و تووێژ دەکەن .

جیهانی ئاشتیخواز ئەم کردەوەیە ، بە کارێکی لەخۆبایی و بە سیاسەتێکی ترسناکی داگیرکردن دەژمێرێ .. کە ئامانجی ڕاستەوخۆی ئاراستەی عیراقەو چەند ئامانجێکی دیکەیشی بەدووەوەیە . وەئەگەر تا ئێستا توانرابێ چەند سەرکەوتنێکی کاتی ی وەدەست هێنابێ ، ئەوە ناگەیێنێ کە عیراق و عەرەب چەك فڕێ بدەن و پارێزگاری لە زەوی و سەربەخۆیی نەکەن .. وە هەرچەندەی (تاران) عوزرو ڕێخۆشکەرە بهێنێتەوە ، بێ سوودەو ئەم هەڵوێستەی ئەو بە خۆتێکەڵ کردنێکی ڕاستەو خۆی نێو کاروباری دەوڵەتانی سەربەخۆ دا دەندرێ و دەچێتە پاڵ هێرش و داگیرکردنی سەدەکانی ناوەڕاستەوە .

تا ئێستا ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان ، بەهۆی ناکۆکی نێوان هێزە گەورەکانەوە ، پەككەوتەیەو لە گەڵێ کردەوە چاوپۆشی کراوە . وە ئەگەر بێت و ئەم ڕێکخراوە هەروا بێ جم و جوڵ بمێنێتەوە ، ئەوە نەك هەر زیان دەبەخشێتە خۆی ، بەڵکو زیانی بۆ ئەو بنچینانەی دەبێت کە لەسەریان دامەزراوە .. چونکە جەنگێکی وەك ئەوەی (تاران) بەرپای کردووە ، ئەمە نیەت و ئامانجی بێ ، بەرێز نەگرتنێکی ئاشکراو لادان لە ئامانجە سەرەکی یەکانی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان لەقەڵەم دەدرێ و یەکسەر ئاشتی ی جیهانی دەخاتە مەترسی یەوە .

لەلایەکی ترەوە ، ئەگەر بێت و ئەندامە هەمیشەیی کانی ئەنجومەنی ئاسایشی نێو دەوڵەتان ، ئەوانەی ئەرکی ڕاستەوخۆی پاراستنی ئاشتی یان خستۆتە ئەستۆ ، هەروەها بە (تەماشاکەر) بمێننەوە بەهۆی ڕاگرتنی ترازووی هێز ، یا ڕەچاوی بەرژەوەندی خۆیان بکەن ، وەك زامن کردنی سەربەستی ی دەریاوەرانی لە تەنگەبەردا کە بە شا ڕێگەی نەوت دەژمێردرێ .. ئەوە گەورەترین زیان دەگەیەننە خۆیان و ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکانەوە .. چونکە بەردەوام بوونی جەنگ ، ناردنە دەرەوەی نەوتی (خەلیج) دەخاتە ژێر باری مەترسی و هەڕەشە لە شتی گرنگ تریش دەکا .

سراییڤۆ..

شاری کەلەپوورو ئۆڵۆمپیاد

دوای شەش ساڵ خۆئامادەکردن بۆ زامن‌کردنی شوێن‌و ڕێکخستنی بوارەکانی یاری‌کردن‌و دروست‌کردنی هۆڵ‌و یاریگاو ئوتێل ، چواردەهەمین خولی یاری‌یە کانی ئۆڵۆمپی زستانە لە شاری «سراییڤۆ»ی وولاتی یوگوسلاڤیا کرایەوە ، کە لە ڕۆژی 8 ی شوباتی ساڵی 1984 دا دەستی پێ‌کردو تا ڕۆژی 19 ی شوباتی خایاند و «1480» یاری‌کەر لە 49 وولاتەوە بەشدارییان تیایدا کرد .

شاری سراییڤۆ کە دەکەوێتە خوارووی ڕۆژئاوای «بەلەگرادی» پایتەختەوەو 357 کیلۆمەتر لێ‌یەوە دوورە ، لە ڕووی ژمارەی دانیشتوانی‌یەوە کە « 450 » هەزار کەسن ، سێ‌هەمین شاری وولاتی یوگوسلافیایە دوای شاری «بەلەگرادو زەغرب» ، هەروەها شارێکی کۆنی وولاتەکەیشە . کۆنی‌یەکەیشی لەوەوە هاتووە کە شوێنەکەی بەدرێژایی چوار هەزار ساڵ‌و بەردەوام خەڵکی لێ نیشتەجێ بووە و دۆزینەوەی شوێنەوارەکانیش ئەم ڕاستی‌یە دەسەلمێنن ...

لەوکاتەی کە عوسمانی‌یەکان دەسەڵاتدار بووین ، دەستیان بەسەر ئەو ناوچەیەدا گرتووە کە ئێستا شاری «سراییڤۆ»ی لێیە ، والی‌یە عوسمانی‌یەکان کاروباری ئەو شارەیان بەڕێوەبردووە ، هەر لەوساشەوە ئەم ناوەی لێ‌نراوە کە لەگەڵ شوێنەکەدا دەگونجێ‌و بە مانای ئەوە دێت کە «ئێرە

سەرایەکەیە» ، واتە «بنکەی دایەرەکانی میری وا لێرەیە» ، ئەم ناوەیش لە دوو وشەوە پێك دێت «سرای» کە لە زمانی تورکی‌دا بە مانای بنکەی دایەرەکانی میری دەناسرێ ، واتە «سەرای» ، وە «یڤۆ»ش لە زمانی یوگۆسلافیدا «ئێرە ئەوە» یە دەگەیەنێ...

وەکو باوە شاری «سرایێڤۆ» زۆر کارەسات‌و ڕووداوی مێژوویی بەسەردا هاتووە ، لەهەموویشیان گرینگتر کە بەبەر مێژووی تازەی دەکەوێ ئەوەیە ، هەندێ لە گەنجەکانی ئەو شارە ـ واتە سرایێڤۆ ـ لە ڕۆژی 28 ی حوزەیرانی سالی 1914 دا ، هەلساون بە کوشتنی جێگری شای نەمسا «فرانیو فردیناند» و ژنەکەی ، کەهەر ئەو ڕووداوەیش بووەبووە هۆی ڕاستەوخۆی هەڵگیرساندنی یەکەمین جەنگی جیهانی ..

هەر ئەم شارەیش ئیمڕۆ پایتەختی کۆماری «بۆسنەو هەرسکی» وولاتی یوگۆسلافیای سۆشیالیستی‌یەو یەکێکە لەو شەش کۆمارە یەکگرتووەی کە کۆماری یوگۆسلافیای یەکگرتووی سۆشیالیستی لێ پێك‌دێ ، کە ئەم شەش کۆمارە دەگرێتەوە :

«صربیا ـ پایتەختەکەی بەلەگرادەو ، سلوڤینیا ـ پایتەختەکەی لیۆبلیانا ـ یەو ، خرفاتسکا ـ پایتەختەکەی زوغرب ـ ەو ، بۆسنەو هەرسك ـ پایتەختەکەی سرایێڤۆ ـ یەو ، تسرنا گورا ـ پاینەختەکەی تیتۆگراد ـ ەو ، مکدۆنیا ـ پایتەختەکەی ـ سکوبیا ـ یە» ، لەگەڵ دوو ناوچەی خاوەنی خود موختاری کە سەر بە کۆماری ـ صربیا ـ ن‌و ، ئەمانەن «فویفودینا ـ کە پایتەختەکەی نوڤی‌ساد ـ ەو ، کوسوفو ـ کە پایتەختەکەی پرشتینا ـ یە ..

شاری سرایێڤۆ سەرەڕای جوانی‌و دڵڕفێنی شوێنەکەی ، لەهەموو لایەکیشەوە سەوزایی‌و چیای بەرزو پڕ بەفرو ، جۆگەلەی ئاوی پاك‌و دڵ‌تەزێن دەوریان داوە ، هەروەها خانووبەرە کۆنینەکانیشی هێندەی‌تر ڕازاندویانەتەوە ، ئەو خانووبەرانەی کە نرخێکی مێژوویی هێجگار مەزنیان هەیەو سەدان ساڵ پێش ئیمڕۆ بنیاد نراون‌و لایەنێکی گەشەداری ئەو مێژووە دەخەنە بەرچاوی بینەران‌و چیرۆکێکی هێجگار نایاب‌و پڕ لە قەشەنگی ئەو مێژووە دەگێڕنەوە ، هەر ئەوەیشە وای‌کردووە کە ئیمڕۆ ئەو شارە ببێتە بنکەیەکی بە بایەخ‌و لە بواری گەشت‌و گوزاردا ناوبانگ دەربکا ..

هەڵبەتە دەبێ ئەوە بڵێین کە یوگۆسلافیا یەکەمین وولاتە لە نێوانِ وولاتە تازە پێگەیشتووەکان‌و بێ‌لایەنەکاندا ، کە ئیمسال میوانداری چواردەهەمین دەورەی یاری‌یەکانی ئۆلۆمپی زستانەی کرد .. بۆ ڕاگەیاندن‌و بڵاوکردنەوەی دەنگوباسی یاری‌یەکانیش چل هەزار ڕۆژنامەنووس بەشداریان کردوو ڕووداوەکانیان لە ڕێگەی مانگی دەستکردەوە گەیاندە دەزگاکانی تەلەفزیۆنی هەشتاو چوار دەوڵەت لە جیهانداو بڵاویان کردەوە .

- **شوێن‌و جێگەی یاری‌یەکان :**

لە ڕۆژی «8»ی شوبات‌و بە ئامادە بوونی «55» هەزار

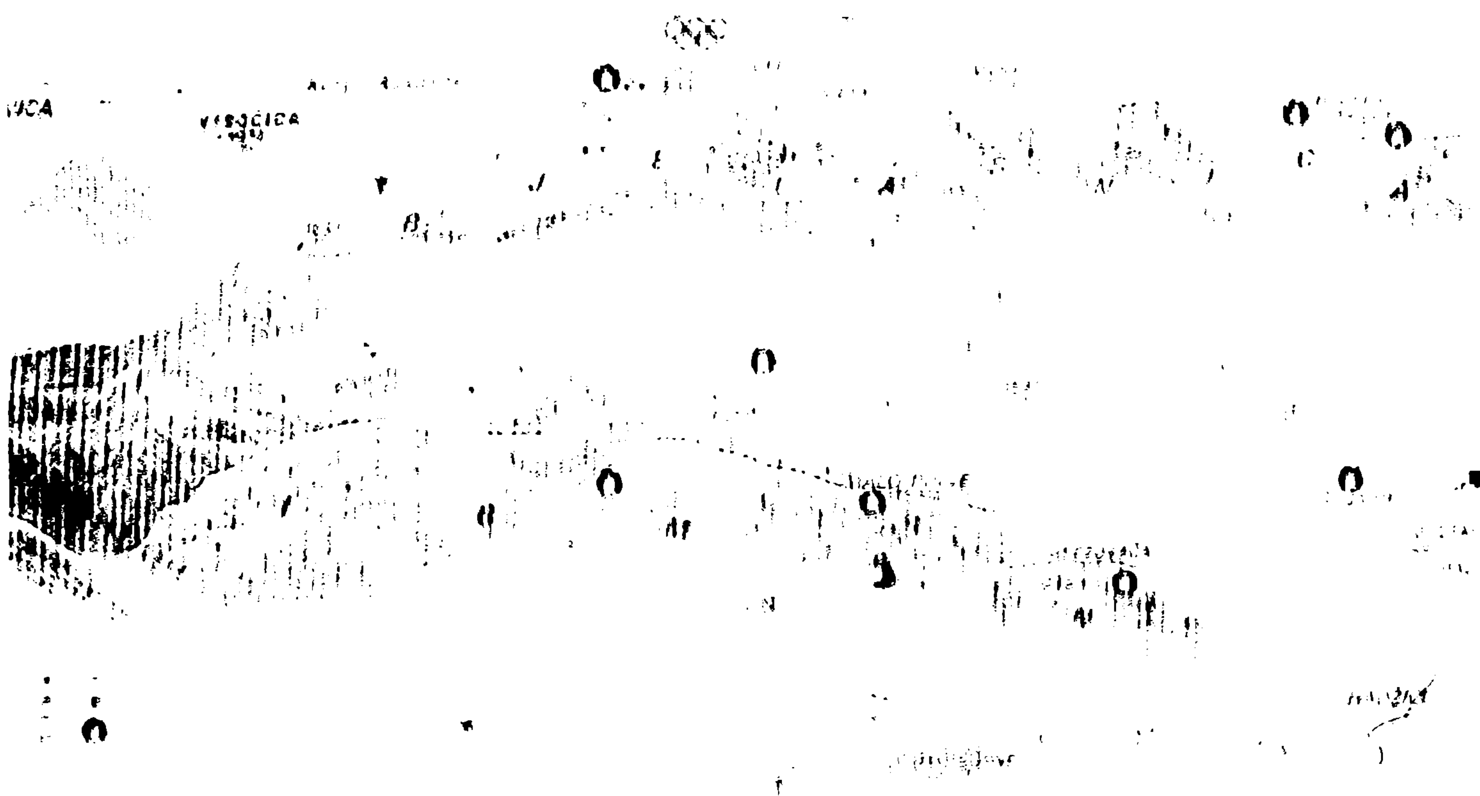
بینەر ، لە یاریگەی «کۆشیفۆ»ی شاری سرایێڤۆ دەورەکە کرایەوە .. ئەوەی شایانی باسە یاری‌یە کانی چواردەهەمین دەورەی ئۆلۆمپی زستانە لە سەر ئەو چوار چیایە کرا کە چواردەوری شاری سرایێڤۆیان داوەو نزیکەی « 30 — 40 » کیلۆ مەتر لە مەرکەزی شارەکەوە دوورن‌و بەرزایی‌یان لەنێوان « 1622 — 2067 » مەتردایەو ئەم ناوانەیشیان هەیە «ئیگمان ، بیلاشینتسا ، یاخورینا ، تریبفیچ» ، هەروەها یاری‌یەکان سێ هۆلیشی گرتەوە ، کە هۆلی یاری‌کردنی ـ هۆکی‌و بەفرە خلیسکێی هونەری‌و خێرا بوو ، وە بەم ناوانە ناو ئەبرێن «زیترا ، سکەندیریا ، تریبیفیتش» .

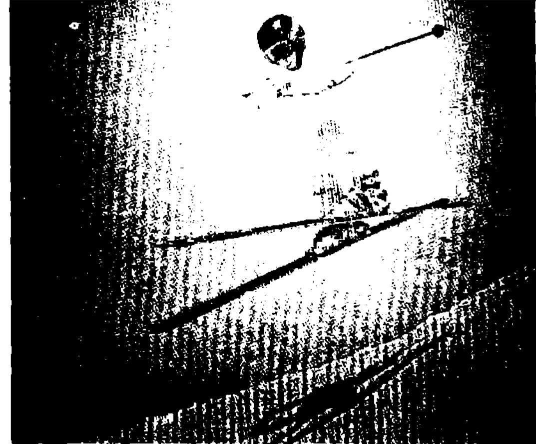
ئەوەی زیاتر دەورەکەی سەرخست‌و بووە مایەی خۆش‌بەختی‌ی بۆ یاری‌کەران ئەوەبوو بە درێژایی ڕۆژانی دەورەکە بەفرێکی زۆر باری‌و بووە هۆی بەرزکردنەوەی بارستایی بەفر لەسەر چیاکانی «سرایێڤۆ» بەرادەی زیاتر لە نیو مەتر ، کە ئەمەیش وای‌کرد بارستایی بەفر لە چیاکاندا کە یاری‌یان لەسەر دەکرا بگاتە « 100 — 150 » سانتیمەتر لە ڕۆژانی دەورەکەدا ..

● بەشدارانی دەورەکە :

ئەو وولاتانەی لەم دەورەیەدا بەشدارییان کرد ئەمانەبوون :

«ئوستوالیا ، نەمسا ، ئەندورا ـ ناوچەیەکی سەربەخۆیەو دەکەوێتە سەر سنووری فەرەنساو ئەسپانیا ـ ، ئەرجەنتین ، بەلچیکا ، بۆلیفیا ، بەلگاریا ، چیکۆسلۆڤاکیا ، شیلی ، دانیمارك ، ئەلەمانیای دیموکرات ، کۆریای سەروو ، مصر ، فەرەنسا ، فەنلەندا ، یونان ، هۆلەندە ، ئیسلندە ، ئیتالیا ، ژاپۆن ، یۆگوسلافیا ، کەنەدا ، چین ، تایبێ ، قوبرس ، کۆریای خواروو ، کۆستاریکا ، لختنشتاین ـ ناوچەیەکی سەربەخۆیەو دەکەوێتە نێوان وولاتی نەمساو سویسرە ، مەجەر ، مەکسیك ، مۆناکۆ ، مەنگۆلیا ، نەرویج ، نیوزیلندە ، پۆلەندە ، بۆرتۆریکۆ ، رۆمانیا ، سان مارینۆ ـ کۆمارێکی سەربەخۆیەو دەکەوێتە سەر تۆقەلەی چیایەك لەنێو ئیتالیادا ، ئەلەمانیای یەککرتوو ، یەکیەتی شورەوی ،

سەنگال ، وولاتە یەککگرتووەکانی ئەمەریکا ، ئەسپانیا ، سوید ، سویسرا ، تورکیا ، بەریتانیا ، مەغریب ، لوبنان» .

گەورەترین تیپ کە بەشداری کرد لە دەورەکەدا تیپی وولاتە یەککگرتووەکانی ئەمەریکا بوو کە پێکهاتبوو لە «126» یاریکەرو «108» بەشداریکاریتر ، هەروەها تیپی یەکیەتی شورەوی کە «125» یاری کەرو «98» بەشداریکاری تری لەگەڵدا بوو ، هەروەها تیپی یوگوسلافیا کە میوانداری دەورەکەی کردبوو بریتی بوو لە «89» یاریکەرو «78» هاونیشتیمانی دیکەیش لەگەڵیاندا بەشداربوون .

وە ئەو وولاتا نەیش کە تیپەکانیان تەنها لە تاکە یاریکەرێك پێکهاتبوو ئەمانەبوون ! «مصر ، مەکسیك ، مۆناکۆ ، بۆرتۆریکۆ ، سەنگال ، مەغریب و لوبنان» .

● ئەنجامی دەورەکەی سرایيڤۆ ●

وەکو لە کۆتایی دەورەکەدا دەرکەوت ئەنجامی هەموو ئەو تیپانەی لە چواردەهەمین دەورەی ئۆلۆمپیدا بەشدارییان کرد بەم شێوەی خوارەوە بوو :

ئەڵەمانیای دیموکرات بەپلەی یەکەم دەرچوو کە «9» مەدالیای زێرو «9»ی زیوو «6»ی برۆنزی بردەوە ، یەکیەتی شورەویش بە پلەی دووهەم هات ، کە «6» مەدالیای زێڕین و «10»ی زیوین و «10»ی برۆنزی بردەوە ، ئینجا فەنلەندا کە ئەویش بە پلەی سێیەم هات و «4» مەدالیای زێڕین و «3»ی زیوین و «6»ی برۆنزی بردەوە ، وولاتە یەککگرتووەکانی ئەمەریکاش چوارەم بوو و «4» مەدالیای زێڕین و «3»ی زیوینی بردەوە .. سویدیش چوار مەدالیای زێڕین و دووی زیوین و دووی برۆنزی بردەوە ، نەرویج سێ مەدالیای زێڕو دووی زیوو چواری برۆنزی بردەوە ، کەنەدا دوو مەدالیای زێڕو دووی زیوو یەکی برۆنزی بردەوە ، سویسرا دووانی زێڕو دووانی زیوو یەکێکی برۆنزی بردەوە ، ئەڵەمانیای یەککگرتوو دووانی زێڕو یەکێکی زیوو یەکێکی برۆنزی بردەوە ، ئیتاڵیا دووانی زێڕو بەریتانیا یەکێکی زێڕی بردەوە ، هەروەها چیکۆسلۆڤاکیا دوو مەدالیای زیوو پێنجی برۆنزی بردەوە ، فەرەنسا یەکێکی زیوین و دووانی برۆنزیو یوگوسلافیا یەکێکی زیوین و ژاپۆن یەکێکی زیوین و لیختنشتاین دوو مەدالیای برۆنزیو نەمسایش تاکە مەدالیایەکی برۆنزی بردەوە ..

ئەوەی شایانی باسە چاکترین وەرزشکار لە دەورەکەدا کچە وەرزشکاری فەنلەندایی «ماریا لیزا» بوو کە هەر تەنها خۆی سێ مەدالیای زێڕین و یەکێکی برۆنزی بردەوە ، وە کچە وەرزشکاری ئەڵەمانیای دیموکرات «کارین ئاینك» کە دوای «ماریا» دەهات ئەویش دوو مەدالیای زێڕین و یەکێکی زیوینی بردەوە ..

بێگومان لە شتە هەرە خۆش و جوانەکانی دەورەی سرایيڤۆ ئەو وێنە کاریکاتێرییە بچکۆلانەیە بوو کە ئیگارکێشێکی یوگوسلافی ـ کە خەڵکی کۆماری سلۆڤینیایە ـ کێشابووی ، ئەو وێنەیە بوو کە لە نێوان دەیەها وێنەداو لە پێشبرکێیەکی تایبەتیدا بە یەکەم دەرچووو هەڵبژێردراو بوو بە رەمزی دەورەکە ، هەر لەزووشەوە ئەو گورگە بچکۆلانەیەی ناوی «فوچکۆ»ی لێنرابوو ، کە بە زمانی یوگوسلافی «کوڕی گورگ» دەگەیەنێ ناوی کەوتە سەر زاری خەڵکێکی هێجگار فراوان و وێنەکانی زاڵبوو بەسەر هەموو هۆیەکانی پروپاگندەی دەورەکەو شوێنی خۆی لەنێو دڵ و دەروونی تێکڕای بەشدارانی چواردەهەمین خولی یارییەکانی ئۆلۆمپی زستانەدا گرت و هەر ئەمەیش وایکرد کە هەزارەها لە بەشدارانی دەورەکە یەك دەنگ هاوار بکەن و بڵێن «ئێمە هەرگیز فوچکۆ لەبیر ناکەین» .

● راپۆرتێکی تایبەتە بۆ گۆڤاری «کاروان» ●

- یوگوسلافیا : جمیل روفائیل -

- وەرگێڕانی «کاروان» -

المجد لشعبنا في أعياده... النصر لشعبنا في معركته العادلة

بصدور العدد (17) من مجلّة «كاروان» الغرّاء نكون ومعنا القرّاء الأعزّاء وجماهير شعبنا الأبيّ، على أبواب الرّبيع، أبواب الشهر الأول من فصل الرّبيع، شهر آذار الأغرّ، وعلى أبواب أعيادٍ رائعة مباركةتحتفل بها جماهيرنا العراقية في كل البلاد من أقصىٰ الجنوب إلىٰ أقصىٰ الشمال، يحتفل بها كل العراقيين الخيرين وبدرجَةٍ رئيسة أبناء شعبنا الكردي.

وإذ يقبل آذار الخير والعطاء والخضرة والربيع والكرد في كل عام، فأن ذلِكَ يعني ان اعياداً ومهرجانات متواصلة، سيتم الاحتفال بها علىٰ إمتداد أيام الشهر، شهر آذار . ومنذ أن أصبح الاحتفال بهذه الأعياد تقليداً ثورياً وتقدمياً ، فـأن شهر آذار اقترن لدىٰ الكل بالحفلات والمهرجانات والحكم الذاتي وأعراس الكرد بشكل رئيس . فلا غرابة أن تنتشر الفرحة والمسرة والبسمة عَلىٰ وجوه الجميع في هذا الشهر الذي تحول إلىٰ أعيادٍ وأفراحٍ دائمة بفضلِ ثورة 17 — 30 من تموز المجيدة ، هذه الثورة التي جعلت من أيام العراقيين كلها أغاني ورقصات ومسرّات، وبعد أن كانت المناسبات والأعياد في العهود الماضية لا تتجاوز المناسبة أو المناسبتين أو العيد والعيدين، فأنّ الثورة التي تفجّرَت في السابع عشر من تموز عام 1968 ونتيجة للمكاسب الكبيرة التي حققتها للشعب العراقي، فإنّ أعيادنا الوطنية والقوميّة أخذت في الأزدياد ، فهناك أعياد آذار ونوروز وأسبوع قادسية صدام المجيدة والتي تقع جميعها في شهر آذار الأغرّ .

وهناك أعياد تموز [14 و 17 و 30] من تموز والتي تقع جميعها في شهر تموز ، وإضافة إلىٰ هذه الأعياد والمناسبات الهامة نشير علىٰ سبيل المثال لا آلحصر إلىٰ اعياد ومناسبات أخرىٰ لا تقل أهميّة عن الأعياد التي ذكرناها كأعياد: الثامن من شباط والسابع من نيسان والسادس من كانون ، والمناسبات مثل: تأميم النفط . إلخ ، بحيث غدا عَلىٰ المواطن بصعوبة أن يعدد هذه الأعياد والمناسبات وذلك لكثرتها . وإن كثرة الأعياد والمناسبات وتعددهما في شعب من الشعوب ، إن دَلَّت على شئ فأنما تُدل حيوية هذا الشعب وتقدمه وتطور مستواه الثقافي والحضاري بل وعَلىٰ إنتشار الرفاهية والسعادة والعيش الرغيد بين الأكثرية الساحقة من أبنائه . ومما يجدر ذكره هنا، أن الاحتفال بالأعياد في بلادنا يتخذ طابعاً جماهيرياً ضخماً وواسعاً تكاد تعجز الشوارع والساحات والمناطق السيّاحية عن إستيعابه .

والمتتبع للفعاليات التي تتضمنها الأعياد والمناسبات الوطنيّة في عراقنا ، يلاحظ أن الاحتفال لا يأخذ طابعاً تقليدياً ومحدوداً جافّاً ، إن جازَ القول ، إنما تتفجر فيه وبعمق طاقات الشعب الروحية الخلّاقة وتتفتح المئات من المواهب الفتية الشابّة مِنْ خِلالِ عشرات المعارض الخاصة بمختلف الفنون أو عشرات الكلمات والقصائد والقصص والمسرحيات التي تلقىٰ وتذاع وتقدم من علىٰ مختلف المنابر والقنوات الثقافية والاعلامية . والأعيادُ في بلادنا متنوعة ومتباينة فهناك أعيادٌ وطنية يهم الاحتفال بها جميع العراقيين ، وهناك أعياد تحتفل بها شرائح معينة من النّاس مثل عيد المعلم والمرأة والمرور .. الخ ، وإذا كانت الأعياد في قطرنا ترصع بقية شهور السَّنَة ، فأننا لعلىٰ ثقة إنّ ايامنا وشهورنا وفصولنا في الغد الوضاء ستكون جميعها أعياداً ومسرات ومهرجانات بفضل السياسة الصائبة للحزب القائد والرفيق المناضل صدام حسين ، والف الف تحية إلىٰ :

عيد 11 آذار التاريخي

نعم الف الف تحيّة إلى الحادي عشر من آذار التأريخي عيد حصول شعبنا الكردي على حقوقه القوميّة ، هذا العيد الذي

ولد في الحادي عشر من آذار عام 1970أي قبل 14 عاماً عندما اقرّت السلطة الوطنيّة في بيان تأريخي عظيم الحقوق القوميّة لشعبنا الكردي في العراق بما في هذه الحقوق حقه في التمتع بحكم ذاتي وإدارة شؤونه بنفسه في إطار الجمهورية العراقيّة .

وهكذا فأن بيان الحادي عشر من آذار عام 1970 الذي حقق حلماً كبيراً للكرد، فأنه يعتبر في الوقت ذاتـه واحداً من أبـرز الأحداث العظيمة في تأريخ العراق عامة وتأريخ الأكـراد اينما وجدوا في العلم ، خاصة . ففي ذلك اليوم تَمَّ الإقرار ولأول مرة في التاريخ بالحكم الذاتي لأكراد كردستان العراقية ، وفتـح عهد جديد في تأريخ العراق وراحت الأخوة العربية الكردية ومسألة النضال المشترك ضد الأمبريالية العالمية تترسخ وتتعاظم بشكل لم يسبق له مثيـل . وبرز إلى الوجـود وضـع ثـوري جـديـد ومتعـاظم ، وضع ثـوري راح يقض مضاجـع الأمبـريـاليـين والصهاينة والأنظمة الدكتاتورية الرجعية في المنـطقة . وبعـد الأيام الأولى من صدور بيان آذار التأريخي فإنَّ الثورة مضت إلى بنـاء الحكم الذاتي على أسس متينـة لا تتزعـزع . ورغم كل المحاولات الأستعمارية ومحاولات الدوائر الرجعية المشبوهة في المنطقة ، فأن المصاعب لم تنل من عزيمـة القائـد والحكومـة الوطنية على الوفاء بالمبادئ والوعد الذي قطعوهما على جماهيرنا العراقية وجماهير شعبنا الكردي . وفي اليوم المقرر أي في 11 آذار عام 1974 أعلن الحكم الذاتي للشعب الكردي في العراق ، وبورك الأعلان من لدن كافة القوى الخيرة والعناصر الشريفة في العالم قاطبة . وبعد الأعلان عن تطبيق الحكم الذاتي فأن المؤسسات الدستورية والتنفيذية قامت لأجل ذلك .

وهذه المؤسسات : كالمجلسـين التشريعي ، والتنفيـذي والأمانات التابعة له ما برحت تواصل عملها بنشاط خلّاق يتسع ويتطور يوماً بعد يوم . والجدير بالذكر أن شعبنا يختار ممثليه إلى المجلس التشـريعي عن طريق الانتخـابـات وبـالاقتـراع السري ، وهو يمارس هذا الحق وفق اسـاليب وطرق قانـونية ودستورية ، هذا بالأضافة إلى حقه في اختيار ممثليه إلى المجلس الوطني . وصدق القول : ان الكردي يتمتع بحقين .

.. وتحية وسلاماً إلى نوروز

ومن اكبر الأعياد القومية لشعبنا الكردي هو عيد نوروز المجيـد، فهو عنـد الشعب الكـردي أول الربيـع وأول السنـة الكردية، وأول ثورة للكرد على الطاغية الضحاك، فبعد أن كانت جماهير شعبنا الكردي تحتفل سراً بهذا العيد خوفاً من بطش الطغاة في العهود الماضية حيث كان أبناؤها الميامين يتعرضون إلى صنـوف شتى من التعذيب والأرهـاب والمـلاحقـة نتيجـة للأحتفال به. وبعد أن كانت سلطات العهود الماضية تخمد نار نوروز بهمجية وتعاقب مشعليها، فأنَّ الحكومة الوطنية في العراق لم تكتف بالاعلان عن هذا العيد عيداً رسمياً وتنظيم الأحتفال به بشكل لائق بل أنها جعلته عيداً رسمياً لكل العراقيين لا للشعب الكردي فحسب. وهكذا فان من حسن خط شعبنا أن يشاركه اشقـاؤه في الوطن من العرب والتـركمان والاقليـات الأخـرى الاحتفـال بعيده القـومي الكبير، ومن حسن حـظه أن تعترف وتحمي حكومة وطنية قويّة عيده وتوفر له كل الأجواء المفعمـة بالأمان والطمـأنينة للأحتفـال به بَعـدَ أن كانت هـذه الأجواء مفقودة بالمرة في ظل النظم المبادة.

نعم. في العراق أعلن لأول مرة الاعتراف بحقوق الكـرد القومية المشروعة بما في هذه الحقـوق، حقه في الحكم الذاتي ضمن إطار الجمهورية العراقية، هذا الحق الذي ما برح كرد بقية الاقطار التي يتواجدون فيها، محرومين منه. كما وأعلن في العراق أيضاً وفي ظل حكومة الثورة ولأول مرة ايضاً الاعتراف بعيد نوروز عيداً للكرد ولاشقـائهم في الوطن العراقي الأخـوة العرب والتركمان والآثوريين.

وفي نوروز هذا العام عام 1984 يمر وكما قلنا 14 عاماً على صدور بيان الحادي عشر من آذار التأريخي الخالد، وفي نوروز هذا العام أيضاً تمر عشـرة أعوام عـلى صدور قـانون الحكم الذاتي وتـطبيقه الخـلّاق في كردستـان العراقيـة. وفي غمـرة الاحتفال بنوروز هذا العام فان جماهيرنا الكردية تدرك بوعي ونتيجة تجارب غزيرة، بـأن الحكومـة الوحيدة السـاهرة عـلى مصلحته وحقوقه القومية ومستقبله هي حكومة ثورة 17 — 30 من تموز المجيدة بقيادة المناضل صدام حسين.

إنَّ محك الاخلاص للشعب الكـردي واحترام مشـاعره القومية وإرادته المستقلة والتعاطف مع قضيته، هو في الاعتراف بحقوقه القومية العادلة كاملة والأقـرار بالحكم الذاتي للشعب الكردي، وبدون هذا الاعتراف وبدون هذا الاقرار، فان كل ما يصدر عن حكام طهران ودمشق بشأن الكرد من أقاويل ودعاوى

وبكاء وعويل، ما هـو إلا متاجـرة رخيصة بـالمسألة الكـردية وادعاءات باطلة لن تنطلي على ابناء شعبنا بأي وجه من الوجوه.

ولا بد للحكومات التي يتواجد في دولها الأكـراد كشعب وكقومية أن تعلم بأن مقياس ومحك الاخلاص للشعب الكردي هو الاعتراف بحقوقه القومية المشروعة وبالاخص حقـه في الحكم الذاتي وادارة شـؤونه بنفسـه ضمن أطر الجمهوريـات التي يتواجدون فيها، نعم أن الاعتراف من قبل هذه الحكومات بتلك الحقوق والتباري في تطويرها واغنائها هما الطريق الوحيد لكسب الأكراد ونيل تأييدهم.

وحسناً فعل مجلس المقاومة الايراني باعـلانه الالتـزام بتحقيق الحكم الذاتي للشعب الكردي في ايران في حال اسقاطه لنظام خميني الرجعي وتسلمه زمام الحكم في ايران.

ان الحقيقة الوحيدة التي يعرفها ابناء شعبنا عن مواقف الحكام المتاجرين بالمسألة الكردية هي اضطهادهم المتواصـل للأكراد .

.. والنصر المؤزر لقادسية صدام المجيدة

إنَّ قادسية صدام المجيدة، قادسيّة العـرب والعراقيـين الثانية، جاءَت كرَّد على العدوان الايراني الغاشم في الرابع من أيلول عام 1980 وهي ظاهرة تأريخية ضخمة، أملتها ضرورات دفاعية عدة، وأنهما بمجملها، أي بمختلف معاركها ومواجهاتها السـاخنة عـلى إمتداد الحـدود، تعتبر الدرع الواقي والقلعـة الحصينة لصيانة وحماية المكاسب العظيمة التي تحققت لشعبنا منذ عام «1968» فالخطوات التي خطتها قيادة الثورة بعد ثورة 17 — 30 من تموز المجيدة سواء في مجالات تمتين الجبهة الداخلية وتحقيق الحكم الذاتي للأكراد والقيام بتصنيع البلاد والثورة الزراعية أو تأميم النفط ورفع المستوى المعاشي للسكان وغيرها من الأعمال الجليلة التي يتعذر علينـا تعدادهـا وذكرهـا هنا، أغاظت ولا تزال قوى الأمبريالية والرجعية في العالم.

ومنذ حوالي الـ 16 عاماً من عمر ثورة 17 — 30 من تمـوز المجيدة، فأن الأمبرياليـين يدبـرون المكائـد والمؤامـرات ضد حكومتنا الوطنية. وقد جرَّبوا مختلف الخطط والوسائل الجهنمية التقليدية لأيقاف مسيرة الشعب العراقي مثل تدبير المؤامرات ضد الثورة ووضع الخطط لأغتيال رئيس الجمهورية..الخ من الاساليب التقليدية. وعندمـا اخفقوا في النيـل من استقلالنـا والتأثير ولو بمقدار شعرة على سياسة حكومتنا الوطنية فـأنهم حرَّضوا حكـامَ ايران ولاسيمـا الطغمة الخمينيـة الغارقـة في الرجعية والعمالة للتحرش ببلادنا ومصادرة جميع المكاسب التي تحقق لشعبنا وعلى رأسها الحكم الذاتي للشعب الكردي، الذي يعد بمثابة شوكة في عيون الرجعيات المتسلطة على الكـرد في المنطقة وبالأخص الرجعية الأيرانية التي تجد نفسها في موقف محرج أمام قيام نظام الحكم الذاتي في كردستان العراقية.

ولم تكتف القوى الأستعماريـة بتأليب النـظام الأيراني الموتور عـلى شعبنا وبـلادنا انمـا حرضت الصهـاينة كـذلك للأشتراك في استفزاز شعبنا، فكان أن ضربوا المفاعل النووي العراقي تضامناً مع حكـام قم وطهران الجهلة وضـد عراقنـا الحبيب. ومما لاشك فيه، أن السلاح الوحيـد لمجابهـة الحرب المفروضة على شعبنا وبلادنا تمثل ويتمثل في شن حرب دفاعية شجاعة ضـد المعتدي اللئيم، وهكـذا كان لابـد من «قادسيـة صدام» المجيدة، قـادسية الدفـاع عن المكتسبات والمنجـزات الوطنية والاشتراكية والحكم الذاتي لكردستان.

إنَّ للأكراد مشاركة وفعالة في قـادسيَّة صـدام المجيدة، كيفَ لا وهذه القادسيَّة المباركة قامت أصلاً لمعاقبة اعداء الأكراد حكام ايران الجهلة المتسترين بالدين والمعادين لكل الحـركات القـومية والديمقـراطية والتقـدمية التحـرريـة بـل والمعـادين للأنسانية جمعاء.

إنَّ شعبنا الكردي ليفخر بوقوع أعياد القادسية، قادسية صـدام في شهر آذار، شهـر الحكم الذاتي ونوروز والخضـرة والربيع والكرد، وهوَ سباق للذَّودِ عن حياض الوطن وحمايتـه والأستشهاد تحت راية القادسية الثانية. وبطولات الكرد في هذه الحرب مشهودة إلى درجة أنَّ القائد الفذ صدام حسين أشـاد اكثر من مرة بالبطولة الثورية النادرة لدى المقاتلين الأكراد، وكرَّم العشرات من الشجعان الأكراد الذين استبسلوا في الدفاع عن الوطن العراقي أمام هجمات العدو الأيـراني البغيض.. المجد لأعراس الأكراد في آذار ونوروز والقادسية الثانية، ولتحيا إلى الأبد الأخوة العربية الكردية.. العمر المديد للقائد والنصر والظفر لجيشنا الرابض على الحدود.

«هيئة التحرير»

حصاد الأربعين شهراً هنا وهناك

إن معركة قادسية صدام المجيدة التي إجتازت جميع مراحل المعارك التي كانت عبارة عن ملاحم بطولية لم يشهد التأريخ القديم والحديث أمثالها، في الصمود وتمكن روح النصر لدى المقاتلين العراقيين وفي الدقة والحكمة وشدة العزيمة وحسن الادارة والتوجيه لدى القائد الموهوب الذي حباه الله المقدرة الفكرية والسياسية لادارة هذه الحرب الطويلة، مما اذهل العالم وانتزع اعجابهم بقيادة السيد الرئيس القائد المظفر المناضل صدام حسين، وتقديرهم للشعب العراقي العظيم وجيشه الأشم؛ فان معركة قادسية صدام التي تجاوزت الاربعين شهراً، تفرض علينا مراجعة الموقف والحساب بين فترة وأخرى لتقييم مسيرتنا ومسيرة العدو فيها، وليكون هذا التقييم صحيحاً ومقبولاً لدينا ولدى الأصدقاء والأعداء ينبغي أن نكون موضوعيين متجردين.

ومصدرنا الأساسي فيما نورده في هذا المجال هو الاعتماد على ما أوردته الصحف والوكالات الأجنبية من الأخبار والتحليلات، وما جاء على لسان شهود العيان ممن كتب لهم الخلاص وافلتوا من إيران التي حولها الخميني الى الجحيم، وعلى معايشتنا لأحداث هذه الحرب ومتابعتنا لأحداثها وما أفرزتها من النتائج والمحصلات في الجانبين.

فقبل أن نتناول حصاد الحرب العدوانية التي فرضها علينا أطراف قذرون، وجعلوا من الخميني الأهوج الآلة العمياء التي تتقبل الجريمة الكبرى برغبة وحرص شديد، يجب أن نتناول ما قبل الحصاد لتكون الصورة أوضح.

فقد ورث حكام إيران كابراً عن صاغر النزعة التوسعية المرتكزة على العنصرية ردحاً طويلاً من الزمن ثم وجدوا بجانبها مرتكزاً آخر منذ ما يقرب من ستة قرون وهو الطائفية المقيتة وقد كان المرتكزان يتناوبان الظهور والاختفاء الى نهاية عهد الشاه، ولما جاء الخميني الدجال أعاد قوة الظهور للطائفية التي نمى وترعرع عليها وتشربت روحه الخبيثة بكل مساوئها وآثارها الخبيثة، وعلى أساسها بنى ثورته التي سماها إسلامية -وما هي في الاسلام بشيء- وبأسمها استحل لنفسه التدخل في شؤون البلاد الاسلامية وتصدير الفوضى والفتن والتخريب اليها جميعاً بقدر ما يجد من الوسائل والعملاء في هذا البلد أو ذاك.

وقد وجد الطامعون بهذه المنطقة لابقاء مصالحهم فيها مصانة بربط انظمة دولها بهم بشكل او آخر، وجد هؤلاء في الظاهرة الخمينية ضالتهم المنشودة فأجمعوا على ضرورة إبرازها على مسرح الأحداث ومنحها حجماً وقيمة أكثر من حقيقتها، وقد تلاقت إرادة الشر بين هؤلاء بالرغم من تناقض

مصـالحها وتبـاين أنظمتهـا من هذا المعسكـر أو ذاك ومعهم الصهيونية.

وغرضهم في إطلاق الفتنة الخمينية وتوسيع آفاقها كان لتحقيق هدفين أساسيين؛ الأول: تشويه الاسلام كدين ومبـدأ ودستور للحياة، وتخويف الناس من تطبيقه، حيث رأى هؤلاء أن المد الاسلامي في إزدياد وتوسع وتعمق منذ الحرب العالمية الثانية وأن حركات إسلامية كثيرة نشأت هنا وهناك تدعو المسلمين الى إعادة مجد الاسلام وعزه ومنعته وذلك بالتمسك بمبادئه وتطبيق أصوله في الحياة بدلاً عن المبادىء الوافدة بأسماء براقـة من خارج العالم الاسلامي.

فاستقطبت هذه الدعوات حولها ملايين المسلمـين الذين كانوا يحدوهم الأمل في إعادة مجد المسلمين ومكانتهم العـالية بتطبيق الشريعـة الاسلاميـة الغراء، فتخـوف المتسلطون على العالم الاسلامي والمستغلون لخيراتها وطاقاتها على مصالحهم من انبعاث الروح الاسلامية الحقيقية، فتكف أيديهم عن العالم الاسلامي وتحرمهم من إستغلال موارده الثرة الوفيرة؛ فوجدوا في الخميني أعظم فرصة لتشويه معالم الاسلام واظهاره على يد الخميني كنظام خانق لروح الانسان مدمر لقابلياته مكبّل لارادته مناقض لكل نزعات الابداع والابتكار، مناهض لكل التطلعات في التقدم والازدهار في مجالات الحياة.

وهكذا وفّر الخميني بحماقاته وجرائمه وممارساته البشعة وعلى حساب الشعوب الايرانية لأعداء الاسلام جهوداً وأموالاً ودماء كان لابد أن ينفقوها لكبح المد الاسلامي الذي كان يقضّ مضاجعهم ويهدد وجودهم في هذه الأرجاء الواسعة من العالم الاسلامي.

والهدف الثاني: إعـاقة مسيـرة التنمية والتـطوير التي أخذت في ازدياد بوتائر عالية في المنطقة مما كان يبشر بمستقبل زاهر لها، وتجعل من المؤمل وصول شعوب المنطقـة الى مرحلة الاكتفاء الذاتي بعد توظيف مواردها للتصنيع والزراعة المصنعة وصولاً الى تقنية عالية في هذه المجالات ممـا يهيء لها منـاخاً صالحاً للخروج من وصاية الامبريالية والتبعيـة الاقتصاديـة والسياسية لها.

وفي مقدمة دول المنطقة عراق الثورة، ثورة السابع عشر ـ الثلاثين تموز المجيدة التي تقدمت في جميع هذه المضامير بقفزات نوعية مذهلة بالتخطيط الحكيم والخطط الجريئة الفعالة من لدن القيادة السياسية وبتوجيه من السيد الرئيس القـائد صـدام حسين.

فجن جنون الامبريـالية والصهيـونية والدول الأخـرى الحريصة على الابقاء لمناطق نفوذها وتوسيعهـا، فرأى هـؤلاء وهؤلاء في نظام الخميني خير أداة لألهاء المنـطقة عن التنميـة وتبديد ثروتها وطاقاتها في النزاعات والحروب لهدر إمكانياتهـا وحجبها عن الانفاق في مجالات التطور.

ولأن العراق عراق ثورة السابع عشر تموز عراق صدام حسـين كـان المثـل الأمثـل الذي حقق الاستقـلال السيـاسي والاقتصادي حتى والفكري، وصـار دوره في التنمية الشـاملة حديث المحافل الدولية، وأصبح رأس الرمح ضـد الداخـلات الأجنبية في عموم المنطقة، فـأن نظام خميني ومن يقف وراءه اختاروا العراق لتطبيق خطة التعويق والعرقلة عليه، بأمـل أن يخضعوا العراق لمشيئتهم ويتبع ذلك تطويع دول المنطقـة لأن العراق كما قلنا رأس الرمح والطليعة الواعية المقدامة وأقـوى صخرة عاتية تقف في سبيل أطماعهم وخططهم الرامية الى إدامة هيمنتهم على المنطقة.

وقـد أدى كل ذلك الى إصـطناع هـذه الحرب وإفتعـال مقدماتها ومبرراتها حيث كان العراق يمضي قدماً في بناء عراق جديد يشمل نواحي الحياة كافة من صناعـة وتجارة وزراعـة وثقافة وعمران حتى أوشك الخروج عن منظومة العالم الثالث ويندرج في منظومة العالم المتقدم مادياً وحضارياً واجتماعياً.

وكانت إيران الخميني تتخبـط في الاضطراب والخـراب والدمار وقهر الانسان حتى نال الخراب جميع أوجه الحياة فيها، بدأ بالناحية الثقافية والعلمية وإنتهاء بالصناعة والزراعة مما أوجد حياة يسودها الرعب والبطش حتى جعل عشرات الألوف من الايرانيين يهربون من جحيم خميني ويهيمون على وجوههم في الشـرق والغرب ممن كتب لهم الخـلاص من القتـل والسجن والتعذيب، ولما لم يشبع نهمه وتعطشه الى سفك الدماء تـوجه

مدفوعاً بالعوامل المذكورة الى إفتعال أسباب الحرب لشنها ضد العراق المسالم المنصرف الى البناء والتنمية، فكانت معركة قادسية صدام المجيدة وها قد مضىٰ على نشوبها ما يزيد على اربعين شهراً، فما كان حصادنا وحصادهم فيها؟؟

1 - قاعدةالانطلاق للحكم في النظامين وتوظيف الطاقات وتوجيه الموارد لتحقيق الأهداف الكبرىٰ، فأن العراق بنظامه المؤسس على جميع المعطيات الفكرية والحضارية والعلمية التي أفرزهاالعصر الحديث تخطط قيادته السياسية وعلى رأسها السيد الرئيس صدام حسين الخطط الكفيلة بانتقال العراق الى مرحلة يستعيد فيها كل ما كان له من مكانة علمية وفكرية وسياسية إبان عهودها الزاهرة الزاخرة بالمجد والسمو والعظمة مستلهماً من ماضيه كل مفاخره وأسباب عزّه وتقدمه ليكون حاضره إستمراراً لماضيه المجيد متجاوزاً فترات الركود والجمود والاحباط بتجاوز أسبابها وعلاج عواملها وعللها، وفي نفس الوقت يكون المستقبل بكل آفاقه الرحبة المترامية نصب العينين ليستوعب ما يستجد من تطور حضاري لينعم به العراقيون وأجيالهم المتعاقبة.

أما في إيران، فأن خميني جمع كل ما ورثه من الدجل والمكر والخديعة الفارسية مستغلاً التناقضات السائدة في المجتمع الايراني بين نظام الشاه وبين الفئات والأحزاب والقوميات الايرانية، واستمد العون والاسناد في حبك المؤامرات ضد الشاه من أسياده الامبرياليين وحلفائه الصهاينة لتهيئة الظروف المواتية لتقويض عرش الشاه حتى وصل إيران حيث منّىٰ شعوبها بالأماني العِذاب، وما تمكن من موقع الزعامة فيها حتى أمطرهم بوابل من أسباب المنايا والقهر والوان العذاب الى أن حوّل إيران الى جحيم ليس فيه متنفس لكل من يملك قسطاً ولو ضئيلاً من الوعي والادراك والشعور بالكرامة، فبدأ بتخريب مؤسسات الدولة من ثقافية وعلمية واجتماعية وحتى العسكرية، فنال كل شريحة من شرائح المجتمع نصيب كبير من القمع والتعذيب والاعدام، حتى تمكن من تصفية فئات المعارضة السياسية والدينية، وثبت نظامه العجيب باسم الدين استلهمه من عهود الظلام والاستبداد ومن الطغاة أمثال هولاكو وجنكيز خان وغيرهم من طغاة التأريخ الى أن شلّ المجتمع الايراني في إرادته وسلب الجماهير الايرانية كل ألوان الحرية.

وفي هذا الخضم من الفوضىٰ والارتباك والتناقضات التي أحدثها في إيران افتعل أسباب الحرب ليشنها على العراق الناهض ظالمة غدارة ليكمل ما وكل اليه من أسياده من تخريب المنطقة وتبديد طاقاتها وهدر إمكاناتها.

2 - ووراء هذه الخلفية في إيران وفي العراق خاض العراق معركة قادسية صدام الدفاعية المجيدة فأستطاع بحكمة وحنكة قائده المظفر صدام حسين الذي «يمتلك التصور اليقظ والدؤوب عن طبيعة الحالات المستجدة معتمداً على مبدئي المرونة والمبادءة في حركة متفاعلة مع الزمن رافداً كل ذلك بخبرة متراكمة يمتزج فيها الموروث الحياتي بالمعلومات الجديدة التي أصبحت من سمات عالمنا المعاصر»، إستطاع وبجيشه المقدام أن يحطم العدوان في بواكيره وأن يخترق الحدود الايرانية طولاً وعرضاً الى مسافات طويلة ودمر الماكنة الحربية المعادية في خلال ستة أيام، وأزاح الخطر عن حدود البلاد وخلص الشعب العراقي وممتلكاته من أن تصبح ساحة للمعركة حيث نقلها بكل ثقلها الى داخل أراضي العدو ليذوق الدمار والذل والهلاك، وقد شدد العراق - بقواته المسلحة الباسلة التي أتت بالمعجزات والخوارق في فنون الحرب والقتال ما أذهل العالم - شدد العراق قبضته الفولاذية على الأراضي والمدن التي استولىٰ عليها في أولىٰ أيام المعركة، ولم يستطع العدو الجاهل المتغطرس من زحزحة قواتنا مع كثرة ما ضحىٰ بها من أبناء الشعوب الايرانية، وما بذله من الانفاق الهائل على العدد والمعدات العسكرية التي آلت معظمها غنيمة بيد العراقيين، فباءت جميع محاولاته البائسة بفشل ذريع.

فسقطت البراقع عن وجوه كثيرة لتظهر حقيقتها المستترة للعيان، سقطت عن وجوه الخمينيين فأفتضحت نواياهم العدوانية والتوسعية، وانكشفت سياستهم وتوجهاتهم وبدت كأبعد ما تكون عن مصالح الشعوب الايرانية وأبعد ما تكون عن مبادىء الدين الاسلامي

الحنيف، وسقطت عن وجوه بعض الأنظمة العربية التي يقودها عربيو الجنسية وانكشفت نواياهم بأنها أبعد ما تكون عن خدمة المصالح العربية ومناصرة قضاياها فبانت خفاياها التي كانت خيوطها بيد الجهات التي ما تفتأ تضرب مصالح العرب وتعيق مسيرتها في التنمية والتطور بمختلف الوسائل، منها إتخاذ هذه الأنظمة أداة لأضعاف الصف العربي وعرقلة كل خطوة على سبيل وحدة الخطط وتوحيد الأهداف وتأمين تجاوز هذه المرحلة المليئة بالمخاضات والمحن الصعبة والتحديات الشرسة.

وسقطت عن وجوه الامبريالية والصهيونية حيث انكشف تحيزهم واسنادهم لنظام خميني ومده بكل أسباب الاستمرار في نهجه العدواني والرجعي.

3 - أظهرت معركة قادسية صدام وجه العراق الوضاح كبطل للسلام وكبطل للحرب في شخص قائده العظيم صدام حسين، حيث رفع علم السلام بيد وراية الحرب باليد الأخرىٰ بعد الأسبوع الأول من إندلاع الحرب، ويهز راية السلام ويلوح بها بنفس القوة التي يهز بها راية الحرب الدفاعية وفي موقف الاقتدار والقوة، فلم تأخذه نشوة الظفر والنصر الكاسح الذي حققه بعبقريته ودقة تخطيطه وعمق تعامله مع الأحداث والأحوال التي اكتنفت الحرب قبل نشوبها وأثناء اندلاعها، وقد حسب لكل ما يحتمل ان يستجد في حالة إستمرار الحرب وتطورها حساباً دقيقاً أثبتت الأيام صحة حساباته وصوابها حيث أعد العدة وهيأ الامكانات ووفر المستلزمات وادّخر الاحتياط اللازم، من أدوات الحرب ولوازمها وكفاءة إدارتها وادامتها وتهيئة الرجال الأقوياء الأشداء باستيعاب فنون القتال والصبر والصمود وشدة العزيمة حتى وصل بهم الى ذروة الكفاءة والاستعداد لم يبلغها جيش في العصر الحديث بمثل هذه الكيفية وفي نفس الظروف.

ومع إمتلاك ناصية المبادرة والنصر في مراحل المعركة فأن هذا القائد لم يتوان لحظة في الدعوة الى السلام، وقد ظهرت موهبته القيادية في هذا المجال بما لا يقل عن مجال الحرب فلم يبق في العالم من لم يؤيد ويقدر هذه البادرة العظيمة حتى تعالت نداءات السلام هنا وهناك من الشخصيات العالمية الخيرة ومن الجمعيات والمنظمات الاقليمية والدولية وعلى رأسها هيئة الأمم المتحدة ومنظمة عدم الانحياز ومنظمة العالم الاسلامي وعشرات المؤتمرات الدولية والاقليمية واللقاءات الثنائية بين دولة وأخرىٰ، تضم كلها صوتها الى صوت القائد صدام حسين وتؤيد وتبارك هذه الدعوة الانسانية وبذلك أصبح العراق بطلاً للسلام مثلما أصبح بطلاً في الحرب وأدار القائد معركتي الحرب والسلام بنفس العبقرية والاقتدار وبذلك كسب إحترام الدول والشعوب الخيرة، وكسب للعراق مكانة عالية في حالة الحرب فوق مكانته العالية التي أوصله اليها قبل الحرب في التنمية والتطوير والتحديث في مجالات العلم والتقنية والأخذ بأسلوب العصر الحديث في التعامل مع مستلزمات الحياة.

أما خميني الذي بسط ظله الثقيل في غفلة من الزمن على إيران، ولوّنها بسواد قلبه الأسود، وقلب أمانيها واحلامها في مستقبل زاهر بعد الشاه الى بؤس ويأس وحرمان وتعاسة واحباط، فأنه وبسبب إختزانه الحقد والبغض والكره واللؤم في نفسه اللئيمة طيلة عمره غير المبارك، فقد بدأ يفرز هذه المعاني الكريهة التي كانت في دخيلة نفسه منذ عشرات السنين على شكل الهوس الديني ليحولها الى موجة من القتل والدمار حيث جعل كل مفاهيم العصر الحديث وراء ظهره متوجهاً الى العصور المظلمة يستلهم منها أساليب الظلم والطغيان لنشرها في المجتمع الايراني والأقطار الأخرىٰ التي تصل اليها أذرعه الأخطبوطية المجرمة.

وهكذا ظهر كشبح بشع خارج من مغاور عصور الضلال والظلام والتخلف ليكرس كل مقدرته الشيطانية لزرع الفتن والاضطراب والتخريب بين الناس الآمنين في الشرق والغرب. ولذلك فقد أصم أذنيه عن نداء السلام وتجاهل كل دعوة تأتيه لوقف الحرب، وأصر على ادامة الحرب ونزف الدماء من الشعوب الايرانية وطرح أبناءها الى محرقة الموت على الحدود العراقية تباعاً والى شمول

الخراب والدمار الى بقع أوسع في أراضي إيران كأنه تحول الى بوم في شؤمه لا يُسعده إلا منظر الخرائب. ولا تأخذه الرأفة بالعدد الهائل المتزايد دوماً من الايتام والثكالى والأرامل ومن فقدوا أبسط مستلزمات الحياة نتيجة الحرب المدمرة التي يؤجج أوارها كأنه لا تربطه بأبناء الشعوب الايرانية رابطة الدم أو الوطن أو الاسلام أو الانسانية.

4 - في معركة السلام والدفاع التي يخوضها العراق العظيم بقيادة قائده الملهم لم تتوقف حركة التطوير والتنمية والتحديث، حيث أن القيادة لم تشغلها أثقال الحرب الشرسة العدوانية المفروضة عليها من الخمينيين الطغاة ولا الجهود الجبارة التي تبذل حثيثاً لتوفير مستلزمات النصر ورفد جبهات القتال باستمرار لتكون كفتنا راجحة، كل ذلك لم تشغل القيادة لايلاء اهتمامها بالتطوير والانماء بوتائر لا تحلم بها كثير من انظمة الدول النامية في حالة السلم بَلْه حالة الحرب، لذلك تسير الحياة في العراق على نمط بلد يرفل في السلام.

وفي إيران خميني حيث يخيم بظله المشؤوم على أرجائها ترىٰ التأخر والتراجع والنقص شاخصة في جميع المجالات وكافة مرافق الدولة الخدمية، كأن يداً تخريبية أفظع من يد الحرب تعمل ليل نهار في التخريب حتى أصاب الشلل كل ركن من أركان الحياة العامة ووصل الى كل زوايا الوطن الايراني وجثم كابوس خانق على صدور الجماهير كاتم لأنفاسها.

5 - إن هذه الحرب الطويلة والقاسية التي لم يشهد العالم مثيلتها بين دولتين صغيرتين بأرضهما ونفوسهما ومواردهما لا في التأريخ القديم ولا في التأريخ الحديث، فأن هذه الحرب لم تشغل قيادة العراق عن الاهتمام المتواصل والجاد بتفاصيل معيشة المواطنين اليومية، فأجهزة الدولة والمسؤولون القياديون يواصلون المتابعة ويعقدون الاجتماعات ويعقدون الندوات لتسيير الحياة الرخية السهلة لكافة شرائح المجتمع، ويشخصون المعوقات ويعالجونها، ويشجعون المخلصين المتميزين في خدمة الشعب ويكافئونهم ويرصدون المسيئين الى الشعب ويعاقبونهم وكل ذلك بتوجيهات متواصلة من السيد الرئيس القائد صدام حسين وبمتابعة شخصية منه ومن نوابه والمعتمدين المخلصين من المسؤولين.

وبهذا أصبحت الحياة اليومية أشبه بالحياة الاعتيادية في انسيابها وتوفر مستلزماتها الى درجة أن الزائر الغريب أول ما تطأ قدماه أرض العراق تأخذه الدهشة وينبهر من الحياة السهلة المنسابة التي ينعم بها العراقيون ولا يصدق بأن هذا الشعب يعيش حالة الحرب. لأنه يتوقع منظر البؤس والكآبة على الوجوه والتدافع والوقوف في طوابير طويلة للحصول على كفاف المعيشة من المخازن والحوانيت.

وهذا بعكس ما يراه ويلاحظه الزوار أول ما يصلون الى إيران حيث يرون آثار البؤس والشقاء والحرمان وشحة ضروريات الحياة وفقدان الكماليات كلياً أينما توجهوا وأينما ذهبوا حيث الأزمات الخانقة في كل مجالات الحياة وحيث التهافت والتدافع على كل مادة من مواد المعيشة.

6 - عراق الثورة قبل الحرب وخلالها كان ولا يزال من أهم مراكز النشاط الفكري والعلمي على المستوىٰ الاقليمي والدولي، فما ينتهي مؤتمر علمي إلا ويبدأ مؤتمر آخر، وهكذا أصبح مقراً للمؤتمرات المتواصلة في الاقتصاد والصناعة والزراعة والبيئة والتكنولوجيا وفي مجالات النشاط الانساني الأوسع، وذلك كله بدعم واسناد للقيادة السياسة وباهتمام خاص من الرئيس القائد صدام حسين، مما أكسب العراق ثقلاً دولياً ومكانة عالمية بارزة وأصبح نموذجاً يحتذىٰ في اكتساب الخبرات والنجاحات فيما يهم المهتمين بالتطوير والتحديث.

اما في إيران خميني فالعزلة الخانقة شملت جميع علاقاتها الخارجية فأصبحت مناخاً فاسداً بأنفاس خميني الكريهة، فلا يرجىٰ منها استضافة أي مؤتمر من هذا النوع لأنها تفتقر الى كل مستلزمات العصر الحديث وأصبح العداء فيها للعلم من الصفات التي تعطي حاملها حظوة

كبيرة لدى النظام، لذلك فهي عاجزة عن حل المشاكل التي تتسع تشابكاً وتعقيداً على أسس علمية، فماذا يرجوه المهتمون بالمؤتمرات العلمية من إيران خميني إذا كانت هي تفتقر الى ابسط اولياتها واساسها وفاقد الشيء لا يعطيه.

٧ - في مجال التعليم والتربية فأن الجامعات والمعاهد الفنية والمدارس بمراحلها المختلفة لفي إزدياد وتوسع خلال الحرب، فأن النمو المطرد يسود جميعها حتى مشروع محو الامية الالزامي والتعليم الالزامي والمدارس الشعبية كلها تسير سيراً طبيعياً، كما تعقد المؤتمرات وتجري الأبحاث دورياً لتطوير التعليم للأخذ بأحدث الأساليب وأحسن ما وصل اليه العصر الحديث من الوسائل لاداء عملية التعليم وتوفير مستلزماتها من ابنية وأدوات وكتب ومختبرات وملاكات متطورة لدفعها الى أمام.

وفي إيران فأن أول ما بدأ به الخمينيون من تخريب في مرافق الدولة كانت مؤسسات التعليم، حيث عطلت المدارس والكليات وأقفرت عن المدرسين والدارسين نتيجة الملاحقة للأساتذة ليتشرد الطلاب فعمم النظام الدموي الجهل والحرمان من التعليم في كل إيران، وبدأ خميني الدجال يعلّم التلاميذ وبقية ابناء الشعب مكان العلوم والفنون شعاراته البغيضة منها: (الله أكبر خميني رهبر، ولا إله إلا الله خميني حبيب الله) حيث تُردّدُ ذلك ليلاً ونهاراً بمناسبة وغير مناسبة.

٨ - في مجال الجيش فأن العراق بقيادته العظيمة وعلى رأسها الرئيس صدام حسين الذي أولى الجيش كل اهتمامه ومن خلال موقعه في القيادة والدولة وبأساليب ذكية الى حد العبقرية وصعبة أحياناً إلى حد التعقيد يلح على النصر ويشجع المبادرات المؤثرة، ويرعى عملية تطوير القوات المسلحة الوطنية، ورفع كفاءتها القتالية واعطاء الفرص الضرورية للقادة والضباط واللامعين والمخلصين لابراز مواهبهم وقابلياتهم، والى اشاعة التقدير العالي لدور القوات المسلحة في صيانة مكتسبات الثورة والدفاع عن سيادة البلاد وسعادتها.

فالسيد القائد منذ سنوات ما قبل الحرب وخلالها كان شديد الاتصال والتواجد المستمر مع جيشه البطل حريصاً على بث الوعي العالي داخل القوات المسلحة واشاعة روح الانضباط والتقاليد العسكرية وعلى تأكيد المهارة الميدانية والفنية وفق منظور متطور عصري، يتابع آخر مبتكرات الخطط العسكرية والأسلحة والمعدات ويفيد منها ويطورها بنظراته الصائبة وبداهته المرهفة وعلاوة على كل ذلك فأن المعركة مع العدو الايراني قد حققت نقلة جديدة في واقع قواتنا المسلحة كماً ونوعاً وعلى شتى الأصعدة، وذلك بتكثيف القائد لأهتمامه الدائم وتواجده في الجبهات في أغلب المعارك المهمة، حيث يقودها قيادة مباشرة، يضع الخطط أو يعدلها ويطورها، ويتصل بالمقاتلين في الخطوط الأمامية ولا يغادر الموقع إلا بعد حسم المعركة بالنصر المبين.

وهو مع ذلك يتابع الجزئيات والتفاصيل في محاور القتال ويرصد الوقفات الجريئة والبطولات المتميزة، ويكافىء المتميزين ويكرمهم على ملأ من الناس لادامة روح النصر فيهم وليحتذي بهم من لم يسعفه الحظ للوصول الى مستواهم.

وخميني الدجال بعد أن جال بيده المجرمة في المؤسسة العسكرية الايرانية تخريباً وتمزيقاً فأنه بعد شنه الحرب العدوانية على العراق العظيم لم يمنح الجيش الايراني إلا التخبط والتفكك والارتباك والتناقض وتعداد القيادات المتصارعة وقد ساهمت هذه الأوضاع في سرعة اندحاره في كل المعارك إضافة الى الخصائص القتالية المتميزة التي ذكرناها للجيش العراقي.

وكل رعاية الخميني لمقاتليه في جيش البغي والعدوان عبارة عن أنه منحهم قطعة جميلة في الجنة يوم القيامة إذا قتلوا، تلك الجنة التي هو لا يملك منها شبراً واحداً ولا يدخلها ولا يراها لأن سلوكه السيء وأعماله الاجرامية في حق عباد الله لا تؤهله ولا ترشحه إلا لجهنم ليكون فيها قريناً لأبليس.

9 - وفي مجال الفكر والأدب والفن فان العراق برعاية قائده قد ازدهر فيه الأدب والفن خلال الحرب بشكل يلفت النظر وكظاهرة فذة في عموم المنطقة إن لم نقل في معظم العالم، حيث برزت الابداعات والابتكارات في مجال الأدب والفكر والفن وشمل عموم القطر، وهي لا تني في بث روح الجمال وتصوير عظمة الشعب العراقي وإبراز الأدوار البطولية لجيش قادسية صدام البطل والكشف عن الأدوار القيادية والريادية التي تجلت خلال الحرب للقائد العظيم صدام حسين، والتعبير عن هموم الشعب العراقي وعكس طموحاته والتلويح الى مستقبله المشرق وبيان مجده وشموخه ووحدة صفوفه ووحدة ارادته ووحدة فعله الفعال لرفع الوطن وعزه واعلاء مكانته.

فالمهرجانات الأدبية والمباراة الشعرية والمعارض الفنية تتوالى وتتابع في بغداد العاصمة والمحافظات مع تنوع في الصحف السياسية والمتخصصة في المجالات الفكرية والعلمية والادبية والفنية بتغطية شاملة للجماهير العراقية بما فيها الأطفال والشباب والنساء والمختصين، كل ذلك بمتابعة ورعاية وتشجيع من القائد الملهم الذي احتضن هموم الشعب واهتماماته وبكافة شرائحه وفئاته الاجتماعية.

وقد نال المساهمون والمنتجون في مجالات الفكر والعلم والأدب والفن التكريم والمكافآت المجزية والجوائز التقديرية من سيادته مرات حتى أصبح المجموع الهائل من ارباب القلم والفكر مشمولين برعايته الخاصة وتقديره الشخصي:

وفي إيران في ظل النظام الخميني الشاذ فان حديث الفن والأدب أصبح كأحاديث خرافية، بل وزال كل ظل للأدب والفن في المجتمع الايراني المعروف عالمياً باهتمامه المتميز بالأدب والفن، وقد أقفر المجتمع الايراني حالياً من كل أثر للفن والأدب، ولا تسأل عن محنة الفكر هناك كأنه تحول الى مقبرة واسعة أو صحراء جرداء ليس للاحساس الفني والذوق الأدبي أي أثر فيها.

10- هذه وقفة قصيرة سريعة لاجالة النظر فيما يحدث هنا في العراق وهناك في إيران الخميني بعد أن إمتدت الحرب بيننا أكثر من أربعين شهراً، وهذه ليست مقارنة بمعناها المتعارف إلا إذا قلنا أن المقارنة قد تجري بين النقيضين حيث قيل: الشيء يعرف أو يعرّف بنقيضه.

فهنا قوة وإقتدار متزايدان في المجال العسكري وهناك إنتكاسات وتدهور هنا الصفوف المتراصة والتلاحم المطلق بين الشعب وجيشه والوحدة الوطنية المتينة وهناك تفكك وانحلال وتشرذم وصراع بين التيارات في رموز النظام وتصاعد في قوة المعارضة واتساعها، هنا مواصلة التنمية والتقدم في مجالات الحياة وهناك تزايد الخراب والفاقة والحرمان، هنا إرتفاع منزلة العراق دولياً ويزداد تقدير العالم لبطولاته وتجاوبه مع نداء السلام الصادر من الشخصيات والمنظمات العالمية والدول المحبة للسلام،

وهناك الاصرار الأحمق والعناد الأرعن لادامة حالة الحرب الى ان يتحقق تخريب المنطقة برمتها لتتحول الى مناطق نفوذ واستغلال الجهات التي دفعت بخميني وزمرته الى إفتعال هذه الحرب ومدها بأسباب الدوام وتصديره الفوضى الى العالم.

لو لم تكن الغاية من إطالة أمد الحرب هي إلحاق الأذى والضرر بالعراق وبالمنطقة فما الذي يبتغيه الخميني ومن وراءه بعد أن منيت قوات العدو بهزائم متلاحقة في كل المعارك وبعد الخيبات المتكررة في السهول والجبال وبعد أن كان نصيب قوات العدو إما غرق في البحر أو حرق في الجو أو سحق في البر.

ومهما كان فان الحق يعلو ولا يعلى عليه وإن نهاية الباطل الزهوق، والنصر والعز والمجد للعراق وجيشه وقائده، وسيعلم الذين ظلموا أي منقلب ينقلبون.

(ح.ر)

ذكريات عن نوروز

علي النقشبندي

عندما يتذكر المرء احتفالات نـوروز يتجلىٰ له وعبـر تلك الذكريات كل الظروف التي احتوت ذلك الزمن الغـابر فكم من شاب أودع السجن وكم من مواطن أصبح ملاحقاً لا لجريمـة ارتكبهـا سوىٰ انهم احتفلوا بـ (نـوروز) وشتان بـين المـاضي والحاضر.

وللتأريخ أقول: كان دور طلاب المـدارس متميزاً (بغض النظر عن مراحلهم الدراسية) في تأجيج ذكرىٰ هذه المناسبة لدىٰ المواطنين، فكانوا تارة يخرجون من المدن والقصبـات زرافات بحجة التنزه وكان القصد هو الاحتفال بـ (نوروز) وتارة أخرىٰ يخرجون الى الشارع على شكل مجاميع وكتل.

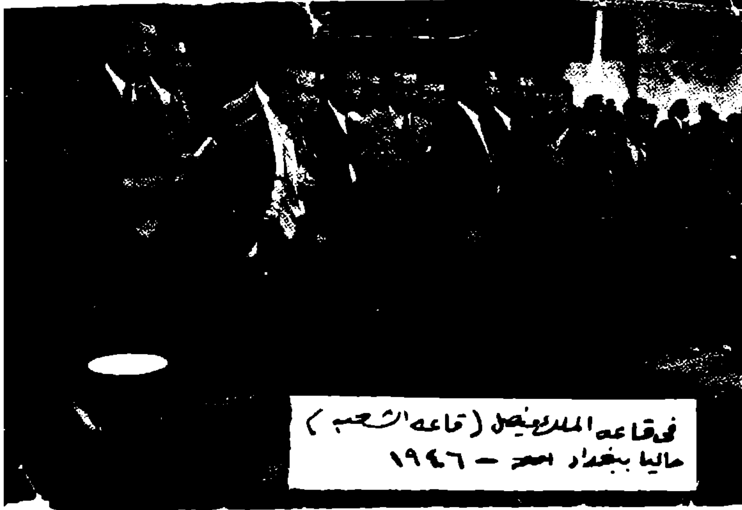
كـان البعض منهم ممن يدرسـون في المـدن والأقضيـة يتوجهون الى محلات سكناهم الأصلية كي يحتفلوا بالعيد بين اهلهم وذويهم وأصدقائهم.

كان موقف السلطة البائدة من الاحتفال وكما هو معروف موقفاً سلبياً، ومن باب الاحتياط وللحيلولة دون اقامة المهرجانات كانت تشدد الرقابة على الطلبة والمثقفين وإن لزم الأمر يعتقـل البعض منهم.

ومهما كان الاحتفال منظماً أو غير منظم كانت القصائد والأشعار هي الميزة الرئيسية لتلك الاحتفالات.

أتـذكر عـام 1946 حينما أراد الطلبـة (الأكراد) وبعض المثقفين في بغداد الاحتفال بعيد نوروز، وكان المقترح أن يقام الاحتفال في (نادي الارتقاء الكردي) في بغداد.

فلما علمت السلطة بالأمر تحركت للحيلولة دون اقامتها ولكنها لم تستطع من تنفيذ رغبتها، فعمدت على احتواء الاحتفال وذلك عن طريق الاتصال بالقائمين على تنظيمها ودعوتهم بـأن يكون الاحتفال رسمياً من خلال تعاون السلطة معهم وعرضت عليهم بعض المقترحات منها أن يقام الاحتفـال في قاعـة الملك فيصل (الشعب حالياً) على أن تتحمل الحكومة كافة مصاريف الاحتفـال وأجور حجـز القاعـة والفنانـين وتقديم المـرطبـات للمدعوين وما الى ذلك من مصاريف ووافقت لجنة الاشراف على المقترح شريطة أن تلقىٰ الخطب والأشعار دون رقابة رسمية وتم الاتفاق على هذه الصيغة، وفعلاً تم اقامة الاحتفال وشارك فيه عدد كبير من الشخصيات الوطنية والوجوه الاجتماعيـة وجمع

في قاعة الملك فيصل (قاعة الشعب) حالياً بغداد ١٩٤٦

غفير من المثقفين والطلبة كما شاركت الفرقة الفنية للاذاعة فيها عبر الأغاني والمعزوفات الموسيقية بالاضافة الى فنانين أكراد.

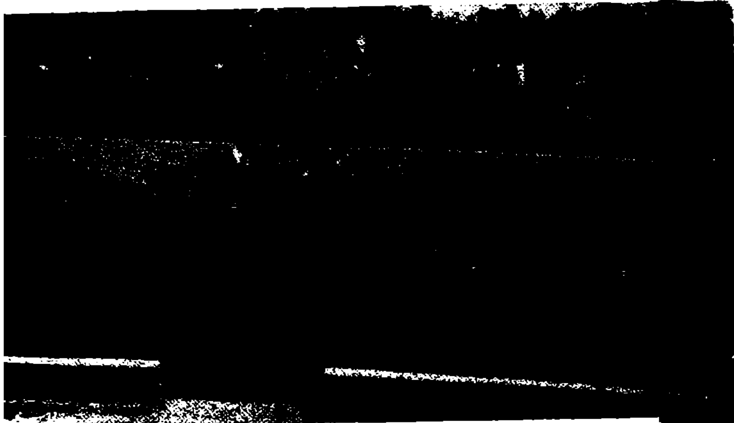
أما في الموصل فقد كان أغلب احتفالات (نوروز) تقام في منطقة (جبل) من قبل الطلبة الأكراد الذين كانوا يـدرسون في مدينة الموصل وبعض المثقفين.

أما في العمادية وبامرني فكانت الاحتفالات تأخذ طابعاً جماهيرياً متميزاً تشارك فيه كـل العوائـل دون تحديـد لتكون بمثابة تظاهرة جماهيرية تملأ القلوب بالفرح والسعادة.

فكان سكان العمادية ينـزلون من القلعة ليمـلأوا وديان (السولاف) وكانى سنجى بالفرح.

أما في بامـرني فقد اقتصر القيـام بالاحتفـال في أماكن معدودة خارج القرية وعلى مياه العيون المتدفقة كـ (راهه‌سن)و (گه‌رىٰ)و (وكانى بوبكا). وهكذا بالنسبـة لبقية القصبـات كـ (دهوك ـ زاخو ـ عقرة).

وتحية لـ (نوروز) وتهنئة للمحتفلين بها.

الأمانة العامة للثقافة والشباب لمنطقة كردستان:

جهود متميزة..

وانجازات ثقافية وشبابية مثمرة

● عرض وتقديم: هوزان الحريري ●

لقد بذلت الأمانة العامة لادارة الثقافة والشباب لمنطقة كردستان ـ للحكم الذاتي خلال سنة 1983 جهوداً متميزة من أجل النهوض بالحركة الثقافية والشبابية في المنطقة، وانعكست تلك الجهود في نشاطات وفعاليات مديريات الديوان، ومديريات دور الثقافة الجماهيرية والرياضة والشباب والدوائر الفرعية الأخرى..

كما قدمت الدعم المادي والمعنوي للمؤسسات والمنظمات الادبية والثقافية والشبابية والفنية والفرق الرياضية بهدف تمكينها ممارسة دورها الحقيقي المنشود.. فبالرغم من الظروف غير الطبيعية التي يعيشها قطرنا العزيز ـ حيث يواجه هجمة امبريالية شرسة ويتعرض الى محاولات الأعداء غير المجدية، واعتداءات النظام الايراني المتغطرس ـ فأن أجهزة الأمانة ودوائرها الفرعية واصلت نشاطاتها وفعالياتها وقدمت عطاءات ثقافية وشبابية متميزة؛ فخلال العام المنصرم أقيمت مهرجانات ثقافية وشبابية ورياضية مختلفة وأحييت المناسبات القومية والوطنية، وعقدت العديد من الندوات والأماسي، وشهدت محافظات كردستان الكثير من العروض المسرحية الكردية، أما في حقل النشر فقد عملت الأمانة على طبع وتعضيد مجموعة لا بأس بها من الكتب والكراريس في مختلف فروع الثقافة الكردية، وقدمت المنح والمساعدات المالية لاتحادات ونقابات الأدباء والفنانين والصحفيين في محافظات المنطقة..

إن هذه الانجازات الثقافية والشبابية التي أشرنا اليها ضمن هذه المقدمة الموجزة ما هي إلا ثمرة جهود المسؤولين والعاملين في الأمانة العامة للثقافة والشباب ودعمهم اللا محدود والمستمر للحركة الثقافية والشبابية على صعيد منطقة كردستان..

ولأجل أن يطلع القارىء على مجمل تلك النشاطات والفعاليات التي ذكرناها سلفاً إرتأينا أن نستعرض ما يتضمنه التقرير السنوي للأمانة العامة للثقافة والشباب من النشاطات والمكتسبات التي تحققت خلال عام 1983، فهذه هي أبرز تلك

الانجازات.. والنشاطات التي نوجزها لكم خلال هـذا العرض السريع للتقرير السنوي..

● **النشاطات الثقافية** ●

لقد انصبت جل اهتمامات الأجهزة المختصة في ديـوان الأمانة ومديريات دور الثقافة الجماهيـرية في المحـافظات عـلى تنشيط وتطوير الحركة الثقافية فكانت الحصيلة مثمرة في معظم الميادين والمرافق الثقافية، ففي مجال التاليف والنشر يشير الخط البيـاني لحركـة النشر «الطبع والتعضيـد» الى نمو وتصـاعد مستمرين قياساً الى السنين المنصرمة، بحيث شمـل التعضيد تقديم الدعم المادي لـ «22» كاتباً واديباً وشاعراً الى جانب طبع «6» كتب على نفقة الأمانة، أي بزيادة «6» كتب قياساً الى العام المنصـرم، ولولا صعوبـة الظروف الطباعيـة التي حالت دون تحقيق النسبة المقررة لكان الفرق مضاعفاً.

أما فيما يخص اجازة النصوص المسرحية، فقد حصلت الفرق الفنية والمسرحية على أكبر نسبة من اجازات النصوص المسرحية وذلك بهدف تنشيط الحـركة المسـرحية في المنـطقة، ولأجل تقديم نتاجات مسرحية هادفة وجادة من خلال قنـوات التلفزيون ومسارح المحافظات..

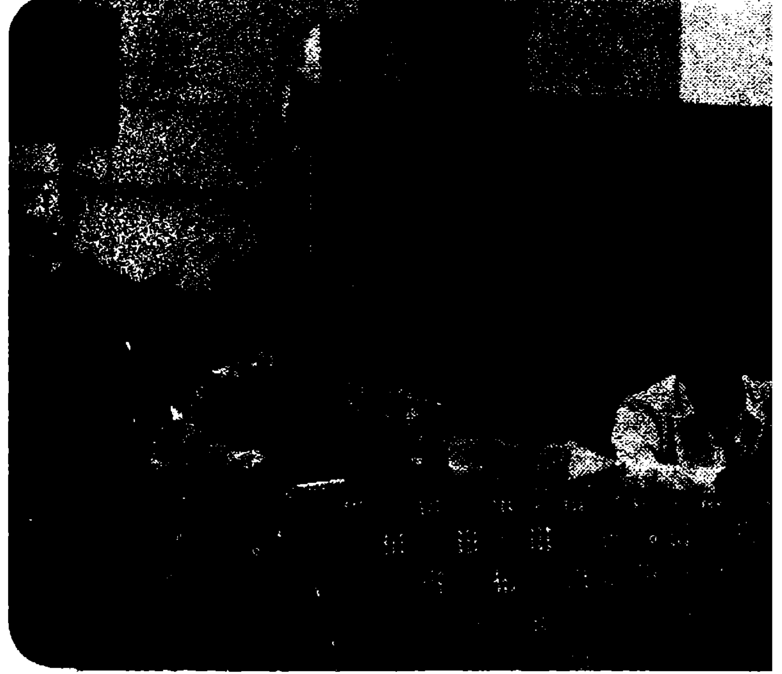
وفي مجال النشر، فقد واصلت الأمانة نشر واصدار مجلتها الشهرية الموسومة «كاروان ـ المسيـرة» والتي أخذت تتـرسخ جذورها يوماً بعد آخر واستقطبت حولها العديد من حملة الاقلام المعروفة في ميادين الحركة الثقافية الكردية المختلفة واصبحت المجلة تتألق أكثر فأكثر ويتوسع حجم مبيعاتها، وازداد انتشارها بين الأوساط الثقافية الكردية وهي تحمل في صفحاتها مواضيع ادبية وثقافية وفنية ثرية ومتنوعة لتخدم وبشكل فعـال ومتميز مسار الحركة الثقافية الكردية، وكان للأدباء والمثقفين الاكراد دور مشكـور في دعم واسناد المجلة بمـا جادت بهـا أقـلامهم وأفكارهم النيّرة في رفـد المجلة ومواصلة مـراسلتها دون كلل، ويتجلى ذلك في صدور المجلة شهرياً وبشكل ثابت.. فقد استقبلت مكتبات المحافظات خلال العام المنصرم «12» عدداً من المجلة رغم المصـاعب الطباعيـة وقلة الكادر المتمـرس، ومع ذلك لا تـزال «كاروان» تواصـل مسيرتهـا الثقافيـة بروح متفـانية من لدن العاملين فيها وبدعم من المسؤولين وأجهزة الأمانة العامة للثقافة والشباب..

وفي المجال الاعلامي، يشير التقرير الى نوعية المسؤولية المناطة بأمانة الثقـافة والشبـاب، حيث يركـز على المسـؤولية الثقافية بالدرجة الرئيسيـة ويعتبر الاعـلام جزءاً من الحـركة الثقـافية التي تنهض بهـا هـذه الأمـانـة، لذا ينبغي تـوفـير المستلزمات الاعلامية وعبر قنواتها المتعددة لتمكينها من اداء دورها الفاعل في هذا المجال، ثم يشير التقرير الى الدور الذي لعبه الاعلام خلال العام المنصرم في مجـال تعريف وابـراز أنشطة وفعاليات أجهزة الأمانـة العامـة المختلفة من خـلال صفحات الصحف والمجلات المحلية، وتقديم صورة واضحـة ومشرقـة لمؤسسات الحكم الذاتي الى وسائل الاعلام العالمية التي حظيت بزيارة المنطقة..

كما وساهم الجهاز الاعلامي في تسهيل مهمات الصحفيين والاعلاميين بتزويدهم بتقارير صحفية وصور فوتوغرافية تعبر عن مجمل الأنشطة والفعاليات التي أقيمت من قبل هذه الأمانة..

ويشير التقرير أيضاً الى الطموحات الكبيرة التي تسعى لها الأمانة في ميدان توسيع رقعة العمل الاعـلامي وممارسـة الأجهزة الاعلامية لدورها الايجـابي والمؤثـر في بنية المجتمـع وازدهار المنطقة، كما يتناول العديد من المقترحات الكفيلة بتطوير النشاطات الاعلامية على صعيد منطقة كردستان للحكم الذاتي وفتح آفاق رحبة أمام الحركة الاعلامية وأجهزتها المتخصصة..

ويتناول التقرير أيضاً البرنامج الثقافي الكردي الذي يقدم عبر القناة الكردية في محطة تلفزيون التأميم، حيث تقوم مديرية الثقافة الجماهيرية في السليمانية على اعداده وتقديمه، كما وهناك نشاطات اعلامية أخرىٰ يتطرق اليها التقرير السنوي للأمانة والتي تنحصر في توزيع صور السيد الرئيس القائد والكراريس الثقافية والسياسية الكردية التي أصدرتها دار الثقافة والنشر الكردية، الى الاتحادات والجمعيات والمنظمات الشعبية والجماهيرية في محافظات أربيل والسليمانية ودهوك..

● الندوات والأماسي الأدبية والأنشطة الفنية ●

وفي حقل الندوات والأماسي الأدبية والأنشطة الفنية الأخرىٰ فقد حفلت برامج وخطط عمل الأمانة العامة والمديريات التابعة لها وكذلك مديريات الثقافة الجماهيرية بالعديد من الندوات الأدبية والمواسم الثقافية التي تناولت الجوانب المسرحية والفولكلورية وحياة ونتاجات الأدباء الكرد من الراحلين واحياء ذكراهم وكذلك اقامة الندوات للأدباء الشباب وعرض نماذج من نتاجاتهم الأدبية والثقافية اضافة الى العديد من الندوات التي كرست لشرح ابعاد العدوان الفارسي على بلادنا، ومحاضرات حول التقرير السياسي وندوات أخرىٰ تناولت شخصية القائد صدام حسين والمسألة الكردية واللقاء بالأدباء وعلماء الدين وأصحاب المكتبات الأهلية في محافظات منطقة كردستان.. كما واقيمت ثمانية معارض فنية تضمنت عرض الصور الفوتوغرافية التي ابرزت ملاحم جيشنا الباسل في معارك قادسية صدام، والفنون التشكيلية والنحت والخياطة والتطريز، ومعارض أخرىٰ للتخصصات العلمية كالفيزياء والكيمياء والفلك والكهرباء والألكترون والطيران وعلوم الحياة، هذا الى جانب المشاركة في معرض البوستر السياسي القطري الذي أقيم في بغداد بلوحات تعبر عن انتصارات جيشنا الباسل على العدو الفارسي وعن التلاحم المصيري بين العرب والأكراد في العراق..

● الاحتفالات ●

وحول الاحتفالات ومشاركة أجهزة الأمانة العامة فيها، يشير التقرير الى المساهمات الجادة لهذه الأمانة في احياء العديد من المناسبات الوطنية والاحتفال بذكراها كأعياد آذار ونوروز، واقامة احتفالات جماهيرية لمناسبة أسبوع قادسية صدام والذكرىٰ السادسة والثلاثين لتأسيس حزب البعث العربي الاشتراكي وميلاد السيد الرئيس القائد صدام حسين، واحتفالات أخرىٰ كرست لمناسبة مرور ثلاث سنوات على الحرب ومهرجان الأغنية الكردية والذكرىٰ الرابعة لتولي الرئيس المناضل صدام حسين الموقع الأول في الحزب والدولة..

● المسرح والعروض السينمائية ●

وفي مجال المسرح والعروض السينمائية يتناول التقرير تقديم ثلاث مسرحيات في محافظتي السليمانية وأربيل منها مسرحيتان في السليمانية وهي «وداعاً ايها الشعراء، وسەوزە» ومسرحية واحدة في أربيل وهي «جەنابى جانەوەر» من تأليف الزميل القاص حسين عارف وتقديم فرقة أربيل للتمثيل..

أما العروض السينمائية فقد شملت عرض الأفلام السينمائية وتحرك العديد من القوافل الاعلامية الى اقضية ونواحي المحافظات للقيام بمهام التوعية بين الجماهير..

● مطبعة الثقافة ●

ومن الانجازات الثقافية الرائعة والتي يرد ذكرها في التقرير السنوي للأمانة، انجاز العمل في مطبعة الثقافة التابعة

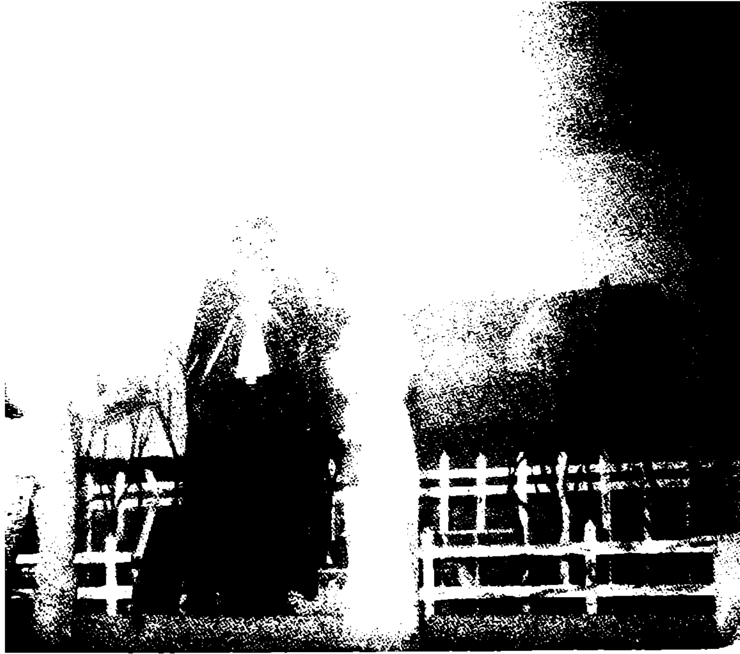
للأمانة العامة للثقافة والشباب واستكمال نصب الأجهزة والمعدات الطباعية لها وتهيئة الكوادر الفنية من الموظفين والموظفات، وقد تم افتتاحها في 7 / كانون الثاني / 1984 بمناسبة الذكرى الثالثة والستين لتأسيس الجيش العراقي الباسل، ويؤمل أن تساهم هذه المطبعة بدور فاعل في تنشيط وتطوير الحركة الثقافية الكردية في المنطقة وتكون دعماً جيداً للكتاب والمثقفين الكرد بغية نشر نتاجاتهم الأدبية والثقافية والفكرية، وكلنا أمل بأن تغدو مطبعة الثقافة في أربيل عاملاً فعالاً في نشر الثقافة الكردية وتطويرها بصيغ مثلى وذلك من خلال دعم واسناد الأجهزة المسؤولة في الأمانة العامة وبجهود المسؤولين والعاملين في المطبعة وتفانيهم المستمر خدمة للمسيرة الثقافية والمثقفين الكرد في محافظات المنطقة..

● الأنشطة الرياضية والشبابية ●

الى جانب الحركة والنشاطات الثقافية التي أولتها الأمانة العامة إهتماما جاداً ومتميزاً فأن الحركة الرياضية أيضاً تلقت قسطاً واسعاً من الاهتمام والدعم المادي والمعنوي وفي هذا الصدد يشير التقرير الى ما شهدته محافظات منطقة كردستان خلال العام المنصرم من الفعاليات والنشاطات الرياضية واقامة المباريات والمهرجانات بمناسبة أسبوع قادسية صدام وذكرى ثورة 17 — 30 تموز، كما ويستعرض التقرير نتائج الأسبوع الرياضي المقام من قبل مديريات شباب المنطقة احتفاءً بميلاد الرئيس القائد، ومشاركة فرق تلك المديريات في بطولة منطقة الحكم الذاتي بكرة المنضدة والدورة التدريبية التي اقيمت في بغداد ضمن منهاج وزارة الشباب وفتح دورة الكهرباء في دهوك، ودورة أخرى للرسم في أربيل، وفتح دورة صيفية في مركز الرعاية العلمية بالسليمانية لكافة أقسام المركز المذكور ومشاركة «190» شاباً وشابة في تلك الدورة التي شملت مختلف التخصصات العلمية، الى جانب تنظيم سفرات علمية في أربيل والسليمانية لمحطة الأنواء الجوية في ناحية صلاح الدين للتعرف على الأجهزة العلمية وكيفية استخدامها وزيارة منطقة سد دوكان لدراسة المعادن والصخور فيها..

● مشاريع الشباب والثقافة ●

بالرغم من الأوضاع الاستثنائية التي تمر بها المنطقة

نتيجة ظروف الحرب، فأن الأمانة العامة لادارة الثقافة والشباب ضاعفت جهودها وبذلت ما في وسعها لتعكس ومن خلال مشاريعها المختلفة عطاء الثورة، ولتقدم خدماتها لأوسع القطاعات الجماهيرية في مناطق اقامة تلك المشاريع وبهذا الصدد يشير التقرير الى فتح العديد من المؤسسات الشبابية في أرجاء المنطقة وتأثيثها بأحدث الأثاث وتوفير الأجواء المناسبة

للشباب أثناء اقامة النشاطات والفعاليات الشبابية والرياضية التي تقام وفق برامج وأسس علمية مدروسة من أجل رفع القدرات والقابليات لهذا الجيل الصاعد، كما ويشير التقرير الى انجاز معظم المشاريع التي كانت ضمن خطة الأمانة وكما موضح في هذا الجدول:

اسم المشروع	نسبة الانجاز
بناية مطبعة الثقافة في أربيل	100٪
مخيم الشباب الدائم في أربيل (عينكاوه)	100٪
مخيم الشباب الدائم في أربيل (ناحية خه بات)	95٪
مخيم الشباب الدائم في سرچنار	95٪

مخيم الشباب الدائم في قصران	٪40
مخيم الشباب الدائم في زاخو	٪100
مخزن مديرية الشباب في أربيل	٪100
سياج مطبعة الثقافة	٪100
ترميم مركز شباب زاخو	٪100
ترميم مركز شباب كويسنجق	٪100

● **المنح والمساعدات** ●

وفيما يخص المنح والمساعدات المالية التي قدمت لمراكز الشباب والنقابات والجمعيات والاتحادات فأن التقرير السنوي للأمانة يحتوي على جدول بالمنح المصروفة لمراكز الشباب ومراكز الرعاية العلمية في محافظتي أربيل والسليمانية والبالغة سبعة وعشرين ألف دينار خلال العام المنصرم، كما يتضمن جدولاً آخر بالمنح المقدمة الى اتحاد الأدباء الاكراد في أربيل والسليمانية ودهوك وجمعية الفنون الجميلة في السليمانية وأربيل وفرقة السليمانية للتمثيل وفرقة موسيقى السليمانية وفرقة موسيقى مولوي في السليمانية ونقابة الفنانين في السليمانية وفرقة فنون أربيل وفرقة المسرح الكردي في السليمانية وتبلغ المنح المذكورة «28» الف دينار، وذلك بهدف تمكين هذه الفرق والنقابات والاتحادات من ممارسة دورها في مجال الأدب والثقافة والفن الكردي في منطقة كردستان ـ للحكم الذاتي..

هذه كانت مجمل النشاطات الثقافية والشبابية والرياضية والفنية التي يتضمنها التقرير السنوي للأمانة العامة لادارة الثقافة والشباب لمنطقة كردستان ـ للحكم الذاتي خلال العام المنصرم 1983.. وكلنا أمل وثقة بأن تتوسع دائرة هذه النشاطات وتقدم الكثير والكثير من الخدمات الثقافية لأبناء شعبنا الكردي في المنطقة خلال العام الحالي 1984..

تنويه

لقد حصلَ أثناء طبع العدد « 16 » من مجلتنا بعض أخطاء فنية في مقال (كنز اللّسن) بقلم السيد كريم شارەز نجملها فيما يلي : ـ

1 — ورد سهواً (جدول تصحيح اخطاء تحويل السنوات الهجرية الى السنوات الميلادية) في نهاية العمود الثاني من الصفحة 142 وبداية العمود الأول من الصفحة 143 ، فموقعه الحقيقي يكون بعد السطر الخامس عشر من الصفحة 144 .

2 — حصل سهوٌ آخر في جدول تصحيح هفوات رسم الهمزة المبدوء بها في الكلمات المهموزة الواردة فيه ، في العمود الثاني من الصفحة 143 حيث رسمت الهمزة في كلتا الحالتين تحت الألف والصحيح هو وفق النموذج الآتي : ـ
أمامة ص 3 س 9 الصحيح إمامة

3 — حصل خطأ فني آخر في معادلة تحويل السنوات الهجرية الى السنوات الميلادية الواردة في نهاية العمود الأول من الصفحة 144 والصحيح هو م = (هـ + 621,6) ـ (3 هـ / 100)

وتَجرى المعادلة وفق هذه الصيغة أو وفق الشكل الآتى
م = (هـ + 621,6) ـ (3 هـ ÷ 100)

« هيئة التحرير »

KARWAN
CARAVAN

Monthly Cultural Magazine Issued in Kurdish and Arabic languages by the General Secretariat for Culture and youth .

كاروان
المسيرة

مجلة ثقافية شهرية
تصدرها الامانة العامة لادارة الثقافة والشباب
باللغتين الكردية والعربية

نرخی (٥٠) فلسه

مطبع دار آفاق عربية ـ بغداد

ژمارەی سپاردنی بە کتێبخانەی نیشتمانی (٤٨٣/١٩٨٢)ە